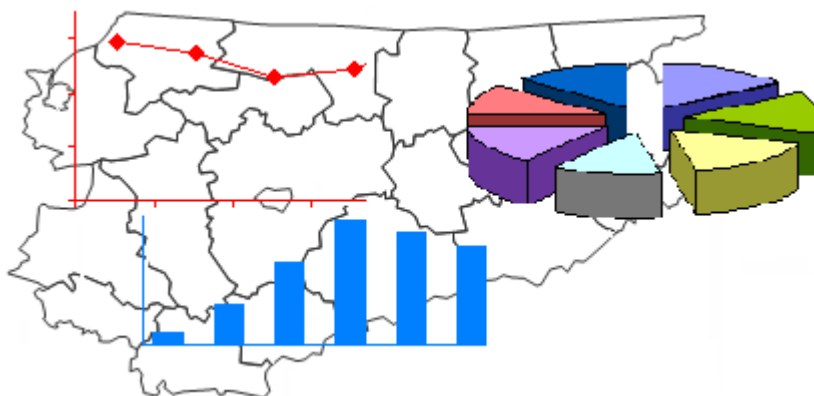

ZARZĄD WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO - MAZURSKIEGO

Raport okresowy nr VIII z realizacji Strategii rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego do roku 2020 Stan na koniec 2007 r.

Raport zatwierdzony przez Sejmik Województwa Warmińsko-Mazurskiego
zgodnie z Uchwałą Nr XXXII/598/09
Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego
z dnia 25 sierpnia 2009 r.

Olsztyn 2009

Spis treści

Wstęp	1
I. Najważniejsze wydarzenia w 2007 roku	2
II. Najważniejsze działania w 2007 roku	5
III. Analiza wskaźnikowa realizacji Strategii w kontekście celu głównego i celów strategicznych	7
1. Cel główny – Spójność ekonomiczna, społeczna i przestrzenna Warmii i Mazur z regionami Europy	7
2. Cel strategiczny Wzrost konkurencyjności gospodarki.....	11
3. Cel strategiczny Wzrost aktywności społecznej	13
4. Cel strategiczny Wzrost liczby i jakości powiązań sieciowych	15
IV. Realizacja celów operacyjnych priorytetów	17
1. Konkurencyjna gospodarka	17
Cel 1.1. Wzrost konkurencyjności firm	17
Cel 1.2. Wzrost liczby miejsc pracy.....	20
Cel 1.3. Skuteczny system pozyskiwania inwestorów zewnętrznych.....	22
Cel 1.4. Wspieranie systemu produkcji i promocja wytwarzanej w regionie żywności wysokiej jakości.....	23
Cel 1.5. Wzrost potencjału turystycznego	26
Cel 1.6. Wzrost konkurencyjności usług dla starzejącego się społeczeństwa	28
Cel 1.7. Wzrost potencjału instytucji otoczenia biznesu.....	29
Cel 1.8. Tworzenie społeczeństwa informacyjnego	31
Cel 1.9. Doskonalenie administracji	33
2. Otwarte społeczeństwo	36
Cel 2.1. Dostosowanie systemu edukacji do potrzeb rynku pracy	36
Cel 2.2. Różnorodna i dostępna edukacja	37
Cel 2.3. Rozwój społeczeństwa obywatelskiego	40
Cel 2.4. Wysoki poziom zabezpieczenia i dostępności usług medycznych.....	43
Cel 2.5. Zapewnienie bezpieczeństwa publicznego	45
Cel 2.6. Zapewnienie bezpieczeństwa socjalnego sprzyjającego integracji oraz zapobieganiu wykluczeniu społecznemu.....	47
Cel 2.7. Wzrost dostępności mieszkań	50
Cel 2.8. Wzrost atrakcyjności bazy sportowo – rekreacyjnej.....	52
Cel 2.9. Poprawa jakości i ochrona środowiska	54
3. Nowoczesne sieci.....	58
Cel 3.1. Zwiększenie zewnętrznej dostępności komunikacyjnej oraz wewnętrznej spójności.....	58
Cel 3.2. Dostosowana do potrzeb sieć nośników energii	62
Cel 3.3. Intensyfikacja współpracy międzyregionalnej w celu poprawy konkurencyjności regionu	63
Cel 3.4. Monitoring środowiska	65
V. Podsumowanie i wnioski	67

JEDNOSTKI ODPOWIEDZIALNE ZA OPRACOWANIE RAPORTÓW Z CELÓW STRATEGICZNYCH I OPERACYJNYCH

Priorytet 1 - Konkurencyjna gospodarka

Cel strategiczny - Wzrost konkurencyjności gospodarki

Koordynator opracowania raportu z Priorytetu 1: **Departament Polityki Regionalnej**

1.1. Wzrost konkurencyjności firm	Biuro Przedsiębiorczości w Departamencie Polityki Regionalnej we współpracy z Warmińsko-Mazurską Agencją Rozwoju Regionalnego
1.2. Wzrost liczby miejsc pracy	Wojewódzki Urząd Pracy
1.3. Skuteczny system pozyskiwania inwestorów zewnętrznych	Warmińsko-Mazurska Agencja Rozwoju Regionalnego
1.4. Wspieranie systemu produkcji i promocja wytwarzanej w regionie żywności wysokiej jakości	Biuro Jakości i Znaków Regionalnych we współpracy z Departamentem Rozwoju Obszarów Wiejskich i Rolnictwa
1.5. Wzrost potencjału turystycznego	Departament Turystyki we współpracy z Departamentem Kultury i Edukacji
1.6. Wzrost konkurencyjności usług dla starzejącego się społeczeństwa	Biuro Przedsiębiorczości w Departamencie Polityki Regionalnej we współpracy z Regionalnym Ośrodkiem Polityki Społecznej i Departamentem Zdrowia
1.7. Wzrost potencjału instytucji otoczenia biznesu	Biuro Przedsiębiorczości w Departamencie Polityki Regionalnej we współpracy z Warmińsko-Mazurską Agencją Rozwoju Regionalnego
1.8. Tworzenie społeczeństwa informacyjnego	Departament Infrastruktury i Geodezji
1.9. Doskonalenie administracji	Biuro Jakości i Znaków Regionalnych

Priorytet 2 – Otwarte społeczeństwo

Cel strategiczny – Wzrost aktywności społecznej

Koordynator opracowania raportu z Priorytetu 2: **Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej**

2.1. Dostosowanie systemu edukacji do potrzeb rynku pracy	Departament Kultury i Edukacji we współpracy z Wojewódzkim Urzędem Pracy
2.2. Różnorodna i dostępna edukacja	Departament Kultury i Edukacji we współpracy z Wojewódzkim Urzędem Pracy
2.3. Rozwój społeczeństwa obywatelskiego	Biuro ds. Współpracy z Organizacjami Pozarządowymi
2.4. Wysoki poziom zabezpieczenia i dostępności usług medycznych	Departament Zdrowia
2.5. Zapewnienie bezpieczeństwa publicznego	Biuro ds. Obronnych i Bezpieczeństwa Publicznego
2.6. Zapewnienie bezpieczeństwa socjalnego sprzyjającego integracji oraz zapobieganiu wykluczeniu społecznemu	Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej
2.7. Wzrost dostępności mieszkań	Warmińsko-Mazurskie Biuro Planowania Przestrzennego
2.8. Wzrost atrakcyjności bazy sportowo - rekreacyjnej	Departament Sportu
2.9. Poprawa jakości i ochrona środowiska	Departament Ochrony Środowiska

Priorytet 3 – Nowoczesne sieci

Cel strategiczny – Wzrost liczby i jakości powiązań sieciowych

Koordynator opracowania raportu z Priorytetu 3: **Departament Infrastruktury i Geodezji**

3.1. Zwiększenie zewnętrznej dostępności komunikacyjnej oraz wewnętrznej spójności	Departament Infrastruktury i Geodezji
3.2. Dostosowana do potrzeb sieci nośników energii	Departament Infrastruktury i Geodezji
3.3. Intensyfikacja współpracy międzyregionalnej	Departament Współpracy Międzynarodowej i Promocji
3.4. Monitoring środowiska	Departament Ochrony Środowiska

Wstęp

Przedstawiony materiał to trzecia cykliczna edycja Raportu z realizacji zaktualizowanego dokumentu *Strategii rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego do roku 2020*, przyjętego Uchwałą Nr XXXIV/474/05 Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego z dnia 31 sierpnia 2005 r., a ósma już edycja, licząc od początku realizacji bazowego dokumentu *Strategii z 2000 r.*

Jest to jednocześnie pierwszy dokument opracowany w nowym kształcie w odniesieniu do poprzednich edycji Raportów, potwierdzający kontynuację planowych działań, zmierzających ku nowemu modelowi monitorowania realizacji *Strategii*. Raport przygotowany został przy wykorzystaniu nowego narzędzia agregacji i analizy danych *SMS dla Warmii i Mazur – System Monitoringu Strategii rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego*, opracowanego przez zespół ekspercki w składzie: prof. dr hab. Jacek Szlachta, dr hab. Wojciech Dziemianowicz, dr Katarzyna Szmigiel, mgr inż. Agnieszka Dziemianowicz.

Dokument w odniesieniu do poprzednich edycji różni się uproszczoną strukturą i formą prezentacji, bardziej ścisłym powiązaniem podejmowanych działań i wskaźników z zapisami *Strategii*. Jest też pierwszą próbą skwantyfikowania podejmowanych działań za pomocą wskaźników produktu, takich jak m. in. liczba projektów, inicjatyw, poniesione koszty.

Zgodnie z metodologią narzędzia *SMS dla Warmii i Mazur* działaniem jest taka aktywność, która bezpośrednio odnosi się do zapisów *Strategii*. Działania realizowane są przez projekty i inicjatywy, przy czym projektem jest aktywność *sformalizowana*, tj. posiadająca określony tytuł, budżet, harmonogram, strukturę zarządzającą, natomiast inicjatywą - każda aktywność, która nie jest formalnie wpisana w ramy projektu (np. spotkania, koordynacja kontaktów, lobbowanie).

Aktualnie struktura Raportu obejmuje główne bloki tematyczne:

- najważniejsze wydarzenia i działania w 2007 roku,
- analizę wskaźnikową, zawierającą realizację celu głównego, jakim jest *Spójność ekonomiczna, społeczna, przestrzenna Warmii i Mazur z regionami Europy* oraz celów strategicznych, z wykorzystaniem po raz pierwszy wskaźników syntetycznych dla priorytetu 2 i 3,
- realizację celów operacyjnych w ramach trzech priorytetów *Strategii: Konkurencyjna gospodarka, Otwarte społeczeństwo i Nowoczesne sieci w 2007 r.*,
- podsumowania i wnioski.

Stosownie do zapisów szczegółowych w zakresie monitoringu *Strategii* utrzymano podstawową zasadę, że raporty roczne opracowywane są w drugim roku po roku sprawozdawczym.

W materiale, w analizie wskaźnikowej posłużono się przedziałem czasowym 1999-2007, a tam gdzie nie było to możliwe lub zasadne, przyjęto krótszy horyzont czasowy. Część Raportu dotycząca wydarzeń, realizacji działań i konkretnych projektów obejmuje dane za rok sprawozdawczy tj. 2007.

Jako podstawowe źródła informacji wykorzystano głównie dane Głównego Urzędu Statystycznego i Urzędu Statystycznego w Olsztynie, Banku Danych Regionalnych, EUROSTATU, Ministerstwa Rozwoju Regionalnego i innych resortów oraz innych podmiotów zewnętrznych.

Realizacja *Strategii* to w dużej mierze działania samorządu województwa, ale często także działania samorządów gmin i powiatów oraz innych podmiotów zewnętrznych, co obrazuje niniejszy Raport. Kompleksowe i syntetyczne ujęcie działań podejmowanych w regionie w kontekście celów *Strategii województwa* w formie corocznych raportów to narzędzie informacji o regionie i działalności poszczególnych instytucji i podmiotów, jak również narzędzie promocji województwa i aktywności władz samorządowych.

I. Najważniejsze wydarzenia w 2007 roku

Rok 2007 charakteryzowała ogólnie korzystna koniunktura gospodarcza w kraju i województwie. Utrzymała się wysoka dynamika rozwoju gospodarczego w odniesieniu do roku poprzedniego oraz dalsze umocnienie się szeregu pozytywnych tendencji notowanych w 2006 r.

Rok 2007 wyznacza ponad 3,5 letni okres od przystąpienia Polski do Unii Europejskiej oraz czas uzyskiwania impulsów rozwojowych polskich regionów związanych z uruchomieniem środków UE. Najważniejsze wydarzenia notowane w 2007 r. w województwie w decydującym stopniu zdeterminowane były zmieniającymi się uwarunkowaniami zewnętrznymi, w tym prawno-regulacyjnymi – zarówno na poziomie UE, jak i krajowym, z uwagi na fakt, iż rok 2007 miał charakter przełomowy – rozpoczynając nowy okres programowania pod fundusze strukturalne UE. Z jednej strony zakończono realizację znacznej części projektów z poprzedniego okresu programowania na lata 2004-2006, opartego na zapisach Narodowego Planu Rozwoju¹. Z drugiej strony rozpoczął się kolejny, bardzo ważny etap wzmacniania strategicznego wymiaru polityki rozwoju na szczeblu UE, krajowym oraz województw, obejmujący okres programowania regionalnego na lata 2007-2013, co znalazło odzwierciedlenie w aktach prawnych dla polityki spójności, Wspólnej Polityki Rolnej oraz Wspólnej Polityki Rybackiej.²

Na poziomie krajowym, a w konsekwencji i regionalnym istotne znaczenie miało wejście w życie nowelizacji ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju³, stanowiącej podstawę prawną realizacji dokumentu Strategii Rozwoju Kraju (SKR)⁴, określającej cele rozwojowe Polski do 2015 r. W SKR zamieszczona jest część dotycząca województw, w tym informacja o kierunkowych obszarach wsparcia w ramach polityki regionalnej kraju.

Wdrażanie podstawowych zasad polityki regionalnej w kraju wyznaczyły dokumenty, przyjęte przez Radę Ministrów i wynegocjowane w 2007 r. z Komisją Europejską, obejmujące lata 2007-2013:

- Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia⁵
- Programy Operacyjne zarządzane na szczeblu krajowym⁶,
- 16 Regionalnych Programów Operacyjnych, po raz pierwszy zarządzanych na szczeblu samorządów województw i negocjowanych przez zarządy województw z Komisją Europejską.⁷ Regiony po raz pierwszy stały się naprawdę gospodarzami swoich programów. Stanowiło to efekt przyjęcia zasady decentralizacji programowania rozwoju województw w latach 2007-2013 i przekazania im przez Rząd kompetencji w tym zakresie,
- Programy Operacyjne Europejskiej Wspólnoty Terytorialnej.⁸

Inne dokumenty o charakterze strategicznym, przyjęte przez Radę Ministrów w 2007 r. to:

- Strategia rozwoju sportu (16 stycznia 2007 r.),
- Strategia dla transportu kolejowego do 2013 r. oraz Plan działań na rzecz zwiększenia potencjału administracyjnego jednostek zaangażowanych w realizację programów operacyjnych w Polsce w latach 2007-2013 (17 kwietnia 2007 r.),
- Program rozwoju sieci lotnisk i lotniczych urzędzeń naziemnych (8 maja 2007 r.),
- Program Zdrowia na lata 2007-2013 (15 maja 2007 r.),

¹ Dokument przyjęty przez Radę Ministrów z 14 stycznia 2003 r.

² Rozporządzenia Rady nr 1083/2006 z dnia 11 lipca dot. Europejskiego Funduszu Rozwoju, Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Funduszu Spójności oraz szczegółowe rozporządzenia odnoszące się do poszczególnych funduszy oraz finansowania wspólnej polityki rolnej, wsparcia obszarów wiejskich oraz wspólnej polityki rybackiej,

³ DZ.U. NR 227 z 2006 r. z późn. zmianami. Zmiany wprowadzone do ustawy wynikały z uwag KE oraz oczekiwań i postulatów beneficjentów. Ponadto w trakcie prac nad wdrażaniem programów z perspektywy 2007-2013 pojawiła się potrzeba drobnych korekt pierwotnej wersji ustawy,

⁴ Dokument przyjęty przez Radę Ministrów 29 listopada 2006 r.

⁵ Dokument przyjęty przez Radę Ministrów i zatwierdzony przez Komisję Europejską 7 maja 2007 r., po jedynym spotkaniu negocjacyjnym 14 marca 2007 r.

⁶ Jako pierwszy polski program Komisja Europejska zatwierdziła PO Pomoc Techniczna – 25 lipca 2007 r., a kolejno PO Kapitał Ludzki akceptacja decyzja KE 28 września 2007 r., PO Innowacyjna Gospodarka i PO Rozwój Polski Wschodniej decyzja KE z 2 października 2007 r.; PO Infrastruktura i Środowisko – decyzja KE z 7 grudnia 2007 r.

⁷ Uroczyste rozpoczęcie wdrażania tych programów zainicjowane zostało na Konferencji Minister Rozwoju Regionalnego w dniu 12 grudnia 2007 r.

⁸ Program Współpracy Transgranicznej Południowy Bałtyk oraz Program Współpracy Transgranicznej Polska-Litwa – zatwierdzone przez KE 20 grudnia 2007 r.; Program Współpracy Transnarodowej Region Morza Bałtyckiego (Baltic Sea Region) zatwierdzone przez KE 21 grudnia 2007 r.

- Strategia Rozwoju Rybołówstwa i Program Operacyjny Zrównoważony rozwój sektora rybołówstwa i nadbrzeżnych obszarów rybackich 2007-2013 (29 maja 2007 r.),
- Kierunki udzielania pomocy publicznej w latach 2007-2013 (24 lipca 2007 r.),
- Strategia rozwoju portów morskich do 2015 r. oraz Uchwała RM w sprawie ustanowienia programu wieloletniego na lata 2008-2013 pod nazwą Budowa drogi wodnej łączącej Zalew Wiślany z Zatoką Gdańską (13 listopada 2007 r.).

Najważniejsze wydarzenia 2007 r. w województwie warmińsko-mazurskim miały miejsce w bezpośrednim kontekście wydarzeń unijnych i krajowych.

Według rankingu branżowego z 2007 r. tygodnika *Wspólnota* województwo znalazło się na 1. miejscu, jeśli chodzi o wykorzystanie środków zagranicznych na jednego mieszkańca w 2007 r. Wśród 20 najlepszych powiatów, powiat olecki zajął 2. lokatę, a węgorzewski 4. W kategorii *wydatki majątkowe gmin wiejskich ze środków zagranicznych jako % wydatków majątkowych*, Gmina Milejewo zajęła 1. miejsce, a Banie Mazurskie - 3. Korzystne lokaty uzyskano także w innych badanych kategoriach, zwłaszcza dotyczących miast wojewódzkich, miast na prawach powiatu, miast powiatowych, małych miast.

W rankingu inwestycyjnym uwzględniającym wydatki inwestycyjne samorządów na infrastrukturę techniczną, województwo zajęło w 2007 r. 4. lokatę w kraju w odniesieniu do inwestycji wojewódzkich. W odniesieniu do inwestycji powiatowych, 3 powiaty (węgorzewski, olecki, szczycieński) znalazły się wśród 20 najlepszych powiatów. W rankingu tym również w innych badanych kategoriach samorządy lokalne znalazły się na listach 20 najlepszych w kraju.⁹

Szczególnie bogate w wydarzenia dla województwa były prace związane z okresem programowania regionalnego na 2007-2013. W 2007 r., podkreślenia wymagają zwłaszcza:

1. Wydarzenia związane ze zdobywaniem doświadczeń w pierwszym samodzielnym negocjowaniu z Komisją Europejską autonomicznego programu operacyjnego pod fundusze strukturalne UE dla województwa warmińsko-mazurskiego i rozpoczęcie wdrażania tego programu w regionie a konkretnie:
 - Oficjalne zatwierdzenie przez Komisję Europejską Regionalnego Programu Operacyjnego *Warmia i Mazury* na lata 2007-2013 w dniu 4 października 2007 r., poprzedzone turą spotkań negocjacyjnych Zarządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego z KE¹⁰.
2. Włączenie województwa warmińsko-mazurskiego do Programu Operacyjnego *Rozwój Polski Wschodniej*, co stworzyło dla województwa możliwości pozyskiwania dodatkowych środków unijnych, przyspieszenie rozwoju społeczno-gospodarczego.
3. Umieszczenie na listach indywidualnych projektów Programów Operacyjnych zarządzanych na szczeblu krajowym – projektów dotyczących obszaru województwa warmińsko-mazurskiego, przewidzianych do realizacji w trybie pozakonkursowym. W ramach listy z 29 stycznia 2009 r. PO *Innowacyjna Gospodarka* umieszczony został projekt *Rewitalizacja Kanału Elbląskiego na odcinkach: Jezioro Drużno - Miłomłyn, Miłomłyn - Zalewo, Miłomłyn - Ostróda - Stare Jabłonki*, a w ramach listy PO *Infrastruktura i Środowisko* z 30 stycznia 2009 r. - 11 projektów, w tym część we współdziałaniu z innymi województwami, głównie podlaskim, pomorskim, mazowieckim.
4. Podpisanie 22 czerwca 2007 r. porozumienia w sprawie realizacji komponentu regionalnego Programu Operacyjnego *Kapitał Ludzki*. Program zarządzany jest przez Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, a instytucją pośredniczącą jest Zarząd Województwa.¹¹
5. Zawarcie w dniu 28 sierpnia 2007 r. Kontraktu Wojewódzkiego na lata 2007-2008 pomiędzy Radą Ministrów reprezentowaną przez Ministra Rozwoju Regionalnego a Samorządem Województwa reprezentowanym przez Marszałka Województwa na dofinansowanie projektów w ramach ZPORR.

⁹ Wspólnota z dnia 11.10.2008 r. i 8.11.2008 r.

¹⁰ Zarząd przyjął RPO *Warmia i Mazury* na posiedzeniu Zarządu 30 stycznia 2007 r. Procedura akceptacji na szczeblu krajowym zakończyła się 27 lutego. Pierwsze spotkanie negocjacyjne z Komisją Europejską odbyło się w Olsztynie 31 maja, 4 czerwca – wizyta przedstawicieli KE w województwie warmińsko-mazurskim, drugie spotkanie kończące proces negocjacji odbyło się w Brukseli 11 września 2007 r. RPO o treści zatwierdzonej przez KE przyjęte zostało uchwałą Zarządu 14 listopada 2007 r.

¹¹ W zakresie priorytetów: Rynek pracy otwarty dla wszystkich, Promocja integracji społecznej, Regionalne kadry gospodarki, rozwój wykształcenia i kompetencji w regionach.

6. Wydarzenia dotyczące włączenia się województwa do inicjatyw krajowych, reprezentowanie województwa na forum krajowym, międzyregionalnym:
- Przyjęcie Sejmiku Województwa w poczet Forum Parlamentów Regionalnych Południowego Bałtyku¹²,
 - Wybór Marszałka Województwa delegatem do Komitetu Regionów, a Przewodniczącego Sejmiku zastępcą delegata do Kongresu Władz Lokalnych i Regionalnych na Zgromadzeniu Ogólnym Związku Województw RP¹³,
 - Przygotowania do Euro 2012 – działalność Zespołu ds. Promocji Województwa Warmińsko-Mazurskiego *Euro 2012*,
 - Oficjalne spotkania i wizyty w ramach współpracy międzynarodowej, w tym w Departamencie Côtes d'Armor (Francja) i rewizyta w Olsztynie, na Bornholmie (Dania), w Autonomicznym Regionie Vallee d'Poste (Włochy). Wizyty u Marszałka Województwa Konsula Generalnego Królestwa Szwecji, Ambasadora Nadzwyczajnego i Pełnomocnego Ukrainy w RP, Konsula Honorowego RP w Hadze, Konsula Generalnego Chińskiej Republiki Ludowej w Gdańsku oraz delegacji z Chin, dyplomatów z Niemiec,
 - Liczne przykłady odbywających się uroczystości w województwie, nawiązujących do osiągnięć światowych, krajowych o charakterze kulturalnym, turystycznym m. in. Wojewódzkie Obchody Światowego Dnia Turystyki, VII edycja Światowego Tygodnia Tańca, Gala Finałowa Międzynarodowych Mistrzostw Olsztyna w Taekwondo Olimpijskim, VII Międzynarodowy splyw kajakowy ze Stopek w województwie warmińsko-mazurskim do Prawdinska w Obwodzie Kaliningradzkim, Obchody Dnia Europy, Europejskie Dni Dziedzictwa na Warmii i Mazurach,
 - Patronat Marszałka Województwa licznych imprez organizowanych w województwie m.in.: Pamiątka Regionalna, Gala Sukcesu Warmii i Mazur, VIII Mistrzostwa Polski Aktorów Żeglarzy, Międzynarodowy Dzień Muzyki, XXIV Koncert Europejski, Obchody Światowego Dnia Zdrowia Psychicznego, V Powszechny Zjazd Archiwistów Polskich.

¹² 20-22 maja 2007 r.

¹³ 20 lutego 2007 r.; Zgromadzenie Ogólne Związku Województw RP odbyło się w Warszawie 6 grudnia 2007 r.,

II. Najważniejsze działania w 2007 roku

Kompleksowo szczegółowy indeks i opis podstawowych działań oraz projektów realizowanych w 2007 r. w ramach *Strategii* zaprezentowany został w części zasadniczej niniejszego Raportu, dotyczącej realizacji poszczególnych celów operacyjnych *Strategii*. W tym punkcie dokonano próby wyselekcjonowania wybranych działań oraz projektów, które w 2007 r. wpisały się szczególnie w realizację zapisów *Strategii*. Podkreślić jednak należy, że zarówno działania zapisane w *Strategii*, jak i zidentyfikowane jako podejmowane w 2007 r. w każdym z celów operacyjnych często różnią się w wydatny sposób stopniem szczegółowości, specyfiką lub skalą rozwiązywanego problemu, co stanowiło poważne utrudnienie w wyróżnieniu i porównywalności niektórych z nich. Część działań miała niewielki wymiar finansowy, bądź mały zasięg terytorialny. Nie zmienia to ich istotnego znaczenia, szczególnie w skali lokalnej lub w danej dziedzinie. Bazując jednak na listach działań i projektów sporządzonych przez departamenty Urzędu Marszałkowskiego i inne instytucje odpowiedzialne za monitoring poszczególnych celów operacyjnych dokonano oceny i wyboru tych działań, które były przede wszystkim potwierdzeniem przyjętych priorytetów rozwojowych województwa, jednocześnie często najwyższej koncentracji poniesionych kosztów, bądź wymagały szczególnego podkreślenia z punktu widzenia ich wpływu w 2007 r. na realizację zapisów *Strategii*. Podano też przykłady indywidualnych projektów. Nie oznacza to oczywiście, że pozostałe działania lub projekty, których nie wyróżniono nie były ważne dla realizacji celów *Strategii*.

Procesy dynamizacji, wzrost atrakcyjności i konkurencyjności gospodarki województwa warunkują w decydującym stopniu inwestycje w infrastrukturę. Stąd podejmowane interdyscyplinarne **działania na rzecz rozbudowy i modernizacji infrastruktury** znalazły się w grupie działań szczególnie ważnych dla realizacji *Strategii*. Zgodnie z przyjętymi priorytetami w województwie zdecydowanie dominowały działania wspierające realizację projektów związanych z rozwojem infrastruktury drogowej, teleinformatycznej, ochrony środowiska, ochrony przeciwpowodziowej a także przedsiębiorczości.

Rozbudowa i modernizacja dróg oraz rozwój infrastruktury granicznej – od początku funkcjonowania województwa należą do priorytetowych kierunków inwestowania. Tylko z zakresu dróg wojewódzkich i krajowych zidentyfikowano 60 projektów na kwotę 650 mln zł. Jednak do najważniejszych inwestycji roku 2007 na Warmii i Mazurach należą te na drogach krajowych tj. budowę drogi krajowej S22 na odcinku Elbląg-Grzechotki, przebudowę drogi nr 7 Jazowa-Elbląg – prace budowlane zakończono we wrześniu 2007 r.

Rozwój zintegrowanego transportu publicznego w ośrodkach miejskich – faktyczne możliwości realizacji tego ważnego działania zapisanego w *Strategii* zapewnione zostały przez Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego (ZPORR). Z możliwości tej skorzystały 3 największe miasta, tj. Olsztyn, Elbląg i Elk. Największy projekt związany z rozbudową linii tramwajowej zrealizowało Miasto Elbląg - *Rozbudowa systemu transportu publicznego - trakcja tramwajowa w Elblągu*.

Rozwój sieci teleinformatycznej - to działanie wpisuje się w realizację aż trzech celów operacyjnych *Strategii*: 1.8. *Tworzenie społeczeństwa informacyjnego*, 1.9 *Doskonalenie administracji* oraz 3.1. *Zwiększenie zewnętrznej dostępności komunikacyjnej oraz wewnętrznej spójności*. Możliwości realizacyjne tego działania wynikały głównie ze wsparcia w ramach działania 1.5 ZPORR.

Uwzględniając inicjatywę *e-Europa*, działania na rzecz rozwoju sieci teleinformatycznej są szczególnie ważne. Potwierdzeniem rangi problemu było opracowanie *Strategii informatyzacji województwa warmińsko-mazurskiego na lata 2007-2013*. Na obszarze województwa realizowanych było kilka dużych projektów przez miasta, policję, straż, szpital, Urząd Wojewódzki, Uniwersytet Warmińsko-Mazurski, Urząd Marszałkowski. Dwa duże projekty zasługujące na uwagę to :

- **Wrota Warmii i Mazur elektroniczna platforma funkcjonowania administracji publicznej i świadczenia usług publicznych** - projekt, obejmujący 112 jednostek administracji samorządowej na Warmii i Mazurach, tj. gmin i powiatów oraz Samorząd Województwa, co stanowi 82% wszystkich samorządów w regionie. Projekt ten uznawany jest jako największy projekt IT w północno-wschodniej Polsce i jeden z najbardziej zaawansowanych technicznie w tej części Europy.
- **Kultura Informacja Sukces – Sieć PIAP w województwie warmińsko-mazurskim**. Celem strategicznym projektu jest tworzenie warunków dla rozwoju społeczeństwa informacyjnego. Projekt realizowany jest przez Samorząd Województwa we współpracy z bibliotekami, świetlicami, domami kultury, ośrodkami sportu i rekreacji, szkołami, urzędami i punktami informacyjnymi.

Działania związane z infrastrukturą ochrony środowiska w województwie należały również do grupy szczególnie ważnych. W jej ramach realizowane były przez gminy projekty dotyczące głównie kanalizacji sanitarnej deszczowej, oczyszczalni ścieków oraz stacji uzdatniania wody. Podstawowe działanie jednakże to **utworzenie regionalnych systemów gospodarki odpadami**. W województwie utworzono 8 Rejonów Gospodarki Odpadami.

Niezależnie od działań realizujących projekty z zakresu infrastruktury technicznej, ważne były działania wspierające rozwój infrastruktury społecznej, w tym :

- **Wspieranie poprawy jakości pracy szkoły** – 3 projekty realizowane w 2007 r. w ramach ZPORR, których beneficjentem był Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie. Realizowane projekty zapewniły na Uniwersytecie Warmińsko-Mazurskim modernizację i wyposażenie obiektów celem harmonizacji z UE kształcenia z medycyny weterynaryjnej, zakup wyposażenia i elektronicznego systemu udostępniania zbiorów nowej biblioteki oraz rozbudowę miejskiej sieci komputerowej w Olsztynie wraz z rozszerzeniem usług publicznych.
- **Wdrażanie Programu Rozwoju Bazy Sportowej w województwie oraz Budowa nowych i zagospodarowanie istniejących ośrodków oraz centrów sportu i rekreacji** - Największe projekty to budowa hali widowiskowo-sportowej w Elblągu - inwestor Gmina Miasto Elbląg - wartość zadania 22,2 mln zł - dofinansowanie z FRKF – 4,6 mln zł i PHARE - 3 mln zł oraz budowa infrastruktury Ośrodka Sportów Zimowych *Góra Czterech Wiatrów* etap III - inwestor Gmina Miejska Mrągowo - wartość zadania ponad 2,6 mln zł – ze ZPORR prawie 2 mln zł.

Dla poprawy konkurencyjności firm ważne były działania wspierające projekty małych i średnich przedsiębiorstw w ramach programów współfinansowanych ze środków unijnych. Dotyczyło to zwłaszcza wsparcia w dostępie do wiedzy, szkoleń, innowacji a także kapitału. W 2007 r. kontynuowano działania związane z **Regionalnym Systemem Wspierania Innowacji** – rozwijano sieć współpracy służącej transferowi know-how i technologii między sektorem badawczo-rozwojowym, przedsiębiorstwami i innymi podmiotami. Innowacyjność gospodarki regionu badano w ramach projektu **Barometr innowacyjności województwa warmińsko-mazurskiego**, natomiast rozwój inicjatywy klastrowej propagowano w ramach projektu **Stymulowanie innowacyjności gospodarki województwa warmińsko-mazurskiego przez wspieranie rozwoju klastrów – działanie pilotażowe**.

Działania miękkich można wymienić wiele. **Działania realizujące projekty z zakresu rynku pracy i rozwoju zasobów ludzkich, podnoszenia kwalifikacji mieszkańców** regionu w celach operacyjnych *Wzrost liczby miejsc pracy, Dostosowanie systemu edukacji do potrzeb rynku pracy* są najbardziej odczuwalne. Na uwagę zasługują działania, które stworzyły **dotatkowe możliwości finansowania staży i stypendiów dla studentów, w tym doktorantów** ze środków unijnych w ramach ZPORR łącznie dla 336 osób.

Realizacja Regionalnego Programu Promocji Jakości - to działanie wpisało się w realizację aż trzech celów operacyjnych: 1.1 *Wzrost konkurencyjności firm*, 1.4. *Wspieranie systemu produkcji i promocja wytwarzanej w regionie żywności wysokiej jakości* oraz 1.9 *Doskonalenie administracji*. Na podkreślenie zasługuje cykliczny konkurs *Warmińsko-Mazurska Nagroda Jakości*, w którym od 2000 r. uczestniczą różnego rodzaju organizacje, przedsiębiorstwa z województwa. Natomiast w ramach *Sieci Dziedzictwo Kulinarne Warmia Mazury Powiśle* w 2007 r. przyjęto 22 członków. Cenną inicjatywą w 2007 r. było stworzenie pierwszego w Polsce **systemu jakości żywności Jakość Tradycja**, decyzją Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi uznanego za pierwszy krajowy system wyróżniania żywności wysokiej jakości oraz podpisanie porozumienia o współpracy na rzecz rozwoju żywności ekologicznej, naturalnej, tradycyjnej i lokalnej produkowanej w ramach prowadzenia działalności marginalnej, ograniczonej, lokalnej oraz sprzedaży bezpośredniej w aspekcie bezpieczeństwa żywności na terenie województwa warmińsko-mazurskiego, którego partnerami są: Województwo Warmińsko-Mazurskie, Wojewódzka Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Olsztynie i Wojewódzki Inspektorat Weterynarii w Olsztynie.

Tworzenie centrów działań kryzysowych przez włączenie służb, m.in. medycznych, straży pożarnej, policji - w ramach wsparcia ZPORR realizowany był projekt *Platforma 112- równość szans obywateli UE w dostępie do ratownictwa* przez KW PSP w Olsztynie.

Istotne znaczenie miały działania związane ze współpracą międzyregionalną, w tym: **Współpraca z regionami bałtyckimi** - Podkreślenia wymagają działania Euregionu Bałtyk (liczne konferencje, np. *Młodzież Euroregionu Bałtyk*) Wyróżnić należy projekt *Promocja współpracy międzyregionalnej między portami w ramach współpracy sieciowej*, realizowana przez port w Elblągu w ramach inicjatywy INTERREG III C.

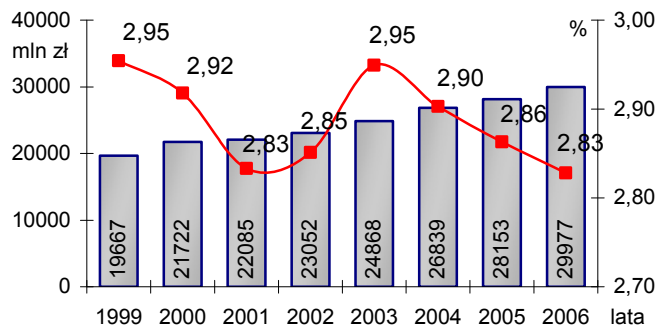
III. Analiza wskaźnikowa realizacji Strategii w kontekście celu głównego i celów strategicznych

1. Cel główny – Spójność ekonomiczna, społeczna i przestrzenna Warmii i Mazur z regionami Europy

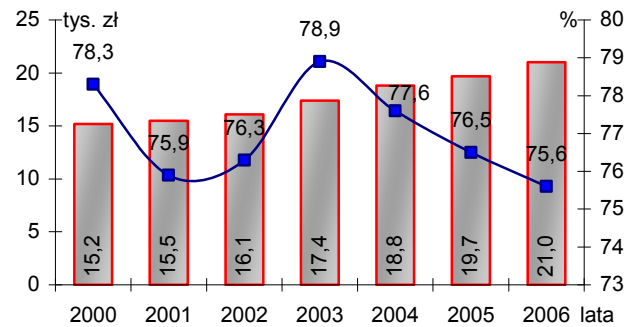
Województwo warmińsko-mazurskie jest peryferyjnym regionem Unii Europejskiej, co przejawia się m. in. w niższym poziomie rozwoju gospodarczego i oddaleniem od europejskich centrów rozwoju, niskiej aktywności społecznej oraz trudnej dostępności pod względem komunikacyjnym.

Cel **spójność ekonomiczna**, który zdefiniowano jako udział regionu w krajowym PKB na poziomie co najmniej 3% przy jednoczesnym dążeniu do wytworzenia PKB w przeliczeniu na 1 mieszkańca w województwie w wysokości, jaka zapewni zmniejszenie dystansu do średniego poziomu tego wskaźnika w kraju i regionach Unii Europejskiej był kolejny rok trudny do osiągnięcia. Spadek udziału Warmii i Mazur w krajowym PKB (wykres nr 1) odbywa się wraz ze spadkiem udziału w PKB per capita (wykres nr 2), ale na tle średniej dla Unii Europejskiej następuje nieznaczny wzrost udziału (wykres nr 3).

Wykres nr 1
PKB w województwie i jego udział w PKB kraju

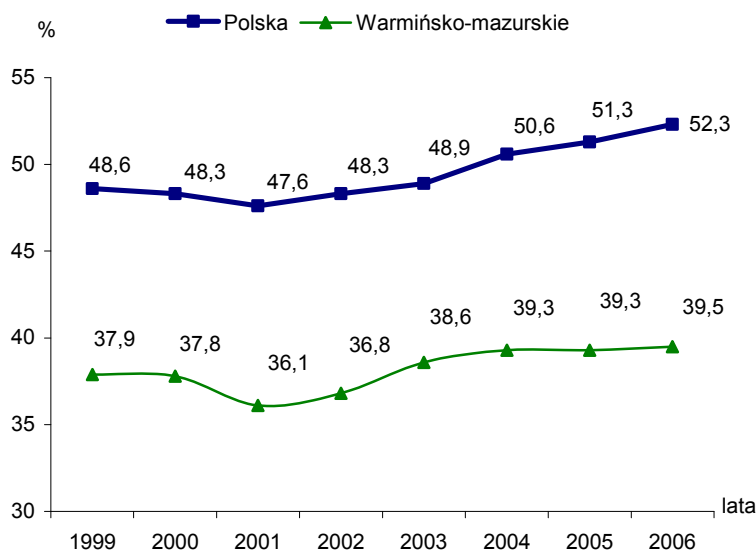

Wykres nr 2
PKB per capita w województwie i jego udział w PKB per capita w kraju

Źródło: Analiza wskaźnikowa SMS na podstawie danych GUS BDR

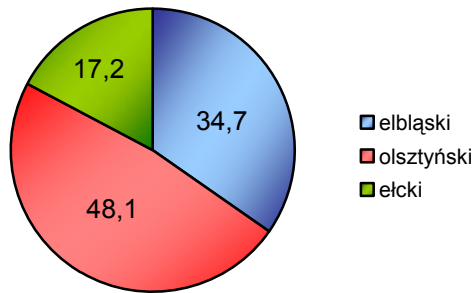
Wykres nr 3
Udział w PKB per capita dla UE27 (w PPS)

Źródło: Analiza wskaźnikowa SMS na podstawie danych Eurostat, <http://epp.eurostat.ec.europa.eu>

Mimo wzrostu w stosunku do 1999 r. i 2005 r., województwo warmińsko-mazurskie uplasowało się w kraju na 12.miejscu pod względem PKB i 13. w odniesieniu do PKB per capita.

Wykres nr 4
Udział podregionów
w wytwarzaniu PKB województwa w %

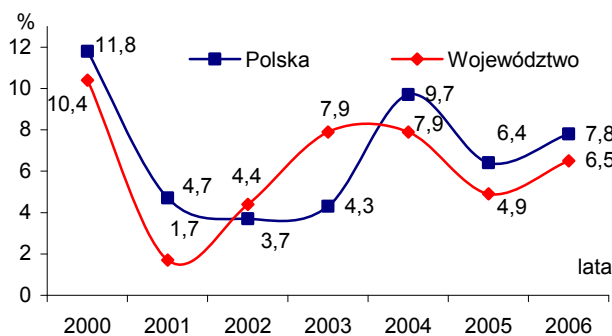

Od początku funkcjonowania żaden z podregionów województwa nie osiągnął średniej wartości dla kraju. Stale najlepszą sytuacją ma miejsce w podregionie olsztyńskim, w którym wytwarzana jest największa część regionalnego PKB (wykres nr 4).

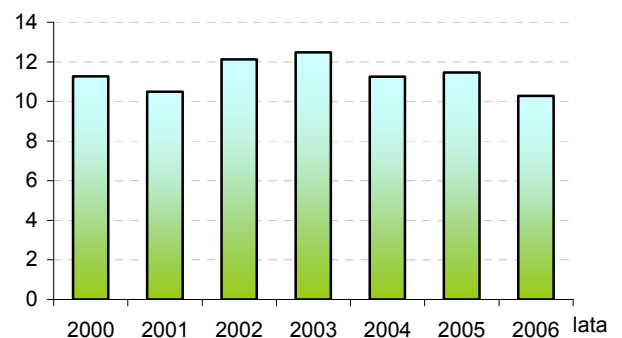
Źródło: Analiza wskaźnikowa SMS na podstawie danych GUS BDR

Wewnętrzne zróżnicowanie na poziomie podregionów NTS III wykazywało do 2003 r. zależność z dynamiką wzrostu gospodarczego województwa (im wyższy wzrost tym wyższe zróżnicowanie – wykresy nr 5 i 6). W 2006 r. odnotowano zmniejszenie się zróżnicowań, pomimo większej dynamiki wzrostu niż w roku poprzednim. Należy to tłumaczyć relatywnie największą poprawą sytuacji w podregionie etckim, który znacznie zbliżył się do średniej wojewódzkiej.

Wykres nr 5
Przyrosty PKB

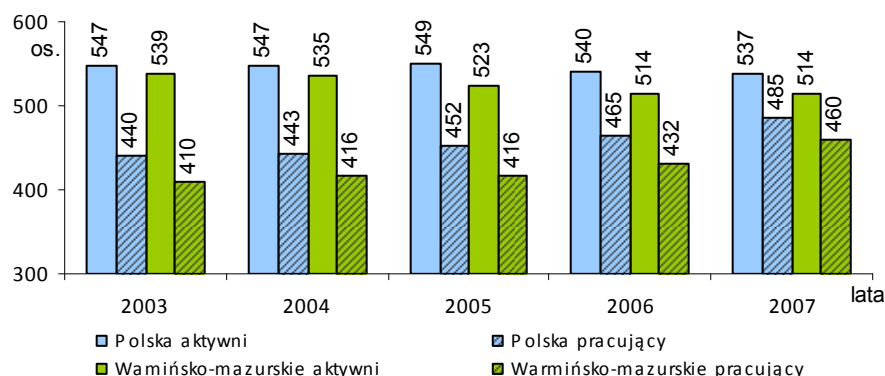
Wykres nr 6
Zróżnicowania wewnątrz
województwa PKB per capita
na poziomie podregionów

Źródło: Analiza wskaźnikowa SMS na podstawie danych GUS BDR

Cel **spójność społeczna**, którego miarą osiągnięcia jest poziom aktywności zawodowej na 1000 mieszkańców również nie wykazuje znaczącej poprawy. Spadającej liczbie aktywnych zawodowo towarzyszy wzrost liczby pracujących (wykres nr 7), co nie zmienia faktu, że województwo plasuje się pod tym względem na ostatnich lokatach w kraju.

Wykres nr 7
Aktywność zawodowa na 1000 mieszkańców w wieku 15 lat i więcej wg BAEL

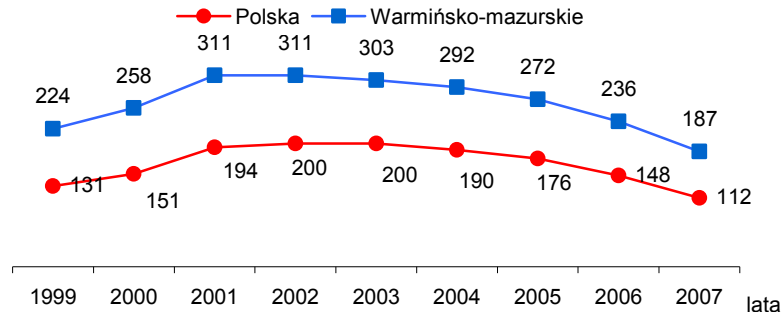

Źródło: Analiza wskaźnikowa SMS na podstawie danych GUS BDR

Pozytywną tendencją spadkową charakteryzuje się natężenie bezrobocia (analogicznie jak w kraju), przy wyższym tempie spadku niż w kraju (wykres nr 8). Jednak wartość stopy bezrobocia wynosząca 18,7% jest nadal najwyższa w kraju. Nieznacznie lepsza sytuacja występuje w odniesieniu do stopy bezrobocia wg BAEL – wartość 10,5% uplasowała województwo na 12. miejscu.

Wykres nr 8

Bezrobotni na 1000 mieszkańców czynnych zawodowo wg bezrobocia rejestrowanego

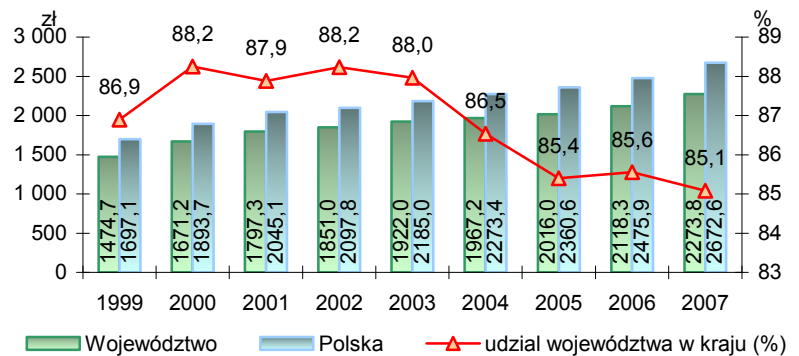
Źródło: Analiza wskaźnikowa SMS na podstawie danych GUS BDR

Sytuacja na rynku pracy przekłada się bezpośrednio na poziom zamożności społeczeństwa, który nie jest wysoki.

Wykres nr 9

Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w gospodarce narodowej

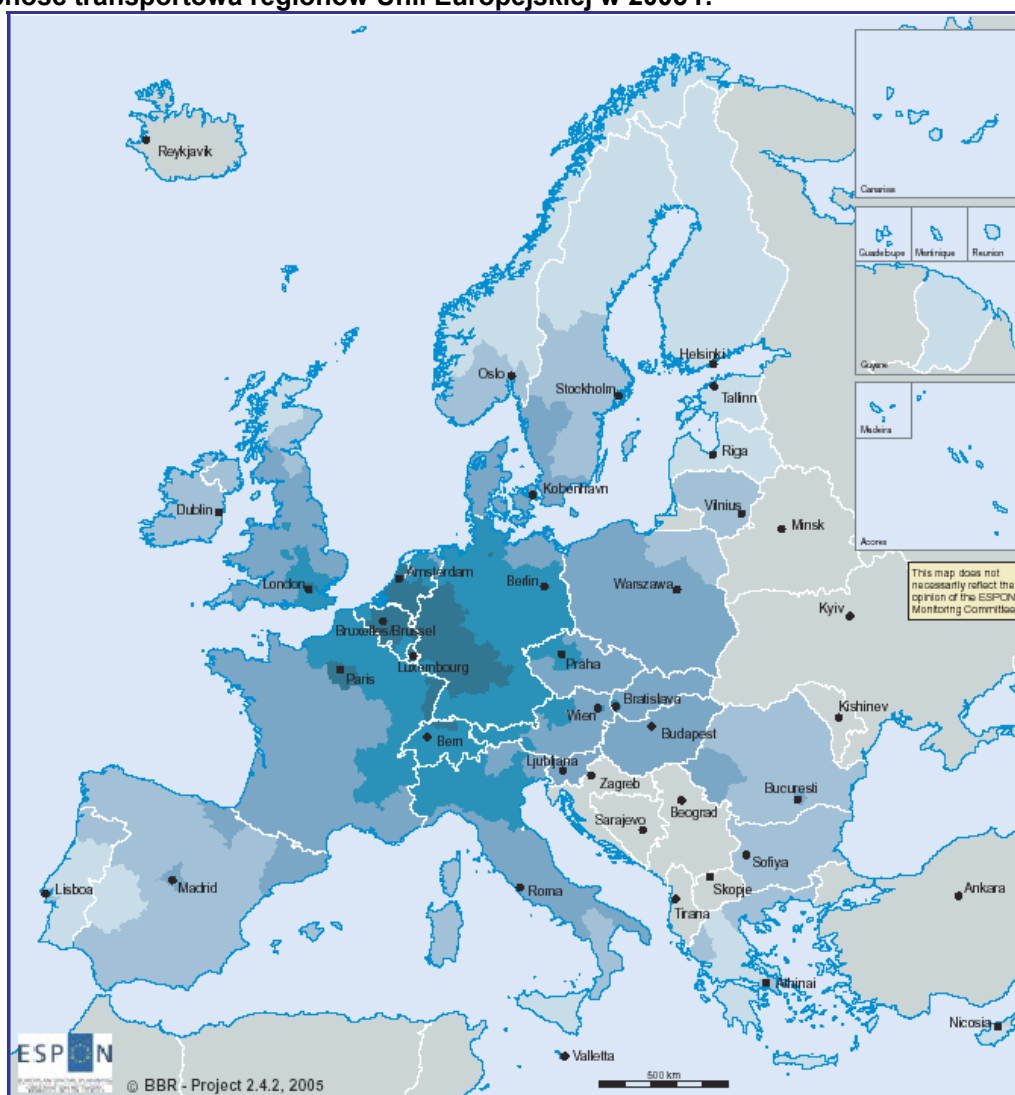
Poziom wynagrodzeń w województwie niekorzystnie odbiega od średniego poziomu krajowego (wykres nr 9). Niski jest również przeciętny poziom emerytur i rent z pozarolniczego systemu ubezpieczeń, który stanowił 87,1% średniej krajowej i zapewnił 12. lokatę. Województwo zajmuje 1. miejsce pod względem liczby osób korzystających ze świadczeń społecznych w przeliczeniu na 10 tys. ludności (1013 osób).

Źródło: Analiza wskaźnikowa SMS na podstawie danych GUS BDR

Osiąganie celu **spójność przestrzenna** dokonuje się poprzez włączanie województwa do głównej sieci infrastruktury transportowej w Polsce oraz w transeuropejską sieć korytarzy transportowych. Województwo warmińsko-mazurskie należy do grupy regionów o najniższej dostępności komunikacyjnej i niskim potencjale wynikającym z posiadanej infrastruktury komunikacyjnej (według raportów ESPON). Niski jest poziom dostępności multimodalnej określającej całość połączeń wszystkich typów. Najgorsza sytuacja ma miejsce w podregionie ełckim. Sytuacja dotycząca spójności przestrzennej nie zmieniła się w roku 2007 w stosunku do lat poprzednich.

Rycina nr 1
Dostępność transportowa regionów Unii Europejskiej w 2005 r.

Źródło: *In search of territorial potentials, Midterm results by spring 2005, ESPON, <http://www.espon.eu>*

Na poziom dostępności transportowej składają się wskaźniki:

- potencjalna dostępność drogowa,
- potencjalna dostępność kolejowa,
- potencjalna dostępność lotnicza,
- potencjalna dostępność do rynku w mezoskali,
- potencjalna dostępność do rynku w makroskali.

	Dużo poniżej średniej
	Poniżej średniej
	Średnia
	Powyżej średniej
	Dużo powyżej średniej

Cel główny *Strategii* osiągany jest poprzez podejmowanie działań w trzech priorytetach strategicznych, które obejmują całość zjawisk społeczno-gospodarczych włącznie z relacjami ze środowiskiem przyrodniczym.

2. Cel strategiczny Wzrost konkurencyjności gospodarki

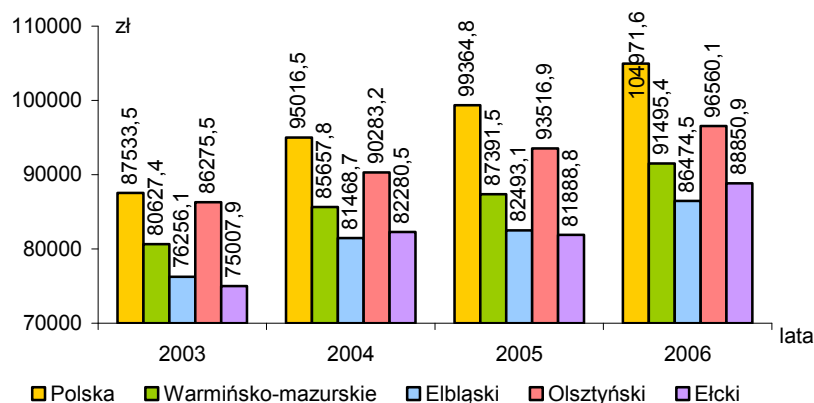
Gospodarka Warmii i Mazur powinna poprawić poziom konkurencyjności dzięki realizacji 9 celów operacyjnych, których szczegółowa analiza znajduje się w dalszej części Raportu.

Miarą osiągnięcia celu **wzrost konkurencyjności gospodarki**, jest poziom PKB przypadający na 1 pracującego. Wartość wskaźnika obliczana dla pracujących łącznie z rolnictwem indywidualnym, bez podmiotów o liczbie pracujących do 9 osób¹⁴, uśredniona dla Warmii i Mazury na 12. miejscu w kraju (w 2006 r. stanowiła ona 87,2% wartości krajowej) (wykres nr 10), natomiast dla pracujących w gospodarce narodowej na 11. (w 2006 r. stanowiła 89,9% wartości krajowej) (wykres nr 11). Oznacza to, że w stosunku do lat poprzednich sytuacja w województwie uległa poprawie. Na poziomie podregionów najkorzystniejsza sytuacja miała miejsce w podregionie olsztyńskim (analogicznie jak w odniesieniu do PKB per capita).

Wykres nr 10

Wskaźnik dla celu Wzrost konkurencyjności gospodarki

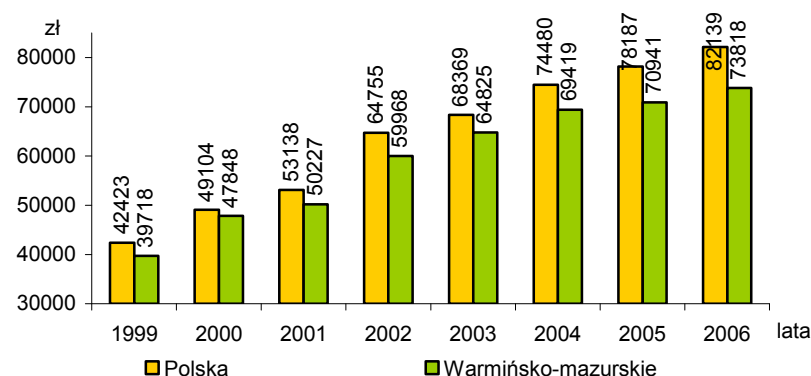
PKB na 1 pracującego (bez podmiotów o liczbie pracujących do 9 osób)

Źródło: Analiza wskaźnikowa SMS na podstawie danych GUS BDR

Wykres nr 11

PKB na pracującego w gospodarce narodowej

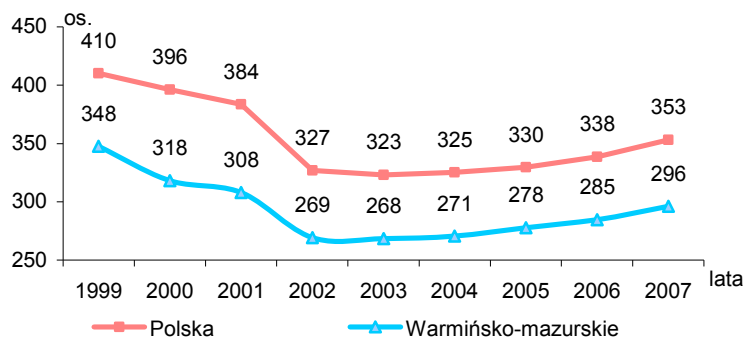
Źródło: Analiza wskaźnikowa SMS na podstawie danych GUS BDR

Produktywność gospodarki jest pochodną sytuacji na rynku pracy. Województwo warmińsko-mazurskie zajmuje ostatnią lokatę pod względem liczby pracujących na 1000 mieszkańców, mimo, że liczba ta w ostatnich latach wzrasta (w tempie zbliżonym do krajowego) (wykres nr 12).

¹⁴ Przeliczenie PKB na liczbę pracujących łącznie z rolnictwem indywidualnym, bez podmiotów o liczbie pracujących do 9 osób umożliwia analizę wskaźnika na poziomie podregionów

Wykres nr 12

Liczba pracujących w gospodarce narodowej na 1000 mieszkańców

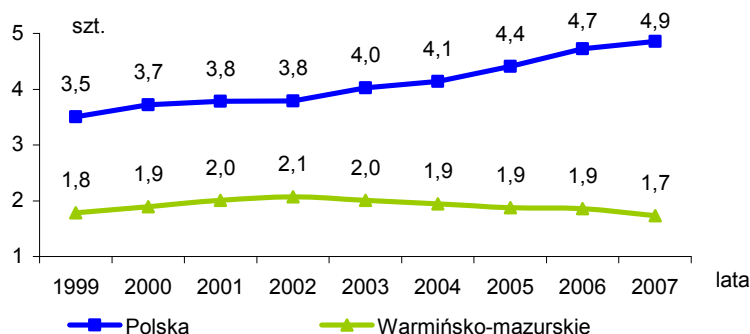

Źródło: Analiza wskaźnikowa SMS na podstawie danych GUS BDR

O mniejszej niż w innych regionach kraju konkurencyjności gospodarki świadczy zaangażowanie kapitału zagranicznego, które na Warmii i Mazurach nie jest znaczące (wykres nr 13). Liczba 247 spółek z udziałem kapitału zagranicznego plasuje województwo na 14. lokacie w kraju. Wśród nich dominują przedsiębiorstwa małe, zatrudniające do 9 osób. Kapitał zagraniczny na Warmii i Mazurach pochodzi głównie z Francji (ponad 80%). Niepokojącym wydaje się fakt nieznacznego spadku liczby spółek z udziałem zagranicznym na 10 tys. mieszkańców odnotowany w stosunku do roku poprzedniego.

Wykres nr 13

Liczba spółek z udziałem zagranicznym na 10 tys. mieszkańców

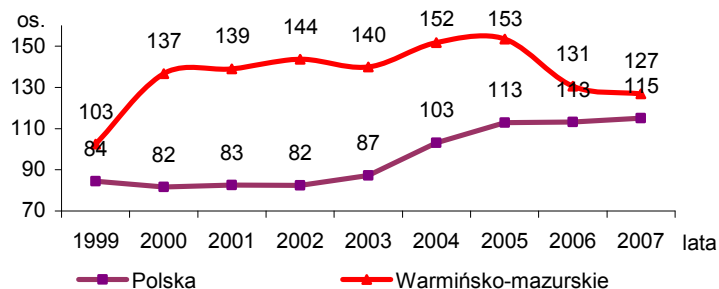

Źródło: Analiza wskaźnikowa SMS na podstawie danych GUS BDR

Województwo, które buduje swoją przewagę konkurencyjną m. in. w oparciu o potencjał turystyczny, notuje wyższą niż w kraju liczbę turystów zagranicznych korzystających z noclegów w przeliczeniu na 1000 mieszkańców (wykres nr 14). Od 2006 r. zaobserwowano jednak spadek tego wskaźnika, co przesunęło województwo na 7. lokatę w kraju. Przyczyną tego może być np. wysoki kurs złotego w analizowanym okresie. Cudzoziemcy odwiedzający województwo, wśród których dominują Niemcy, korzystają z obiektów i usług o wysokim standardzie. W 2007 r. turystom zagranicznym udzielono 19% wszystkich noclegów w województwie.

Wykres nr 14

Liczba turystów zagranicznych korzystających z noclegów na 1000 mieszkańców

Źródło: Analiza wskaźnikowa SMS na podstawie danych GUS BDR

3. Cel strategiczny Wzrost aktywności społecznej

Wzrost aktywności mieszkańców Warmii i Mazur jest drugim ważnym celem strategicznym, którego osiągnięciu sprzyja realizacja 9 celów operacyjnych. Konieczność zwiększenia aktywności społecznej jest warunkiem rozwoju gospodarczego, likwidowania problemów społecznych oraz budowania nowych więzi.

Syntetyczną miarą realizacji tego celu jest zaproponowany przez ekspertów w ramach nowego narzędzia monitorowania realizacji *Strategii pn. SMS dla Warmii i Mazur* wskaźnik, obliczony przy użyciu następujących wskaźników:

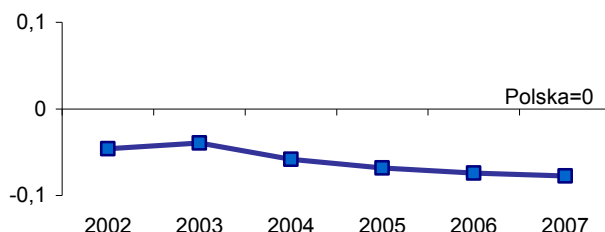
- zmiany liczby ludności,
- udziału ludności młodej w ogólnej liczbie ludności,
- udziału studentów w liczbie ludności,
- udziału gospodarstw domowych wyposażonych w komputer z dostępem do Internetu w ogólnej liczbie gospodarstw domowych.

Każda ze zmiennych odniesiona została do analogicznej wartości krajowej (tzw. iloraz lokalizacji).

Analiza wskaźnika syntetycznego **aktywności społecznej** (przy założeniu, że kraj=0, wartości poniżej wskazują na słabszą pozycję, zaś powyżej – na lepszą względem kraju) wskazuje na stały – od 2003 r. – trend pogarszania się sytuacji w regionie względem kraju (wykres nr 15). W największym stopniu wpływa na to ciągły spadek udziału młodych w strukturze wiekowej ludności (wykres nr 17) oraz większy niż w kraju spadek liczby studentów w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców (wykres nr 18) i mniejsza od krajowej dynamika wzrostu wyposażenia gospodarstw domowych w komputery z dostępem do Internetu (wykres nr 19).

Wykres nr 15

Wskaźnik syntetyczny dla celu strategicznego Wzrost aktywności społecznej

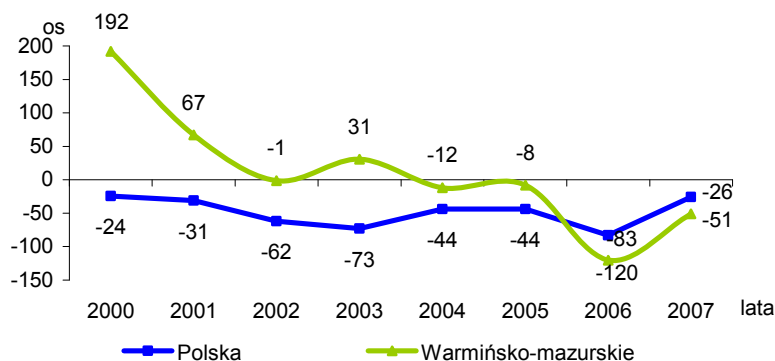

Źródło: Analiza wskaźnikowa SMS

Zmiana liczby ludności w przeliczeniu na 100 tys. mieszkańców w województwie do 2005 r. była korzystniejsza niż w kraju (wykres nr 16). Od 2006 r. sytuacja uległa odwróceniu i zanotowano większy spadek liczby ludności.

Wykres nr 16

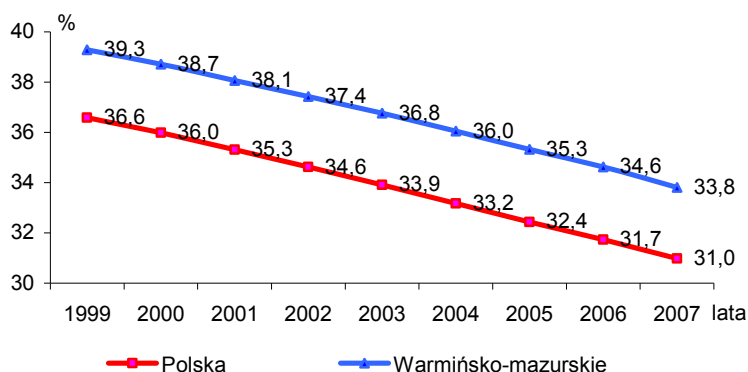
Zmiana liczby ludności na 100 tys. mieszkańców

Źródło: Analiza wskaźnikowa SMS na podstawie danych GUS BDR

Województwo charakteryzuje się większym niż w kraju udziałem ludności młodej w ogólnej liczbie ludności. Jednak od 1999 r. udział ten spada, analogicznie jak w kraju.

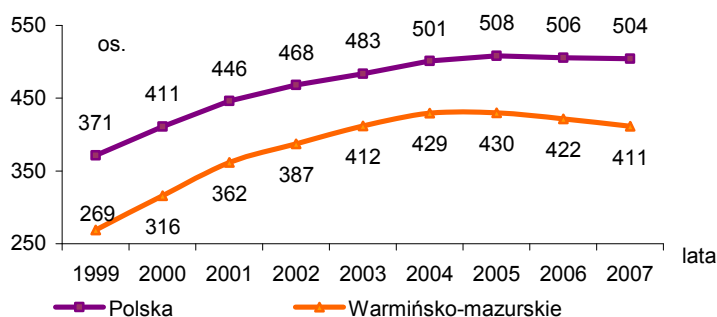
Wykres nr 17
Udział ludności do 25. roku życia w ogólnej ludności

Źródło: Analiza wskaźnikowa SMS na podstawie danych GUS BDR

Województwo zajmuje 12. lokatę w kraju pod względem liczby studentów przypadających na 10 tys. ludności. Biorąc pod uwagę znaczenie wykształcenia dla rozwoju kadr nowoczesnej gospodarki należy zauważyć, że jest to poziom niezadowalający.

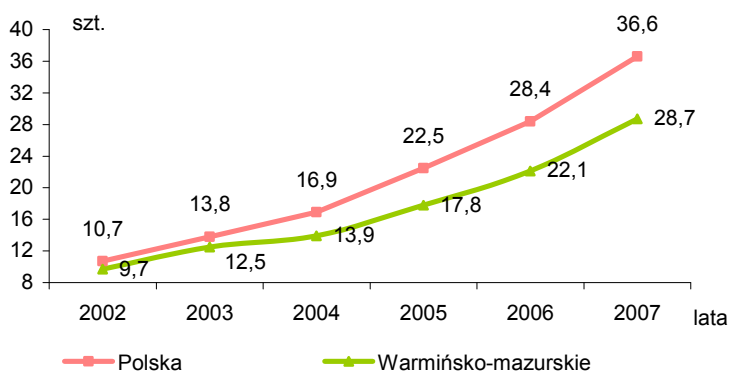
Wykres nr 18
Liczba studentów na 10 tys. mieszkańców

Źródło: Analiza wskaźnikowa SMS na podstawie danych GUS BDR

Z roku na rok wzrasta dystans województwa wobec kraju pod względem udziału gospodarstw domowych wyposażonych w komputer z dostępem do Internetu w ogólnej liczbie gospodarstw. Warmia i Mazury plasują się w końcu klasyfikacji krajowej zajmując 14. lokatę.

Wykres nr 19
% gospodarstw domowych z komputerem z dostępem do Internetu

Źródło: Analiza wskaźnikowa SMS na podstawie danych GUS BDR

4. Cel strategiczny Wzrost liczby i jakości powiązań sieciowych

Miernikiem realizacji trzeciego celu strategicznego (w ramach którego wyróżniono 4 cele operacyjne) jest zaproponowany przez ekspertów wskaźnik syntetyczny, który jest składową następujących wskaźników cząstkowych stanowiących ilorazy lokalizacji województwa w kraju:

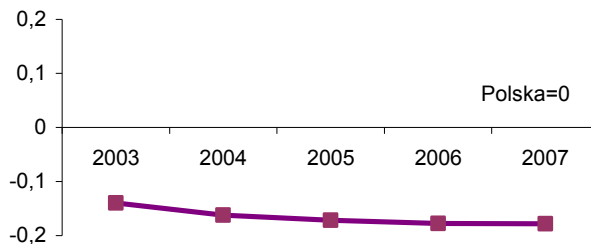
- gęstości dróg utwardzonych na 100 km²,
- gęstości linii kolejowych na 100 km²,
- odsetek ludności korzystającej z kanalizacji,
- odsetek ludności korzystającej z sieci gazowej,
- odsetek gospodarstw domowych wyposażonych w komputer z dostępem do Internetu w ogólnej liczbie gospodarstw domowych.

Wskaźnik syntetyczny rozpatrywany jest (analogicznie jak w analizie wskaźnika syntetycznego dla celu nr 2) przy założeniu, że kraj=0, wartości poniżej wskazują na słabszą pozycję, zaś powyżej – na lepszą względem kraju.

Wartość wskaźnika syntetycznego **liczby i jakości powiązań sieciowych** kolejny rok plasuje województwo zdecydowanie poniżej wartości krajowych (wykres nr 20). Ostatnie lata wskazują na trend pogarszania się sytuacji względem kraju. Przy stabilnej „luce” w przypadku gęstości sieci kolejowej (wykres nr 22), następuje utrata pozycji konkurencyjnej w zakresie infrastruktury kanalizacyjnej – Warmia i Mazury charakteryzują się wyższym wskaźnikiem niż średnia krajowa, lecz ostatnie lata przynoszą zmniejszanie się przewagi regionu (wykres nr 23). Jednocześnie następuje mniej dynamiczny niż w kraju rozwój sieci gazowej (wykres nr 24) oraz dróg utwardzonych (wykres nr 21).

Wykres nr 20

Wskaźnik syntetyczny dla celu strategicznego Wzrost liczby i jakości powiązań sieciowych

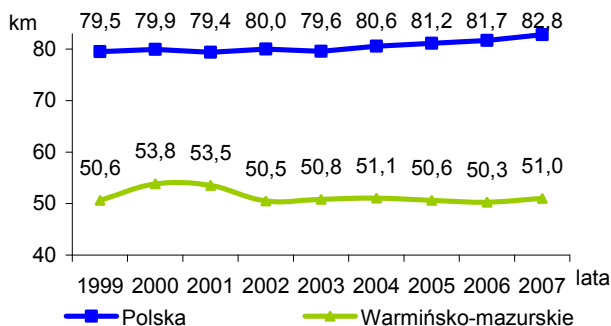

Źródło: Analiza wskaźnikowa SMS

Największe ujemne rozbieżności względem kraju występują w zakresie dróg utwardzonych w przeliczeniu na 100 km². Potwierdzeniem tego jest 12. lokata województwa pod względem długości tych dróg i ostatnie miejsce pod względem ich gęstości na 100 km². Długość czynnych linii kolejowych w województwie nie zmienia się od 2005 r., co plasuje województwo na 8. pozycji w kraju i 13. w przeliczeniu na 100 km².

Wykres nr 21

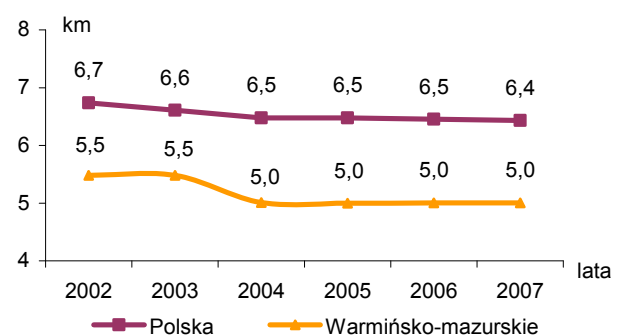
Drogi utwardzone na 100 km²

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS BDR

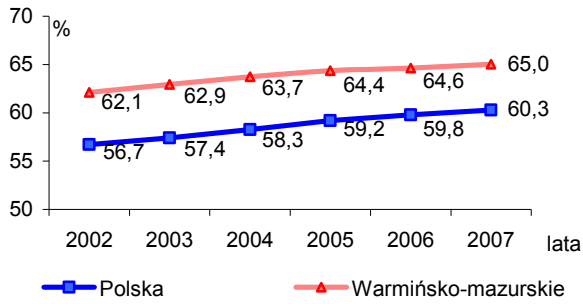
Wykres nr 22

Linie kolejowe na 100 km²

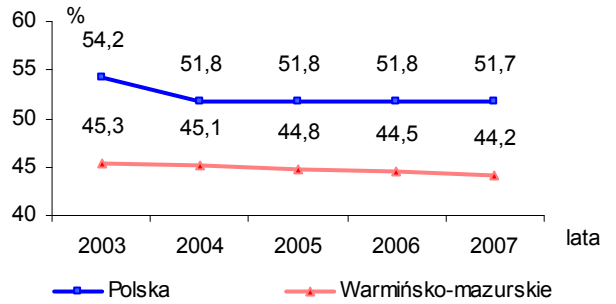

Udział ludności korzystającej z kanalizacji plasuje Warmię i Mazury na 5. miejscu w kraju. W odniesieniu do średniej krajowej, województwo wypada zdecydowanie gorzej pod względem dostępu do sieci gazowej, zwłaszcza na wsi, co potwierdzone jest przez 11. lokatę.

Wykres nr 23
% ludności korzystającej z kanalizacji

Wykres nr 24
% ludności korzystającej z sieci gazowej

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS BDR

Rozwojowi powiązań sieciowych nie pomaga mniejsza od krajowej dynamika wzrostu wyposażenia gospodarstw domowych w komputery z dostępem do Internetu, która obniża pozycję konkurencyjną województwa wobec kraju zarówno w odniesieniu do analizowanego celu, jak i aktywności społecznej.

IV. Realizacja celów operacyjnych priorytetów

1. Konkurencyjna gospodarka

W ramach priorytetu *Konkurencyjna gospodarka* określono cel strategiczny *Wzrost konkurencyjności gospodarki*, który osiągany jest przez 9 celów operacyjnych. Działania podejmowane w ramach każdego z celów operacyjnych, które przedstawiono poniżej wpisują się w działania określone w dokumencie *Strategii*.

Cel 1.1. Wzrost konkurencyjności firm

Wskaźniki celu operacyjnego

	Miara	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
wartość sprzedaży produkcji na 1 pracującego (z wyłączeniem produkcji rolniczej)	zł	25016,0	30223,3	33412,3	34124,9	35941,8	45891,1	46174,1	47114,8	57632,2
wartość inwestycji w rozwój lub rozbudowę przedsiębiorstw na podst. całkowitych nakładów na realizację projektów (współfinansowanych środkami z UE)	zł	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	8689469,9	21454314,8	15184860,3	60758798,2	150206469,7
liczba realizowanych projektów o charakterze innowacyjnym (współfinansowanych środkami z funduszy strukturalnych)	szt.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	8	21	24	9	11

Działania podjęte w ramach celu operacyjnego 1.1 wpłynęły pozytywnie na kształtowanie się wskaźników celu. Na przełomie lat 2003-2007 można zaobserwować, iż liczba projektów o charakterze innowacyjnym wzrosła z 8 do 24. W pewnym stopniu wpłynął na to fakt, iż coraz dynamiczniej rozwijają się instytucje otoczenia biznesu. Spadek z 24 do 9 projektów w latach 2005-2006 wynikał z przełomu okresów finansowania ze środków UE. Rok 2007 rozpoczął nowy okres programowania i obserwować się będzie prawdopodobny wzrost wskaźnika.

Dzięki działaniom podjętym w 2007 r. wartość inwestycji w rozwój i rozbudowę przedsiębiorstw na podstawie całkowitych nakładów na realizację projektów współfinansowanych środkami z UE wzrosła z poziomu 8,7 mln zł w 2003 r. do 150,2 mln w 2007 r. Świadczy to o stałym wzroście zainteresowania przedsiębiorców środkami unijnymi i coraz większej wiedzy na temat możliwości finansowania inwestycji. Wpływ na to miały liczne szkolenia i spotkania promujące wsparcie unijne oraz większa ilość środków przewidzianych na ten cel.

Również rośnie z roku na rok wartość sprzedaży produkcji na jednego pracującego.

Działania realizowane w 2007 roku

Podsumowanie wskaźników działań	Miara	Wartość
liczba projektów	szt.	319
liczba inicjatyw	szt.	16
liczba projektów i/lub inicjatyw na rzecz przedsiębiorców	szt.	334
liczba inwestycji	szt.	111
poniesione koszty	zł	165 488 869,6
liczba organizacji uczestniczących w projektach i/lub inicjatywach (poza organizacją realizującą działanie)	szt.	508
liczba osób przeszkolonych	os.	2 691
liczba osób uczestniczących w projektach i/lub inicjatywach	os.	3 397
liczba przedsiębiorców objętych projektami i/lub inicjatywami	os.	1 129
liczba staży i praktyk odbytych w ramach projektów i/lub inicjatyw	szt.	9
liczba osób bezrobotnych objętych projektami i/lub inicjatywami	os.	0

Cel operacyjny **Wzrost konkurencyjności firm** był w 2007 r. osiągany dzięki realizacji 319 projektów i 16 inicjatyw, w tym 334 projektów i inicjatyw na rzecz przedsiębiorców. Zrealizowano 111 inwestycji. Koszt zrealizowanych działań wyniósł 165,5 mln zł. W działaniach uczestniczyło 3397 osób, 1129 przedsiębiorców i 508 organizacji. Wszystkie podjęte działania realizowane były w trzech podregionach województwa i finansowane zarówno ze środków krajowych, jak i zagranicznych.

1. W ramach działania **Wzrost konkurencyjności poprzez wsparcie dostępu małych i średnich przedsiębiorstw do kapitału i innowacji technologicznych w ramach wdrażania Działania 2.6 ZPORR dofinansowanego z EFS** w 2007 r. realizowanych było 11 projektów, w tym 3 projekty własne Warmińsko-Mazurskiej Agencji Rozwoju Regionalnego S.A. w Olsztynie i 8 projektów konkursowych. Zrealizowano 4 małe (dofinansowanie do 400 tys. zł z EFS), 6 średnich (dofinansowanie do 800 tys. zł z EFS) oraz 1 duży (dofinansowanie powyżej 800 tys. zł z EFS) projekty, w tym:

- *Regionalny System Wspierania Innowacji – kontynuacja działań* - projekt realizowany przez Warmińsko-Mazurską Agencję Rozwoju Regionalnego. Jest to kontynuacja działań związanych z rozwojem sieci współpracy w zakresie innowacji pomiędzy sektorem badawczo-rozwojowym, przedsiębiorstwami i innymi podmiotami (na poziomie regionalnym i lokalnym), służącej transferowi know-how i technologii. W ramach projektu zrealizowano m.in. II Regionalną Wystawę Innowacyjności w połączeniu z seminarium *Możliwości wsparcia dla nauki i biznesu*, którą odwiedziło 230 osób, przeprowadzono 4 szkolenia dla pracowników Systemu. W ramach projektu w 2007 r. wydano 1,2 mln zł.
- *Barometr innowacyjności województwa warmińsko-mazurskiego* - projekt realizowany przez WMARR. Zakres przedmiotowy *Barometru Innowacyjności* obejmował analizę stanu innowacyjności przedsiębiorstw regionu, ich potrzeb w zakresie szeroko rozumianej innowacyjności, konkurencyjności, poziomu kooperacyjności przedsiębiorstw, stopnia wykorzystania sfery B+R i poziomu zadowolenia z tej współpracy. W ramach projektu w 2007 r. wydano 272,6 tys. zł. Powyższe projekty wpisują się także w działanie strategiczne - *Stały monitoring i badania gospodarki województwa poprzez stworzenie regionalnego systemu informacji gospodarczej, obejmującego zarówno sferę monitorowania, jak i prognozowania sytuacji na Warmii i Mazurach*.
- *Stymulowanie innowacyjności gospodarki województwa warmińsko – mazurskiego przez wspieranie rozwoju klastrów – działania pilotażowe* - projekt realizowany przez WMARR S.A. w Olsztynie. Celem projektu było wypracowanie rekomendacji dla polityki wspierania klastrów w regionie oraz zainicjowanie współpracy przedsiębiorstw oraz innych instytucji (w tym jednostek B+R, instytucji otoczenia biznesu, administracji samorządowej), które przyczynią się do poprawy ich konkurencyjności i innowacyjności. W ramach projektu zorganizowano: 5 warsztatów symulacyjnych dla branży mleczarskiej, 3 dla branży meblarskiej oraz 3 dla producentów okien i drzwi, konferencję promującą projekt, seminarium podsumowujące projekt, wizytę studyjną do Włoch dla przedstawicieli klastrów, 2 szkolenia animatorów klastrów, spotkanie dla klastra Mazurskie Okna. W 2007 r. poniesiono koszty w wysokości 312,7 tys. zł. Projekt realizuje ponadto działanie strategiczne *Budowanie opartych na zaufaniu powiązań kooperacyjnych w regionie poprzez tworzenie centrów powiązań kooperacyjnych inicjujących i wspierających rozwój współpracy w regionie*.
- *Przygotowanie regionalnych brokerów innowacji instytucji naukowych i przedsiębiorstw do wdrażania nowych technologii* - projekt realizowany przez Uniwersytet Warmińsko-Mazurski zakładał przygotowanie brokerów innowacji do transferu nowych technologii z sektora badawczo-rozwojowego do przedsiębiorstw Warmii i Mazur poprzez zdobycie wiedzy i praktycznych umiejętności w ramach cyklu szkoleń. W ramach projektu w 2007 r. wydano 29,3 tys. zł.

2. W ramach działania **Stały monitoring i badania gospodarki województwa poprzez upowszechnianie idei przedsiębiorczości i pomocy w tworzeniu przedsiębiorstw oraz wspomaganie rozwoju nowo utworzonych firm w ramach wdrażania Działania 2.5 ZPORR dofinansowanego z EFRR** realizowanych było 27 projektów obejmujących:

- świadczenie usług szkoleniowo-doradczych, obejmujące usługi informacyjne z zakresu podstawowych zasad prowadzenia działalności gospodarczej,
- wsparcie finansowe dla nowo powstających mikroprzedsiębiorstw w postaci podstawowego wsparcia pomostowego, jednorazowej dotacji inwestycyjnej i przedłużonego wsparcia pomostowego.

Beneficjentami Ostatecznymi działania są osoby fizyczne nie zarejestrowane jako bezrobotne zamierzające rozpocząć działalność gospodarczą. W ramach działania zrealizowano 2 małe (dofinansowanie do 450 tys. zł z EFRR), 22 średnie (dofinansowanie powyżej 250 tys. zł z EFRR)

i 3 duże (dofinansowanie do 800 tys. zł z EFRR) projekty. Przeszkolono 72 osoby, zaś 27 otrzymało wsparcie na rozpoczęcie działalności.

3. Działanie Wzrost konkurencyjności poprzez wsparcie dostępu małych i średnich przedsiębiorstw do kapitału w ramach wdrażania Działania 3.4 ZPORR dofinansowanego z EFRR realizowane było poprzez 197 projektów i 3 inicjatywy na łączną kwotę 57,5 mln zł. Zrealizowano 197 projektów konkursowych i zorganizowano 3 spotkania informacyjne. Działanie 3.4 *Mikroprzedsiębiorstwa* ukierunkowane było na podniesienie jakości i efektywności zarządzania, a także podniesienie zdolności inwestycyjnej nowo powstałych przedsiębiorstw. Wnioskodawcy mogli uzyskać wsparcie na specjalistyczne usługi doradcze dla mikroprzedsiębiorstw i dotacje inwestycyjne dla mikroprzedsiębiorstw.

4. Realizacja Działania Wzrost konkurencyjności poprzez wsparcie małych i średnich przedsiębiorstw do kapitału w ramach prowadzenia Regionalnego Funduszu Pożyczkowego dofinansowanego z SPO WKP polegała na prowadzeniu przez WMARR S.A. *Regionalnego Funduszu Pożyczkowego* dofinansowanego ze SPO WKP, którego celem jest udzielanie pożyczek mikro i małym przedsiębiorcom znajdującym się we wczesnej fazie rozwoju lub w fazie ekspansji lub przedsiębiorcom rozpoczynającym działalność gospodarczą, realizującym przedsięwzięcie współfinansowane ze środków pożyczki na terenie województwa. W 2007 r. zrealizowano następujące zadania: sprawdzono 51 złożonych wniosków o udzielenie pożyczki, podpisano 42 umowy na udzielenie pożyczki, wypłacono 2,9 mln zł z tytułu podpisanych umów

5. W ramach Działania Wzrost konkurencyjności poprzez wsparcie dostępu małych i średnich przedsiębiorstw do kapitału, szkoleń, informacji i innowacji technologicznych w ramach inicjatyw i projektów finansowanych z innych źródeł niż fundusze strukturalne zrealizowano 2 projekty i 2 inicjatywy:

- *Inicjatywa Technologiczna - Punkt kontaktowy* - projekt realizowany przez WMARR S.A. dofinansowany z funduszy Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego. W trakcie realizacji projektu uruchomiono stronę internetową oraz promowano Inicjatywę podczas 13 spotkań i szkoleń dla przedsiębiorstw, prowadzono działalność informacyjno-doradczą dla osób korzystających ze wsparcia w ramach Inicjatywy Technologicznej oraz dla osób zainteresowanych takim wsparciem. Prowadzone były też działania związane z wyszukiwaniem ekspertów do oceny potencjału komercyjnego projektów badawczych. W 2007 r. wydano kwotę 20,1 tys. zł.
- *5 SCHEMES Przeniesienie najlepszych europejskich doświadczeń w zakresie poprawy kultury i umiejętności innowacyjnych do pięciu regionów NAC* – projekt finansowany w ramach 6. Programu Ramowego Badań i Rozwoju Technicznego UE, w którym partnerem był Samorząd Województwa, realizowany z partnerami z Wielkopolski, Słowenii, Południowo-Środkowej Bułgarii i Cypru. Głównym efektem projektu było opracowanie programów regionalnej polityki innowacyjności dla 5 regionów pracujących nad wdrożeniem swoich regionalnych strategii innowacji. W 2007 r. w ramach projektu wydano kwotę 158,8 tys. zł.
- Województwo było partnerem koordynowanego przez firmę Meta Group, projektu pn. *Innovation Coach*, realizowanego wraz z europejskimi stowarzyszeniami TTI oraz Eurada w ramach 6 Programu Ramowego Badań i Rozwoju Technicznego UE. Głównym celem projektu była współpraca z regionami UE przy wdrażaniu strategii innowacyjności poprzez wdrażanie programów doradczych przeprowadzanych przez wyspecjalizowanych ekspertów zagranicznych. W 2007 r. miały miejsce wizyty ekspertów, którzy przedstawili propozycje działań w zakresie poprawy poziomu innowacyjności województwa. Z zagadnień dotyczących innowacyjności przeszkolono 34 osoby. Inicjatywa nie generowała kosztów dla województwa.
- W 2007 r. Konwent Marszałków Województw RP powołał *Grupę Roboczą ds. Regionalnych Systemów Innowacji*, w skład której weszły dwie osoby z województwa warmińsko-mazurskiego, delegowane przez Marszałka Województwa. Do zadań Grupy Roboczej należy m.in.: inicjowanie budowy regionalnych systemów innowacji, wymienianie informacji na temat źródeł finansowania przedsięwzięć z zakresu innowacji, opiniowanie projektów aktów prawnych dotyczących innowacyjnego rozwoju regionalnego.

6. Działanie Realizacja Warmińsko-Mazurskiego Programu Promocji Jakości realizowane było poprzez 5 projektów i 1 inicjatywę. Wśród nich znalazły się:

- *VII edycja konkursu Warmińsko-Mazurska Nagroda Jakości* - Konkurs ustanowiony przez Zarząd Województwa w 2000 r. Do edycji w 2007 r. zgłosiło się 19 organizacji a w szkoleniu wzięło udział 17 z nich.

- Program *Poprawa jakości usług gastronomicznych i hotelarskich w regionie Warmii i Mazur w latach 2004 – 2013* - działania wpisujące się w realizację tego programu zostały wskazane w Raporcie w części dotyczącej realizacji celu operacyjnego 1.4.
 - Projekt *Europejska Sieć Regionalnego Dziedzictwa Kulinarne*go - działania wpisujące się w realizację projektu zostały wskazane w Raporcie w części dotyczącej realizacji celu operacyjnego 1.4.
 - Projekt *Międzynarodowe Stowarzyszenie Miast Cittaslow* - projekt opisany w raporcie w części dotyczącej realizacji celu operacyjnego 1.9.
 - *III edycja Konkursu Najlepszy Produkt i Usługa Warmii i Mazur* - Konkurs ogłaszany od 2005 r. Celem konkursu jest wyłonienie najlepszych produktów i usług w regionie Warmii i Mazur oraz ich promocja na rynku lokalnym, krajowym i UE. W edycji w 2007 r. zgłoszono 147 produktów i usług.
 - W 2007 r. Biuro Jakości i Znaków Regionalnych ogłosiło otwarty konkurs ofert na wykonanie zadań publicznych związanych z realizacją zadań Samorządu Województwa z zakresu upowszechniania i ochrony praw konsumentów przez organizację pożytku publicznego. W wyniku konkursu dotację w wysokości 20 tys. zł przekazano Stowarzyszeniu *Pro Publico Bono Dla Dobra Wspólnego* z Nowego Miasta Lubawskiego na realizację zadania pt. *Poznaj Swoje Prawa*.
- Łącznie na realizację Warmińsko-Mazurskiego Programu Promocji Jakości wydano 359,3 tys. zł ze środków własnych województwa.

7. W ramach Działania **Upowszechnienia idei przedsiębiorczości** Urząd Marszałkowski podjął inicjatywę polegającą na organizacji regionalnego etapu Konkursu *Europejskie Nagrody Przedsiębiorczości* organizowanego na szczeblu krajowym przez Ministerstwo Gospodarki, którego celem było wyróżnienie najciekawszych inicjatyw i projektów promujących przedsiębiorczość w skali UE. Na szczeblu regionalnym złożono 1 projekt. Województwo nie poniosło kosztów w związku z organizacją konkursu.

8. W ramach realizacji działania **Wsparcie aktywności promocyjnej i wystawienniczej firm poprzez partnerstwo i współpracę z organizacjami skupiającymi przedsiębiorców na poziomie lokalnym i regionalnym w ramach realizacji SPO RZL** w 2007 r. WMARR S.A. kontynuowała współpracę z organizacjami skupiającymi przedsiębiorców na poziomie lokalnym oraz regionalnym opartą m. in. na:

- Uczestnictwie w seminariach i sesjach informacyjnych Krajowej Sieci Usług dla Małych i Średnich Przedsiębiorstw w zakresie międzynarodowym,
- Współpracy z instytucjami otoczenia biznesu z Obwodu Kaliningradzkiego FR m. in. Agencją Rozwoju Regionalnego w Kaliningradzie, Związkiem Międzynarodowych Ekspertów ds. Rozwoju Obwodu Kaliningradzkiego i Bałtyckim Klubem Gospodarczym,

WMARR S.A. kontynuuje również współpracę międzynarodową i regionów partnerskich:

- z Obwodem Rowieńskim na Ukrainie, czego efektem była wymiana doświadczeń w rozwoju i wspieraniu przedsiębiorczości,
- z Obwodem Kaliningradzkim przy wdrażaniu projektu z Programu Sąsiedztwa Litwa – Polska – Obwód Kaliningradzki FR *Partnership between Russian and Polish local authorities as a basis of cross – border cooperation*.

W ramach Punktu Wymiany Ofert Eksportowo–Importowych prowadzono konsultacje z przedsiębiorstwami chcącymi podejmować działania eksportowe na rynku Obwodu Kaliningradzkiego. Centrum Obsługi Inwestora służyło wsparciem informacyjnym w działaniach proeksportowych na terenie Obwodu Kaliningradzkiego.

9. W ramach Działania **Wzrost konkurencyjności poprzez wsparcie dostępu małych i średnich przedsiębiorstw do kapitału oraz transferu technologii w ramach SPO WKP** WMARR S.A. pełniła rolę Regionalnej Instytucji Finansującej, pośredniczącej we wdrażaniu SPO WKP - działanie 2.3, 2.1, oraz poddziałanie 2.2.1. W 2007 r. realizowano 69 projektów na łączną kwotę 89,7 mln zł. Jako projekt potraktowano również prowadzenie Punktu Konsultacyjnego (297,1 tys. zł). Całkowity koszt działania wyniósł ponad 90 mln zł.

Cel 1.2. Wzrost liczby miejsc pracy

Wskaźniki celu operacyjnego

	Miara	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Liczba pracujących w gospodarce narodowej na koniec roku	os.	495 165	453 976	439 704	384 403	383 617	386 626	396 853	406 094	422 170

Dane statystyczne wskazują na systematyczne zwiększanie się liczby pracujących w województwie. Przyczyną zwiększania się liczby pracujących w regionie w 2007 r. nie była wyłącznie dobra sytuacja gospodarcza, ale również prozatrudnieniowa polityka regionalna oraz realizacja licznych projektów i inicjatyw mających za zadanie wsparcie powstawania nowych miejsc pracy. Ważnym elementem wzrostu liczby miejsc pracy są programy prozatrudnieniowe, które stymulują zatrudnianie pracowników oraz umożliwiają nabycie kwalifikacji niezbędnych ze względu na przyszłe potrzeby rozwijającego się rynku pracy. Zapewnienie funduszy na tego typu programy oraz wykorzystanie środków unijnych zapewni dalszy wzrost liczby pracujących w regionie.

Działania realizowane w 2007 roku

Podsumowanie wskaźników działań	Miara	Wartość
liczba projektów	szt.	54
liczba inicjatyw	szt.	0
liczba projektów i/lub inicjatyw na rzecz przedsiębiorców	szt.	13
liczba projektów i/lub inicjatyw na rzecz wzrostu kwalifikacji zawodowych mieszkańców regionu	szt.	50
poniesione koszty	zł	167 923 303
liczba organizacji uczestniczących w projektach i/lub inicjatywach (poza organizacją realizującą działanie)	szt.	83
liczba osób przeszkolonych	os.	9 237
liczba osób bezrobotnych objętych projektami i/lub inicjatywami	os.	32 296

Cel operacyjny **Wzrost liczby miejsc pracy** był w 2007 r. osiągany dzięki realizacji 5 działań, z których 4 wpisują się w zapisane w dokumencie *Strategii* działanie **Zachęty dla zwiększenia zatrudnienia w firmach już działających, w tym staże dla studentów i absolwentów**. W ramach działań zrealizowano 54 projekty, wśród których było 50 projektów na rzecz wzrostu kwalifikacji zawodowych mieszkańców. Koszt zrealizowanych działań wyniósł niemal 168 mln zł. Projektami objęto 32,3 tys. osób bezrobotnych, przeszkolono 9,2 tys. osób. Wszystkie podjęte działania realizowane były w trzech podregionach województwa i finansowane zarówno ze środków krajowych (m. in. Funduszu Pracy), jak i zagranicznych (Europejski Fundusz Społeczny).

1. **Wsparcie powstawania nowych miejsc pracy poprzez samozatrudnienie bezrobotnych i dotacje dla pracodawców** - działanie realizowane było poprzez projekty: *Licz na siebie, Przedsiębiorczość 2007*, a także dwa projekty rozumiane jako działania statutowe urzędów pracy w zakresie dofinansowania podjęcia przez bezrobotnego działalności gospodarczej i refundacji kosztów wyposażenia lub wyposażenia przez pracodawcę miejsca pracy. Projekt *Licz na siebie* zakładał udzielenie dotacji na założenie własnej działalności gospodarczej przez osoby bezrobotne. W projekcie wzięło udział 330 osób, a koszt realizacji projektu w 2007 r. wyniósł 4,5 mln zł. W ramach projektu *Przedsiębiorczość 2007* udzielono wsparcia 123 osobom poprzez dotację na rozpoczęcie działalności gospodarczej oraz refundowano koszty powstania nowych miejsc pracy, na których zatrudniono 298 bezrobotnych. Koszt projektu wyniósł w 2007 r. 5,4 mln zł. Poza tymi projektami powiatowe urzędy pracy w ramach działań statutowych przyznały 1888 dotacji dla bezrobotnych na otwarcie własnej działalności gospodarczej oraz przyznały środki 1275 pracodawcom na refundację kosztów wyposażenia lub wyposażenia miejsc pracy, na których zatrudnienie znalazło 2668 osób. W realizacji powyższych projektów brało udział 20 Powiatowych Urzędów Pracy. Projekty realizowane były ze środków Funduszu Pracy i Europejskiego Funduszu Społecznego.
2. **Zwiększenie liczby pracujących w regionie poprzez zatrudnienie subsydiowane** - są to działania statutowe urzędów pracy, wynikające z Ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy. W tej części realizowano dwa projekty: prace interwencyjne i roboty publiczne.
Prace interwencyjne – organizowane były przede wszystkim u pracodawców działających w następujących sekcjach gospodarki: handel hurtowy i detaliczny, działalność produkcyjna, administracja publiczna i ochrona zdrowia, edukacja. Do prac interwencyjnych skierowano 4935 osób, wydatkowano 18,7 mln zł.
Roboty publiczne – są to aktywne formy, po które najczęściej sięgają samorzady, kierując bezrobotnych na zorganizowane przez siebie miejsca pracy. W 2007 r. do robót publicznych skierowano 3078 osób, na co wydatkowano 14,7 mln zł.
W realizacji powyższych projektów brało udział 20 Powiatowych Urzędów Pracy. Projekty realizowane były ze środków Funduszu Pracy i Europejskiego Funduszu Społecznego.

3. **Staże dla bezrobotnych absolwentów** – są to działania powiatowych urzędów pracy zapisane w Ustawie o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy. Na projekt ten składały się staże w liczbie 9739, które bezrobotni absolwenci odbywali w przedsiębiorstwach województwa. Działanie realizowane było przez 20 Powiatowych Urzędów Pracy ze środków Funduszu Pracy i Europejskiego Funduszu Społecznego.
4. **Staże i stypendia dla studentów i absolwentów** - są to działania realizowane w ramach ZPORR 2.6 *Regionalne strategie innowacyjne i transfer wiedzy*. Były one realizowane przez: Uniwersytet Warmińsko - Mazurski, Fundację *Wspieranie i Promocja Przedsiębiorczości na Warmii i Mazurach* oraz Olsztyńską Wyższą Szkołę Informatyki i Zarządzania im. prof. T. Kotarbińskiego. W ramach projektów wsparcie otrzymało 336 osób. Najwięcej, bo 161 osób otrzymało stypendia w ramach 2 projektów realizowanych przez UWM w Olsztynie. Fundacja *Wspieranie i Promocja Przedsiębiorczości na Warmii i Mazurach* wsparła 134 osoby w ramach 3 projektów, w których staż otrzymało 115 osób i 1 projektu, w którym stypendium doktoranckie otrzymało 19 osób. Natomiast Olsztyńska Wyższa Szkoła Informatyki i Zarządzania im. prof. T. Kotarbińskiego w ramach 1 projektu przyznała stypendia doktoranckie 41 osobom.
5. **Kompleksowe działania na rzecz rozwoju zasobów ludzkich w województwie warmińsko - mazurskim, w tym podjęcia działalności gospodarczej** – są to działania podjęte w ramach 1.2 i 1.3 SPO RZL w 2007 r., które polegały na kompleksowej aktywizacji zawodowej bezrobotnych (poradnictwo zawodowe i pośrednictwo pracy, zatrudnienie subsydiowane, szkolenia), w tym przeznaczono środki na dotacje na otwarcie własnej działalności gospodarczej. Realizatorem projektów było 20 Powiatowych Urzędów Pracy. Każdy PUP prowadził jeden projekt w ramach 1.2 SPO RZL i jeden projekt w ramach 1.3 SPO RZL, co daje w sumie 40 projektów. Projekty realizowane były ze środków Funduszu Pracy i Europejskiego Funduszu Społecznego.

Cel 1.3. Skuteczny system pozyskiwania inwestorów zewnętrznych

Wskaźniki celu operacyjnego

	Miara	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
liczba inwestorów zagranicznych korzystająca z systemu	szt.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	20	15	23
% gmin, z których brakuje ofert inwestycyjnych w bazie RCOI	%	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	90	80	63
liczba ofert inwestycyjnych w bazie RCOI	szt.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	15	35	130

Wzrost wskaźników dotyczących liczby ofert inwestycyjnych oraz liczby inwestorów korzystających z systemu świadczy o tym, iż stworzenie Warmińsko-Mazurskiego Centrum Obsługi Inwestora zwiększyło skutecznie zdolność do pozyskiwania nowych inwestorów zewnętrznych zarówno na poziomie krajowym, jak i w zakresie pozyskiwania i obsługi inwestorów zagranicznych. Rośnie również w znacznym stopniu zainteresowanie gmin zaistnieniem w systemie, co jest efektem organizowania dodatkowych działań wspierających, jak np. konkursu *Grunt na medal*. Dzięki poszerzeniu zakresu działań, Centrum Obsługi Inwestora jest w stanie obsłużyć coraz większą liczbę klientów, nie zapominając o wysokiej jakości świadczonych usług. Promocja ofert na spotkaniach organizowanych przez Centrum Obsługi Inwestora poprzez tworzenie i dystrybucję materiałów informacyjnych i opracowań naukowych zaowocowała licznymi spotkaniami z inwestorami indywidualnymi i delegacjami przedstawicieli państw chcących zwiększyć swój udział na polskim rynku inwestycyjnym.

Działania realizowane w 2007 roku

Podsumowanie wskaźników działań	Miara	Wartość
liczba projektów	szt.	0
liczba inicjatyw	szt.	40
liczba projektów i/lub inicjatyw na rzecz przedsiębiorców	szt.	40
liczba wspartych organizacyjnie/finansowo projektów i/lub inicjatyw podjętych przez partnerów	szt.	18
poniesione koszty	zł	250 000
liczba organizacji uczestniczących w projektach i/lub inicjatywach (poza organizacją realizującą działanie)	szt.	15
liczba osób przeszkolonych	os.	4

Cel operacyjny **Skuteczny system pozyskiwania inwestorów zewnętrznych** był w 2007 r. osiągany poprzez inicjatywy podejmowane w ramach **Warmińsko-Mazurskiego Centrum Obsługi Inwestora** (W-M COI), których zasięg objął całe województwo. Na działania związane z funkcjonowaniem Centrum Obsługi Inwestora wydatkowano 250 tys. zł (w tym 59 tys. zł dotacji z Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego).

W ramach Centrum Obsługi Inwestora w 2007 r. zrealizowano m.in.:

- Prowadzono obsługę inwestorów zagranicznych (wspólnie z PALiIZ),
- Pozyskano nowe oferty inwestycyjne do bazy danych ofert inwestycyjnych, w tym przedsiębiorstw państwowych, spółek skarbu państwa oraz spółek komunalnych szukających inwestora zagranicznego,
- Tworzono i aktualizowano bazę danych ofert inwestycyjnych typu greenfield i brownfield,
- Przekazywano zainteresowanym informacje nt. inwestycji zagranicznych w regionie,
- Prowadzono doradztwo dla samorządów w zakresie przygotowania terenów pod inwestycje,
- Nawiązano kontakty z Warmińsko-Mazurską Specjalną Strefą Ekonomiczną S.A. oraz Suwalską Specjalną Strefą Ekonomiczną S.A. w zakresie promocji i wspólnych działań,
- Przeprowadzono konkurs *Grunt na medal 2007* - II edycja konkursu organizowanego przez PALiIZ we współpracy z Urzędem Marszałkowskim Województwa Warmińsko-Mazurskiego,
- Zorganizowano spotkanie z Heiko Steinacherem – korespondentem Niemieckiej Agencji Handlu Zagranicznego. Przekazano informacje nt. regionu oraz możliwości oferowanych inwestorom,
- Uczestniczono w stażu organizowanym przez PALiIZ – obsługa inwestora,
- Uczestniczono w pracach koncepcyjnych dotyczących przygotowania do Programu Operacyjnego *Innowacyjna Gospodarka* - działanie 6.2.1. oraz 6.2.2.
- Uczestniczono w konferencji *Oferty Inwestycyjnej Wschodnich Regionów Polski* oraz pracach z nią związanych,
- Uczestniczono w *Kongresie Gospodarczym Polonii Świata* promującym regiony Polski Wschodniej,
- Uczestniczono w spotkaniu roboczym Centrów Obsługi Inwestora z województw Polski Wschodniej mającym na celu wspólne aplikowanie o fundusze UE z Programu Operacyjnego *Innowacyjna Gospodarka*,
- Uczestniczono w Polsko-Niemieckim Zjeździe Gospodarczym *Berlin 2007 – VIII edycja*,
- Uczestniczono w pracach dotyczących organizacji konferencji *Fundusze strukturalne UE szansą dla rozwoju naszego regionu*,
- Uczestniczono w wizycie przedstawiciela przedsiębiorców z Hiszpanii w WMARR S.A., któremu udzielono informacji nt. sektora drzewnego i mleczarskiego na Warmii i Mazurach.

Cel 1.4. Wspieranie systemu produkcji i promocja wytwarzanej w regionie żywności wysokiej jakości

Wskaźniki celu operacyjnego

	Miara	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Liczba gospodarstw ekologicznych	szt.	25	29	34	49	67	244	484	586	770
% powierzchni upraw prowadzonych metodami ekologicznymi	%	0,17	0,19	0,57	1,00	1,22	1,49	2,41	3,65	5,49

Rosnąca z roku na rok zarówno liczba gospodarstw ekologicznych, jak i powierzchnia upraw ekologicznych obrazują stopniowe przestawianie produkcji rolnej z konwencjonalnej na ekologiczną. Następuje wzrost świadomości społecznej zarówno wśród producentów rolnych, jak i wśród konsumentów, którzy poszukują produktów zdrowych od producentów zajmujących się uprawami ekologicznymi. Z roku na rok pojawiają się coraz większe możliwości dystrybucji produktów ekologicznych, poszukiwanych przez konsumentów. Powstają nowe sklepy oraz stoiska w dużych marketach oferujące żywność ekologiczną.

Działania realizowane w 2007 roku

Podsumowanie wskaźników działań	Miara	Wartość
liczba projektów	szt.	5
liczba inicjatyw	szt.	22
liczba projektów i/lub inicjatyw na rzecz przedsiębiorców	szt.	20
liczba projektów i/lub inicjatyw na rzecz wzrostu kwalifikacji zawodowych mieszkańców regionu	szt.	5

liczba wspartych organizacyjnie/finansowo projektów i/lub inicjatyw podjętych przez partnerów	szt.	15
poniesione koszty	zł	371 804
liczba organizacji uczestniczących w projektach i/lub inicjatywach (poza organizacją realizującą działanie)	szt.	80
liczba osób przeszkolonych	os.	346
liczba rolników uczestniczących w projektach i/lub inicjatywach	os.	245
liczba produktów żywnościowych objętych systemem promocji	szt.	7

Cel operacyjny **Wspieranie systemu produkcji i promocja wytwarzanej w regionie żywności wysokiej jakości** był w 2007 r. osiągany dzięki realizacji 5 projektów i 22 inicjatyw, wśród których było 20 projektów i inicjatyw na rzecz przedsiębiorców oraz 5 projektów i inicjatyw na rzecz wzrostu kwalifikacji zawodowych mieszkańców regionu. Koszt zrealizowanych działań wyniósł 371,8 tys. zł. Łącznie w podjętych działaniach uczestniczyło 80 organizacji, 245 rolników i przeszkolono 346 osób. Systemem promocji objęto 7 produktów żywnościowych. Wszystkie podjęte działania realizowane były w trzech podregionach województwa i finansowane zarówno ze środków krajowych (w tym z budżetu Samorządu Województwa), jak i zagranicznych (m. in. Europejskiego Funduszu Społecznego).

1. W celu realizacji działania **Wspieranie rozwoju systemu produkcji żywności wysokiej jakości, w tym żywności ekologicznej** Departament Rozwoju Obszarów Wiejskich i Rolnictwa Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego był organizatorem 3 inicjatyw, służących wspieraniu rolnictwa ekologicznego w województwie, skierowanych do rolników ekologicznych, przedstawicieli samorządu województwa, samorządu rolniczego, reprezentantów ośrodków doradztwa rolniczego oraz instytucji działających na rzecz rolnictwa w województwie. Były to:

- Wyjazd studyjny w ramach Międzynarodowych Targów Produkcji Ekologicznej BioFach 2007 w Norymberdze, współfinansowany przez NuernbergMesse i Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Olsztynie.
- Konferencja ekologiczna szkoleniowo-edukacyjna pt. *Szanse i możliwości organizacji rynku produktów ekologicznych w województwie warmińsko-mazurskim.*
- Konferencja ekologiczna szkoleniowo-edukacyjna pt. *Możliwości wsparcia produkcji ekologicznej w latach 2007-2013.*

2. Działanie **Wspieranie rozwoju systemu produkcji żywności wysokiej jakości, w tym żywności ekologicznej poprzez wspieranie inicjatyw rozwijających produkcję żywności według zasady „od pola do stołu”, markowej i oznakowanej zgodnie z wymaganiami Unii Europejskiej** zostało zrealizowane przez Biuro Jakości i Znaków Regionalnych poprzez podjęcie 1 projektu i 6 inicjatyw. Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego koordynuje współpracę Warmińsko-Mazurskiej Izby Rzemiosła i Przedsiębiorczości z Izłą Rzemieślniczą Departamentu Côtes d'Armor. W 2007 r. w ramach współpracy miały miejsce m. in.:

- Realizacja projektu *Podnoszenie kwalifikacji osób dorosłych z Województwa Warmińsko-Mazurskiego w zakresie usług gastronomicznych ze szczególnym uwzględnieniem kuchni francuskiej* (w ramach działania 2.1 ZPORR). Kwota dofinansowania w 2007 r. wyniosła ok. 200 tys. zł.
- Wizyta studyjna delegacji Warmińsko-Mazurskiej Izby Rzemiosła i Przedsiębiorczości oraz przedstawicieli Samorządu Województwa w Departamencie Côtes d'Armor w celu omówienia planów współpracy obu Izb na lata 2007-2013.
- Wizyta studyjna ekspertów branży gastronomicznej i mięsnej Izby Rzemieślniczej Departamentu Côtes d'Armor w województwie, której celem było zapoznanie z istniejącymi potrzebami w zakresie kształcenia i warunkami bazy do odbywania szkoleń zawodowych i doskonalących w zakresie gastronomii oraz pomoc merytoryczna w tworzeniu Centrum Kształcenia Ustawicznego.
- Staż 9 uczniów z Izby Rzemieślniczej Côtes d'Armor w olsztyńskich zakładach gastronomicznych będących członkami sekcji małej i średniej gastronomii w Warmińsko-Mazurskiej Izbie Rzemiosła i Przedsiębiorczości.
- Posiedzenie Komitetu Sterującego programu *Poprawa jakości usług gastronomicznych i hotelarskich w regionie Warmii i Mazur w latach 2004-2013*. Celem spotkania partnerów programu było podsumowanie jego realizacji w poszczególnych modułach oraz określenie szczegółów dalszej współpracy województwa z regionami europejskimi, partnerami towarzyszącymi programowi m.in. w module certyfikacja jakości.

3. W ramach działania Wspieranie rozwoju systemu produkcji żywności wysokiej jakości, w tym żywności ekologicznej poprzez **wsparcie producentów żywności pod względem wiedzy i praktycznego zastosowania metod ułatwiających im rozwój produkcji wysokiej jakości, w tym poprzez zastosowania tradycyjnych lub nowoczesnych technologii** podjęto 4 inicjatywy zrealizowane przez Biuro Jakości i Znaków Regionalnych. Podpisano porozumienie o współpracy na rzecz rozwoju żywności ekologicznej, naturalnej, tradycyjnej i lokalnej produkowanej w ramach prowadzenia działalności marginalnej, ograniczonej, lokalnej oraz sprzedaży bezpośredniej w aspekcie bezpieczeństwa żywności na terenie województwa warmińsko-mazurskiego. Partnerami porozumienia są: Województwo Warmińsko-Mazurskie, Wojewódzka Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Olsztynie, Wojewódzki Inspektorat Weterynarii w Olsztynie. Na podstawie porozumienia przeprowadzono pilotaże dotyczące produkcji i sprzedaży żywności tradycyjnej i lokalnej w trzech podmiotach w województwie.

4. W celu realizacji działania Wspieranie rozwoju systemu żywności wysokiej jakości, w tym żywności ekologicznej poprzez **wspieranie wewnątrzregionalnej kooperacji na linii rolnicy - przemysł rolno-spożywczy – handel** podjęto 1 projekt i 5 inicjatyw, w tym m. in.

- Biuro Jakości i Znaków Regionalnych zorganizowało wizytę studyjną z warsztatami pt. *Popularyzacja Europejskiej Sieci Dziedzictwa Kulinarne w Województwach RP*, której celem było przybliżenie funkcjonowania Europejskiej Sieci Dziedzictwa Kulinarne przedstawicielom 15 Województw RP i zapoznanie ich z działalnością wybranych przedsiębiorstw z województwa warmińsko-mazurskiego należących do sieci.
- Wizyta grupy przedsiębiorców z Rejonu Latgale (Łotwa) - członka Europejskiej Sieci Dziedzictwa Kulinarne.
- Dyrektor Biura Jakości i Znaków Regionalnych uczestniczył w wizycie studyjnej w Szwecji (Region Skanii) oraz w Danii (Wyspa Bornholm) w ramach Europejskiej Sieci Dziedzictwa Kulinarne. Wizyta miała na celu zapoznanie przedstawicieli województw RP z funkcjonowaniem Europejskiej Sieci Dziedzictwa Kulinarne w regionach założycielskich sieci.
- Do sieci *Dziedzictwo Kulinarne Warmia Mazury Powiśle* łącznie w 2007 r. zostało przyjętych 22 członków - przedsiębiorstw z województwa warmińsko-mazurskiego.

5. W ramach działań Wspieranie promocji żywności ze znakiem świadczącym, że pochodzi ona z Warmii i Mazur poprzez **pomoc w promocji krajowej i zagranicznej produktów z takimi znakami, poprzez preferowanie ich w kontaktach zagranicznych oraz wspieranie promocji żywności markowej oraz posiadającej oznaczenia uznane w Unii Europejskiej** zrealizowano 3 projekty i 4 inicjatywy, w tym m. in.

- Biuro Jakości i Znaków Regionalnych zorganizowało stoisko nt. *Dziedzictwo Kulinarne Warmia Mazury Powiśle* na Międzynarodowych Targach Polagra Farma 2007 w Poznaniu. Podczas targów odbył się finał konkursu *Nasze Kulinarne Dziedzictwo*, w którym potrawa *Gęś po warmińsku faszerowana* Firmy Gastronomicznej Krys-Stan zdobyła nagrodę *Perła 2007*.
- Promowano jakość w zakresie gastronomii poprzez współorganizację przez Marszałka Województwa regionalnego finału konkursu *Nasze Kulinarne Dziedzictwo* organizowanego przez Polską Izbę Produktu Regionalnego i Lokalnego.
- Samorząd Województwa zorganizował finał II edycji konkursu *Smaki Warmii, Mazur oraz Powiśla na stołach Europy* we współpracy z Centrum Informacji Europe Direct Warmia i Mazury oraz Warmińsko-Mazurską Izbą Rolniczą.
- Województwo Warmińsko-Mazurskie podjęło starania o udział w projekcie Szlak Kulinaryny Morza Bałtyckiego w ramach programu INTERREG IV B Region Morza Bałtyckiego.
- Najważniejszą inicjatywą w 2007 r. było stworzenie pierwszego w Polsce systemu jakości żywności *Jakość Tradycja*, decyzją Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi uznanego za pierwszy krajowy system wyróżniania żywności wysokiej jakości oraz podpisanie porozumienia o współpracy na rzecz rozwoju żywności ekologicznej, naturalnej, tradycyjnej i lokalnej produkowanej w ramach prowadzenia działalności marginalnej, ograniczonej, lokalnej oraz sprzedaży bezpośredniej w aspekcie bezpieczeństwa żywności na terenie województwa warmińsko-mazurskiego, którego partnerami są: Województwo Warmińsko-Mazurskie, Wojewódzka Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Olsztynie i Wojewódzki Inspektorat Weterynarii w Olsztynie. Porozumienie stworzyło podstawy do nawiązania współpracy w celu stworzenia warunków podejmowania produkcji żywności w ramach prowadzenia działalności marginalnej, ograniczonej, lokalnej i sprzedaży bezpośredniej, spełniającej wymagania sanitarne i weterynaryjne na terenie województwa warmińsko-mazurskiego dla podmiotów gospodarczych, rolników, w tym również dla właścicieli gospodarstw agroturystycznych.

Cel 1.5. Wzrost potencjału turystycznego

Wskaźniki celu operacyjnego

	Miara	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
liczba miejsc noclegowych w turystycznych obiektach zbiorowego zakwaterowania	szt.	55 670	48 943	49 139	34 255	35 869	34 835	37 408	38 290	38 231
korzystający z noclegów w turystycznych obiektach zbiorowego zakwaterowania	os.	1 069 974	835 471	721 382	711 507	708 653	763 731	758 021	818 700	869 005
turystyczne obiekty zbiorowego zakwaterowania	szt.	855	589	478	368	332	341	353	365	371

Z analizy wskaźników celu operacyjnego wynika, że w 2007 r. nastąpił 6% wzrost ilości osób korzystających z noclegów w turystycznych obiektach zbiorowego zakwaterowania oraz 1,6% wzrost ilości tych obiektów przy jednoczesnej, praktycznie niezmienionej liczbie miejsc noclegowych. Świadczy to o lepszym wykorzystaniu miejsc noclegowych, jak również o wzroście ilości turystów przebywających w województwie w 2007 r. Wpływ na ich wzrost miały wzmożone działania podjęte na rzecz zwiększenia atrakcyjności regionu i wydłużenia sezonu turystycznego.

Departament Turystyki wskazuje, że w celu utrzymania wzrostowej tendencji należy wzmocnić przyjęte priorytety dla rozwoju turystyki w 2007 r. (wzmocniona kampania promocyjna, wsparcie dla turystyki aktywnej) oraz inicjować rozwój nowych produktów turystycznych.

Działania realizowane w 2007 roku

Cel operacyjny **Wzrost potencjału turystycznego** był w 2007 r. osiągany dzięki realizacji 217 projektów, 5690 inicjatyw, wśród których były 682 projekty i inicjatywy na rzecz rozwoju turystyki oraz 20 inwestycji. Koszt zrealizowanych działań wyniósł 29,2 mln zł. Łącznie w podjętych działaniach uczestniczyło 698 organizacji, przeszkolono 123 osoby i zrealizowano 238 projektów i inicjatyw na rzecz konkretnych produktów turystycznych. Wszystkie podjęte działania realizowane były w trzech podregionach województwa i finansowane zarówno ze środków krajowych (m. in. budżetu Samorządu Województwa, Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego), jak i zagranicznych (m. in. EFRR).

Podsumowanie wskaźników działań	Miara	Wartość
liczba projektów	szt.	217
liczba inicjatyw	szt.	5 690
liczba projektów i/lub inicjatyw na rzecz rozwoju turystyki	szt.	682
liczba wspartych organizacyjnie/finansowo projektów i/lub inicjatyw podjętych przez partnerów	szt.	543
liczba inwestycji	szt.	20
długość infrastruktury	km	270
wielkość powierzchni (niezadaszonej)	m ²	6 400
wielkość powierzchni (zadaszonej)	m ²	10 903,6
liczba wspartych organizacyjnie/finansowo inwestycji podjętych przez partnerów	szt.	0
poniesione koszty	zł	29 207 558
liczba nowych organizacji	szt.	0
liczba organizacji uczestniczących w projektach i/lub inicjatywach (poza organizacją realizującą działanie)	szt.	698
liczba osób przeszkolonych	os.	123
liczba projektów i/lub inicjatyw promocyjnych na rzecz konkretnych produktów turystycznych	szt.	238

Główne działania w zakresie wzrostu potencjału turystycznego w województwie warmińsko-mazurskim w 2007 r. realizowano poprzez:

- 1. Imprezy promocyjne o zasięgu regionalnym, krajowym i zagranicznym** - w ramach tych działań zrealizowano 31 projektów i 120 inicjatyw, m.in. imprezy żeglarskie, lotnicze (nowatorskim projektem było stworzenie z Aeroklubem Krainy Jezior *latającego stoiska*), kajakowe i rowerowe (w tym Spływ Kajakowy Łyna - Ława i Rajd Rowerowy Kętrzyn - Prawdinsk), ze sfery kultury (np. XV Koncerty Letnie promujące albumy płytowe pt. *Muzyka Europejska w Zabytkach Warmii i Mazur*). Poniesiono koszty w wysokości 255 tys. zł.
- 2. Promocję medialną w prasie, radio i telewizji w kraju i za granicą** - artykuły prasowe w czasopiśmie branżowych i codziennych w tym m.in. cykl audycji w Radio Olsztyn

pt. *Turystyczny Express* i TVP 3 pt. *Mazury na weekend*, reportaże w czeskiej telewizji PRIMA. W ramach działania zrealizowano 31 projektów, z których 30 podjęto na rzecz konkretnych produktów turystycznych. Wydano 222 tys. zł.

3. **Wydawnictwa turystyczne i materiały reklamowe** - W ramach działania zrealizowano 31 projektów i 16 inicjatyw - Departament Turystyki zakupił 17 pozycji albumów, katalogów i folderów w różnych wersjach językowych (od 2 do 5) na sumę 233 tys. zł i materiały reklamowe na sumę 81 tys. zł., które rozdyskrebowano podczas różnego rodzaju imprez promocyjnych.
4. **Turystyczne targi krajowe i zagraniczne** - region był reprezentowany na największych targach krajowych i zagranicznych: w Warszawie, Poznaniu, Berlinie, Brukseli, Pradze, Aoście, Kaliningradzie, Moskwie, Wiedniu i Lipsku. W ramach działania zrealizowano 12 projektów i 15 inicjatyw, w tym 11 na rzecz konkretnych produktów turystycznych. Uczestniczyły w nich 43 organizacje. Wydano 82 tys. zł.
5. **Wizyty studyjne i wizyty zagranicznych przedstawicieli mediów i branży turystycznej** - W ramach działania zrealizowano 8 projektów i 15 inicjatyw, w tym 21 na rzecz konkretnych produktów turystycznych – zorganizowano 8 wizyt studyjnych dla gości z Pragi, Moskwy, St. Petersburga, Kaliningradu, Brukseli i Szwecji. Rezultatem były liczne artykuły prasowe oraz reportaże telewizyjne, jak również zamieszczenie oferty turystycznej regionu w katalogach czeskich biur. W działaniu uczestniczyło 28 organizacji. Wydano 18 tys. zł.
6. **Współpracę z Obwodem Kaliningradzkim** - W ramach działania podjęto 63 inicjatywy - wszystkie zostały zainicjowane przez partnerów. Uczestniczyło w nich 30 organizacji. Odbyło się 20 spotkań i konferencji dotyczących współpracy przygranicznej, organizacji imprez i wymiany doświadczeń w dziedzinie turystyki. Nowym elementem był rozwój nowego produktu - turystyki zdrowotnej, w wyniku którego kilkudziesięciu pacjentów z Rosji skorzystało z usług szpitali i obiektów SPA w naszym regionie. Koszt działania wyniósł 10 tys. zł.
7. **Wsparcie organizacji i stowarzyszeń w zakresie rozwoju turystyki** - pomoc finansowa i organizacyjna na rzecz rozwoju turystyki dla ROT, LOT-ów, PTTK i Lokalnych Grup Działania. W ramach działania zrealizowano 16 projektów – wszystkie podjęte były przez partnerów - w tym 15 projektów na rzecz konkretnych produktów turystycznych. Uczestniczyło w nich 7 organizacji, przeszkolono 123 osoby. Wydano 585 tys. zł.
8. **Wspieranie szkół w zakresie rozwoju turystyki** - dofinansowanie projektów na edukację turystyczną młodzieży. W ramach działania zrealizowano 3 projekty i 5 inicjatyw, w tym 3 na rzecz konkretnych produktów turystycznych. Uczestniczyło w nich 10 organizacji. Wydano 6 tys. zł.

Głównymi partnerami współpracującymi z Samorządem Województwa przy realizacji działań byli: Warmińsko-Mazurska Regionalna Organizacja Turystyczna, Polska Izba Turystyki Oddział Warmińsko-Mazurski, Lokalne Organizacje Turystyczne, Lokalne Grupy Działania, Polskie Towarzystwo Turystyczno-Krajoznawcze Oddział Warmińsko-Mazurski i Oddział Ziemi Elbląskiej, Wojewódzki Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Olsztynie, Gazeta Olsztyńska, Gazeta Wyborcza, Radio Olsztyn, TVP3, Aeroklub Krainy Jezior w Wilamowie.

Główne działania w zakresie rozwoju kultury w 2007 r. obejmowały:

1. **Zwiększenie dbałości o muzea w województwie poprzez lepsze wyposażenie techniczne** – W ramach działania podjęto 10 inicjatyw sfinansowanych przede wszystkim z dotacji Samorządu Województwa, takich jak m.in. zakup samochodów (Muzeum Warmii i Mazur w Olsztynie, Muzeum Budownictwa Ludowego – Park Etnograficzny w Olsztynku), centrali telefonicznej (MWiM w Olsztynie), wyposażenie stanowisk pracy w nowy sprzęt np. zestawy komputerowe (Muzeum Mikołaja Kopernika we Fromborku, Muzeum Kultury Ludowej w Węgorzewie), a także zwiększenie dbałości o bezpieczeństwo obiektów muzealnych (np. rozbudowa instalacji przeciwpożarowej i systemu antywłamaniowego – MBL-PE w Olsztynku). Wydano prawie 400 tys. zł.
2. **Zwiększenie dbałości o muzea w województwie poprzez poprawę bazy lokalowej** - działanie obejmowało przede wszystkim prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane zabytkowych obiektów wojewódzkich samorządowych muzeów. Najważniejszym wydarzeniem było oddanie do użytku dawnego magazynu solnego (MWiM w Olsztynie). Obiekt został przeznaczony na Muzealne Centrum Edukacji Regionalnej. W ramach działania zrealizowano 5 projektów i 25 inicjatyw, których koszt wyniósł 1,6 mln zł.
3. **Gromadzenie zbiorów muzealnych** - wojewódzkie samorządowe muzea gromadzą zbiory głównie poprzez darowizny i zakupy. Ogółem pozyskano w ten sposób 4247 eksponatów.
4. **Konserwacja zbiorów muzealnych** - działania wojewódzkich samorządowych muzeów realizowane były z dotacji Samorządu Województwa, środków własnych a także dotacji Ministerstw Kultury i Dziedzictwa Narodowego. W ramach działania zrealizowano 1 projekt i 25 inicjatyw oraz 1 inwestycję. W 2007 r. poddano konserwacji m.in. starodruki, numizmaty

(MWiM w Olsztynie), XIX wieczny hotel ginekologiczny (MMK we Fromborku), ołtarz z kościółka z Rychnowa (MBL-PE w Olsztynku). Wydano 102,8 tys. zł.

5. **Poszerzenie programów i repertuaru instytucji kultury** - działania realizowane były ze środków własnych instytucji, dotacji Samorządu Województwa, dotacji MKiDN, Instytutu Książki, PFRON, Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej, Fundacji *Pro Bono Poloniae*, Funduszu Ochrony Środowiska, ze środków publicznych zagranicznych np. z EFRR, a także środków podmiotów prywatnych jak ENERGA S.A. W ramach działania poniesiono koszty w wysokości 7,1 mln zł, zrealizowano 53 projekty i 1710 inicjatyw, w tym m. in. Muzeum Kultury Ludowej w Węgorzewie zorganizowało Międzynarodową Noc Świętojańską oraz koncert *Węgorapa Folk Music*.
6. **Ochrona i konserwacja zabytków** - W ramach działania zrealizowano 3 projekty, wydano na nie 2,5 mln zł. Działanie dotyczy dofinansowania prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru, w ramach otwartych konkursów ofert. Dofinansowano m. in. ołtarz główny w kościele św. Andrzeja Apostoła i św. Rocha w Ramsowie. Dofinansowanie pochodziło ze środków budżetu Samorządu Województwa, Miasta Olsztyn, a także Warmińsko-Mazurskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.
7. **Budowa instytucji kulturalnych**, w tym *Nowe zagospodarowanie Pól Grunwaldzkich* - jedno z najważniejszych zadań obchodów 600-lecia Bitwy pod Grunwaldem. Projekt *Grunwald – zespół działań inwestycyjno-remontowo-konserwatorskich i muzealnych związanych z kompleksowym zagospodarowaniem Pól Grunwaldzkich* został umieszczony w Planie Inwestycyjnym RPO *Warmia i Mazury* na lata 2007-2013. Projekt realizuje Muzeum Warmii i Mazur.
W 2007 r. rozpoczęto studyjne prace przygotowawcze związane z realizacją inwestycji w ramach projektu *Budowa nowej siedziby Warmińsko – Mazurskiej Filharmonii w Olsztynie*, który również jest projektem indywidualnym RPO. Zakres działań inwestycyjnych obejmował m.in. wykonanie ścian szczelinowych kończących I etap realizacji inwestycji. Wydatki obejmowały również koszty nadzoru inwestorskiego, autorskiego oraz koszty dzierżawy ogrodzenia i ochrony placu budowy.
W ramach działania wydano ponad 4 mln zł.
8. **Regularna informacja o ofercie turystycznej i kulturalnej** - działanie obejmuje przede wszystkim wydawnictwa informacyjne i reklamowe. Było ono realizowane ze środków własnych instytucji i samorządów, MKiDN, a także środków publicznych zagranicznych np. EFRR. W ramach działania zrealizowano 14 projektów i 219 inicjatyw, w tym 5 na rzecz konkretnych produktów turystycznych. Wsparto 5 projektów i inicjatyw podjętych przez partnerów. Wydano 530,5 tys. zł.
9. **Poprawa stanu bazy lokalowej instytucji kultury** - działania wojewódzkich samorządowych instytucji realizowane były przede wszystkim z dotacji Samorządu Województwa, środków własnych, Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Olsztynie, MKiDN a także środków publicznych zagranicznych np. EFRR. Realizowano m.in. projekty: *Termomodernizacja ściany zewnętrznej Teatru Dramatycznego w Elblągu*, *Rewitalizacja Teatru im. Stefana Jaracza w Olsztynie*, *Centrum Spotkań Europejskich – opracowanie dokumentacji* (CKiWM Światowid w Elblągu). W ramach działania wydano 8,8 mln zł.
10. **Poprawa wyposażenia technicznego instytucji kultury** - działania wojewódzkich samorządowych instytucji realizowane były przede wszystkim z dotacji Samorządu Województwa, środków własnych, MSWiA, Polskiego Instytutu Sztuki Filmowej, a także środków publicznych zagranicznych np. EFRR w ramach ZPORR. W ramach działania realizowano 4 projekty, 17 inicjatyw, w których uczestniczyło 88 organizacji. Wykonano 14 inwestycji. Realizowano m.in. projekt *Kultura Informacja Sukces Sieć PIAP w Województwie Warmińsko-Mazurskim* (Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Olsztynie), zakupiono sprzęt nagłośnieniowy (Warmińsko-Mazurska Filharmonia, Centrum Edukacji i Inicjatyw Kulturalnych w Olsztynie), wyposażono stanowiska pracy w nowy sprzęt, zakupiono samochód (Teatr im. Aleksandra Sewruka w Elblągu). Poniesiono koszty w wysokości 2,4 mln zł.

Cel 1.6. Wzrost konkurencyjności usług dla starzejącego się społeczeństwa

Wskaźniki celu operacyjnego

	Miara	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
imigracja w wieku powyżej 60 lat	os.	1 585	1 411	1 228	1 383	1 437	1 274	1 160	1 224	1 525
długość życia (uśredniona)	lata	73,2	73,9	73,9	74,3	74,3	74,4	74,7	74,8	74,9
liczba miejsc w placówkach opieki nad osobami starszymi	szt.	1 210	1 287	1 312	1324	1 336	1 403	1 440	1 376	1 376

Wskaźnik średniej długości życia w województwie systematycznie rósł na przestrzeni lat 1999-2007, w tempie przybliżonym do średniej krajowej. Od 1999 r. wzrósł o 1,7 roku (średnio dla Polski wzrost o 3,2). Od 2006 r. zmiana ta wyniosła 0,1 roku, analogicznie jak w kraju. W latach 1999-2000 średnia długość życia równała się średniej krajowej, zaś w 2001 r. była niższa od średniej o 0,3 roku. Różnica ta powiększyła się do 0,5 roku w 2006 r. i taka pozostała.

W odniesieniu do migracji ludności na pobyt stały obserwowano stały spadek napływu do województwa osób w wieku powyżej 60 lat. Od 1999 r. liczba tych osób spadła z 1585 do 1224 w 2006 r. Jednak w 2007 r. ilość osób przybywających do województwa wzrosła do poziomu z 1999 r.

Wskaźnik trzeci określa liczbę miejsc w domach pomocy społecznej funkcjonujących w województwie, w których umieszczone są osoby starsze wymagające opieki całodobowej, tj.: w domach pomocy społecznej dla osób przewlekle somatycznie chorych (w 2007 r. 749 miejsc w 9 DPS), w domach pomocy społecznej dla osób w podeszłym wieku (w 2007 r. 451 miejsc w 8 DPS) oraz w domach pomocy społecznej w typie łączonym tzn. DPS dla osób przewlekle somatycznie chorych i osób w podeszłym wieku (w 2007 r. 176 miejsc w 2 DPS z 1 filią). Wśród wymienionych 19 domów pomocy społecznej jeden - Dom Opieki *Laurentius* w Olsztynie - prowadzony jest na podstawie działalności gospodarczej po uzyskaniu zgody wojewody zgodnie z zapisami ustawy o pomocy społecznej.

Działania realizowane w 2007 roku

Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej określa podział domów pomocy społecznej w zależności od tego, dla kogo są przeznaczone. Podział ten wyróżnia 6 typów domów z zaznaczeniem, że możliwe jest prowadzenie domu o charakterze łączonym, ale tylko w zakresie określonym przez ustawodawcę. Osoby starsze umieszczane są zazwyczaj w DPS dla osób przewlekle somatycznie chorych, w DPS dla osób w podeszłym wieku oraz w DPS o charakterze łączonym. Ze względu na szczególny rodzaj niepełnosprawności, osoby starsze mogą być również umieszczane w DPS dla osób dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie, w DPS dla osób przewlekle psychicznie chorych oraz w DPS dla osób niepełnosprawnych fizycznie. Z uwagi na pogłębiający się proces starzenia się społeczeństwa w województwie warmińsko-mazurskim zaczynają działać domy pomocy społecznej zapewniające opiekę całodobową osobom niepełnosprawnym, przewlekle chorym lub w podeszłym wieku, które prowadzone są na zasadzie działalności gospodarczej, zgodnie z art. 67 ust. 1 Ustawy o pomocy społecznej. Domy te wpisane są do rejestru Wojewody po spełnieniu standardów określonych przepisami ww. ustawy i przepisów wykonawczych w omawianym zakresie. Dom Opieki *Laurentius* w Olsztynie prowadzony przez Fundację *Laurentius* jest pierwszą tego typu placówką w województwie.

Jednostka monitorująca ten cel operacyjny wskazuje, że do 2007 r. nie zidentyfikowano działań, które dotyczyłyby stricte wzrostu konkurencyjności usług dla starzejącego się społeczeństwa, co nie oznacza, że temat ten jest w województwie pomijany. Działania na rzecz osób w podeszłym wieku są pośrednio realizowane poprzez działania dotyczące ochrony zdrowia i polityki społecznej. Proponuje się, by działania na rzecz wzrostu konkurencyjności usług dla starzejącego się społeczeństwa wzmocnić w dalszych latach realizacji *Strategii*, przy uprzednim dokonaniu analizy ich stanu i potencjału rozwojowego, a także popytu na nie.

Cel 1.7. Wzrost potencjału instytucji otoczenia biznesu

Wskaźniki celu operacyjnego

	Miara	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
liczba instytucji otoczenia biznesu w regionie	szt.	15	15	18	18	18	18	18	18	21
liczba realizowanych projektów przez IOB	szt.	0	2	3	6	6	19	34	20	21

Liczba instytucji otoczenia biznesu w regionie od 2001 r. utrzymywała się na poziomie 18 instytucji, w 2007 r. było to już 21 instytucji. W kategorii tej zostały uwzględnione instytucje zrzeszone w ramach Krajowego Systemu Usług przy Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości oraz instytucje okołobiznesowe zgodnie z definicją zawartą w Uszczegółowieniu do RPO *Warmia i Mazury* 2007-2013. Uwzględniono tylko instytucje, które oferują określone wsparcie merytoryczne dla przedstawicieli MSP. Wzrost liczby instytucji okołobiznesowych spowodowany jest prawdopodobnie rozpoczęciem nowego okresu programowania, który przyniósł ze sobą środki na ich dofinansowanie.

Wskaźnik dotyczący liczby realizowanych projektów przez IOB od 2000 r. wykazywał tendencję rosnącą, szczególnie w latach 2004-2005, które były ostatnimi latami pierwszego okresu dofinansowania ze środków unijnych. Spadek ilości projektów w latach 2006-2007 podyktowany był okresem przejściowym między okresami programowania funduszy strukturalnych UE.

Działania realizowane w 2007 roku

Podsumowanie wskaźników działań	Miara	Wartość
liczba projektów	szt.	6
liczba inicjatyw	szt.	1
liczba wspartych organizacyjnie/finansowo projektów i/lub inicjatyw podjętych przez partnerów	szt.	2
poniesione koszty	zł	176 777,5
liczba nowych organizacji	szt.	3
liczba organizacji uczestniczących w projektach i/lub inicjatywach (poza organizacją realizującą działanie)	szt.	79
liczba projektów i/lub inicjatyw realizowanych we współpracy co najmniej dwóch instytucji otoczenia biznesu	szt.	1

Cel operacyjny **Wzrost potencjału instytucji otoczenia biznesu** był w 2007 r. osiągnięty poprzez realizację 6 projektów i 1 inicjatywy, w których uczestniczyło 79 organizacji. W rezultacie działań powstały 3 nowe organizacje. Koszt działań wyniósł 176,8 tys. zł. Działaniami objęto całe województwo i sfinansowano je zarówno ze środków publicznych krajowych, jak i zagranicznych.

1. W zakresie działania **Wspieranie tworzenia nowych instytucji otoczenia biznesu poprzez projekty realizowane w ramach Działania 2.6 ZPORR** realizowane były następujące projekty:

- *Budowanie potencjału innowacyjnego Warmii i Mazur poprzez utworzenie Olsztyńskiego Parku Naukowo-Technologicznego - prace przygotowawcze i koncepcyjne.* W celu wykorzystania potencjału regionalnego środowiska akademickiego, naukowo-badawczego oraz sektora gospodarczego Województwo Warmińsko-Mazurskie, Miasto Olsztyn, Uniwersytet Warmińsko-Mazurski oraz Warmińsko-Mazurska Agencja Rozwoju Regionalnego S.A. w Olsztynie podjęły działania na rzecz utworzenia Olsztyńskiego Parku Naukowo-Technologicznego. Realizacja projektu ma skutkować rozwojem przedsiębiorczości, wzmocnieniem konkurencyjności i innowacyjności przedsiębiorstw, w tym poprzez zwiększenie transferu nowoczesnych rozwiązań technologicznych, produktowych i organizacyjnych do podmiotów gospodarczych. Łączny koszt projektu wynosi 396,5 tys. zł, w 2007 r. wydano 47,6 tys. zł. Projekt współfinansowany jest ze środków EFS i budżetu państwa.
- *Elbląski Park Technologiczny: badania, analizy wspierające budowanie regionalnego systemu innowacji* - projekt realizowany przez Gminę Miasto Elbląg. Jest on przygotowaniem do budowy Elbląskiego Parku Technologicznego na Modrzewinie Południe. Łączny koszt projektu to 159,9 tys. zł. W 2007 r. wydano 95,2 tys. zł. Projekt współfinansowany jest ze środków EFS i budżetu państwa.
- *Przygotowanie do świadczenia proinnowacyjnych usług służących transferowi technologii z UWM do gospodarki regionu - utworzenie Centrum Transferu Technologii, przeszkolenie personelu i przeprowadzenie działań pilotażowych* - projekt realizowany przez Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie. Poprzez realizację projektu Uniwersytet zyskał możliwość tworzenia na uczelni systemu wspierania transferu i komercjalizacji wiedzy oraz rozwoju przedsiębiorczości akademickiej. Celem przedsięwzięcia była realizacja szeregu inicjatyw zmierzających z jednej strony do stworzenia na UWM warunków do lepszego wykorzystania potencjału intelektualnego i technicznego poprzez wzmocnienie kontaktów z przedsiębiorcami, transferu wyników badań naukowych i prac rozwojowych Uniwersytetu do gospodarki, a z drugiej strony wsparcia biznesu akademickiego czyli aktywności przedsiębiorczej pracowników i studentów uczelni. Łączny koszt realizacji projektu wynosi 322,8 tys. zł. W 2007 r. wydano 33,9 tys. zł. Projekt współfinansowany jest ze środków EFS i budżetu państwa.

2. Działanie **Wsparcie merytoryczne i organizacyjne już działających Instytucji Otoczenia Biznesu poprzez ich udział w projektach podnoszących poziom innowacyjności w województwie** realizowane było poprzez udział instytucji otoczenia biznesu w następujących projektach:

- *Barometr Innowacyjności* - projekt realizowany przez WMARR S.A. i współfinansowany z EFS w ramach Działania 2.6 ZPORR. W ramach projektu powstał *Raport o poziomie innowacyjności gospodarki Warmii i Mazur*. Projekt został przedstawiony w Raporcie w części dotyczącej realizacji celu operacyjnego 1.1.
- *Stymulowanie innowacyjności gospodarczej Województwa Warmińsko-Mazurskiego poprzez wspieranie rozwoju klastrów - działania pilotażowe* - projekt realizowany przez WMARR S.A. i współfinansowany z EFS w ramach Działania 2.6 ZPORR. Projekt został opisany w Raporcie w części dotyczącej realizacji celu 1.1.

- *Regionalny System Wspierania Innowacji* - projekt realizowany przez WMARR S.A. w ramach Działania 2.6 ZPORR. Jest to projekt sieci współpracy w zakresie innowacji pomiędzy sektorem badawczo-rozwojowym, przedsiębiorstwami i innymi podmiotami (na poziomie regionalnym i lokalnym), służącej transferowi know-how i technologii. Projekt został opisany w Raporcie w części dotyczącej realizacji celu 1.1
- *Innovation Coach* - inicjatywa realizowana przez europejskie stowarzyszenia TTI oraz Eurada w ramach 6 Programu Ramowego Badań i Rozwoju Technicznego Unii Europejskiej. Projekt został opisany w Raporcie w części dotyczącej celu 1.1 Wsparcie dla instytucji otoczenia biznesu polegało na ich udziale w szkoleniach dotyczących aktualizacji Regionalnej Strategii Innowacyjności i zdefiniowania wytycznych dla regionalnego systemu wspierania innowacji oraz tworzenia systemu komunikacji dla zaangażowania lokalnych przedsiębiorców w działania innowacyjne (łącznie przeszkolono 34 osoby).

Cel 1.8. Tworzenie społeczeństwa informacyjnego

Wskaźniki celu operacyjnego

	Miara	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
gospodarstwa domowe z dostępem do Internetu	%	b.d.	b.d.	b.d.	9,7	12,5	13,9	17,8	22,1	28,7
przedsiębiorstwa z dostępem do Internetu	%	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	82,8	89,9
% urzędów gmin umożliwiających obsługę mieszkańców poprzez Internet	%	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	23,5
% urzędów gmin posiadających obcojęzyczną wersję strony internetowej	%	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	77,6

Wskaźnik *gospodarstwa domowe z dostępem do Internetu* dla województwa warmińsko-mazurskiego pojawił się w badaniach przeprowadzonych przez GUS w 2002 r. Od tego czasu można zaobserwować znaczny wzrost wartości wskaźnika. W 2002 r. dostęp do Internetu posiadało 9,7% gospodarstw, w 2007 r. było to już 28,7% ogółu. Na taki wzrost mają wpływ przede wszystkim oferowane przez operatorów sieci internetowych usługi, które są dostępne na coraz większym terenie w obrębie województwa, lecz również kształtowanie świadomości mieszkańców województwa (zwłaszcza terenów wiejskich) w zakresie technik informacyjnych poprzez projekty szkoleniowe, budowanie publicznych punktów dostępu do Internetu oraz zapewnienie młodzieży szkolnej odpowiednich warunków do korzystania z Internetu.

Wskaźnik *przedsiębiorstwa z dostępem do Internetu* badany jest dopiero od 2006 r. W roku 2007 już blisko 90% przedsiębiorstw na terenie naszego województwa posiadało dostęp do Internetu. W obecnych czasach dostęp do Internetu jest dla przedsiębiorstw czynnikiem niezbędnym do zaistnienia na rynku i dalszego rozwoju działalności.

Wskaźnik *% urzędów gmin umożliwiających obsługę mieszkańców poprzez Internet* jest ściśle związany z założeniami projektu *Wrota Warmii i Mazur elektroniczna platforma funkcjonowania administracji publicznej i świadczenia usług publicznych*, który jest w trakcie realizacji, jednak wynik w 2007 r. był stosunkowo niski.

Także wskaźnik *% urzędów gmin posiadających obcojęzyczną wersję strony internetowej* nie był wcześniej badany, lecz jego poziom wskazuje, że w 2007 r. mniej niż 1/4 gmin nie dawała możliwości zapoznania się z zawartością swoich stron internetowych w języku obcym.

Działania realizowane w 2007 roku

Podsumowanie wskaźników działań	Miara	Wartość
liczba projektów	szt.	8
liczba inicjatyw	szt.	0
liczba projektów i/lub inicjatyw na rzecz przedsiębiorców	szt.	0
liczba projektów i/lub inicjatyw na rzecz rozwoju turystyki	szt.	1
liczba projektów i/lub inicjatyw na rzecz wzrostu kwalifikacji zawodowych mieszkańców regionu	szt.	4
liczba wspartych organizacyjnie/finansowo projektów i/lub inicjatyw podjętych przez partnerów	szt.	1
liczba inwestycji	szt.	210
poniesione koszty	zł	4 349 293
liczba osób przeszkolonych	os.	28

Cel operacyjny **Tworzenie społeczeństwa informacyjnego** był w 2007 r. osiągany dzięki realizacji 8 projektów, 210 inwestycji. Koszt zrealizowanych działań wyniósł 4349,3 tys. zł. Przeszkolono 28 osób. Wszystkie podjęte działania realizowane były w trzech podregionach województwa i finansowane zarówno ze środków krajowych, jak i zagranicznych.

1. W ramach realizacji działania *Wspieranie poszerzania możliwości korzystania poprzez Internet z usług informacyjnych oraz administracyjnych* zrealizowano 6 projektów:

- *Kultura Informacja Sukces – Sieć PIAP w województwie warmińsko-mazurskim* Celem strategicznym projektu jest tworzenie warunków dla rozwoju społeczeństwa informacyjnego. Jest to projekt finansowany z EFRR w ramach działania 1.5 ZPORR. Całkowita wartość projektu to prawie 2 mln zł. Projekt realizowany jest przez Samorząd Województwa we współpracy z bibliotekami, świetlicami, domami kultury, ośrodkami sportu i rekreacji, szkołami, urzędami i punktami informacyjnymi. W ramach projektu zorganizowano 4 konferencje (w tym 2 prasowe i jedna z przedstawicielami Komisji Europejskiej) i uroczyste otwarcia pięciu powiatowych pracowni komputerowych. Uruchomiono i/lub zmodernizowano 200 PIAP-ów.
- *Realizujemy prawo do informacji* - W ramach projektu odbyły się wizyty studyjne dla ukraińskich i polskich bibliotekarzy (w Olsztynie, na Bornholmie), cykl szkoleń dla ukraińskich bibliotekarzy w PIAP-ach oraz konsultacji udzielanych użytkownikom PIAP-ów przez bibliotekarzy i wolontariuszy. Uruchomiono 4 PIAP-y w bibliotekach regionu Równego. Projekt finansowany przez Ministerstwo Spraw Zagranicznych RP w ramach Programu polskiej pomocy zagranicznej w 2007 r., całkowity koszt: 335,8 tys. zł.
- *Wirtualne Centrum Kultury e-Światowid ośrodkiem współpracy polsko-rosyjskiej* – Celem projektu jest pogłębianie współpracy kulturalnej polsko-rosyjskiej z wykorzystaniem możliwości Internetu. Centrum ma stać się ogólnodostępną bazą informacyjną, przystosowaną do gromadzenia i udostępniania w trybie on-line informacji o wydarzeniach kulturalnych w obszarze transgranicznym, twórcach kultury, artystach i powstających dziełach. Partnerzy projektu to: Dom Nauczyciela w Kaliningradzie, w projekcie uczestniczyli: Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Olsztynie, Filharmonia Warmińsko-Mazurska w Olsztynie, Centrum Edukacji i Inicjatyw Kulturalnych w Olsztynie, Centrum Polsko-Francuskie w Olsztynie, Muzeum Kultury Ludowej w Węgorzewie, Muzeum Warmii i Mazur, Teatr im. Aleksandra Sewruka w Elblągu, Biblioteka Pedagogiczna w Elblągu, Centrum Mediacji i Aktywizacji Społecznej, Stowarzyszenie Elbląg Europa, Stowarzyszenie Elbląski Klub Autorów, Elbląska Gazeta Internetowa PortEl, Telewizja Elbląska. Całkowita wartość projektu: 176 tys. zł. Źródło finansowania: EFRR w ramach Programu Sąsiedztwa Litwa-Polska-Obwód Kaliningradzki Federacji Rosyjskiej INTERREG III A/TACIS.
- *e-Szczytno - Program Budowy Społeczeństwa Informacyjnego* - Projekt realizowany przez Gminę Miejską Szczytno w ramach Działania 1.5 ZPORR. Celem projektu była poprawa konkurencyjności Szczytna oraz wsparcie jego rozwoju społeczno-gospodarczego poprzez zastosowanie nowoczesnych technologii w tworzeniu nowej i rozbudowie istniejącej infrastruktury społeczeństwa informacyjnego miasta. Projekt zakładał podłączenie sieci informatycznej Urzędu Miejskiego w Szczytnie w bezpieczny sposób do szerokopasmowej sieci Internetu, wdrożenie kompleksowego systemu zarządzania w jednostce publicznej poprzez Zintegrowany System Wspomagający Zarządzanie Miastem (ZSZM), wdrożenie systemu Elektronicznego Obiegu Dokumentów oraz udostępnienie pierwszych interaktywnych e-usług przez Internet dla obywateli i przedsiębiorców, w ramach utworzonego Portalu e-Szczytno. Koszt poniesiony w ramach projektu w 2007 r.: 592,9 tys. zł.
- *Platforma elektronicznego obiegu dokumentów i ich elektronicznej archiwizacji wspomagająca zarządzanie na poziomie wojewódzkim* - projekt w ramach Działania 1.5 ZPORR realizowany przez Warmińsko-Mazurski Urząd Wojewódzki. Całkowita wartość projektu 7781,3 tys. zł, w 2007 r. wydano 1,1 mln zł.
- *Kawiarenka internetowa Caffè Camera i bankomat internetowy* - projekt realizowany przez Centrum Kultury i Współpracy Międzynarodowej Światowid mający na celu stworzenie mieszkańcom możliwości dostępu do Internetu. Łączne wydatki w 2007 r. – 16,8 tys. zł. Projekt został sfinansowany ze środków Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

2. Działanie *Wspieranie działań służących promocji i umiejętności wykorzystywania urządzeń teleinformatycznych i Internetu w edukacji, pracy i życiu codziennym* było realizowane poprzez podjęcie projektu *Internetowy Festiwal Literacki Euroczytanie 2007*, którego całkowita wartość wynosi 357,4 tys. zł. Projekt finansowany jest z EFRR w ramach inicjatywy INTERREG III A. Partnerami są: Biblioteka Publiczna w Taurogach (Litwa), Regionalna Uniwersalna Biblioteka Naukowa w Kaliningradzie. W ramach projektu odbyło się 1 szkolenie, 1 festiwal, 18 spotkań z pisarzami transmitowanych w Internecie.

3. W ramach działań zachęcających do "obecności w Internecie" skierowanych do uczelni wyższych Uniwersytet Warmińsko-Mazurski realizował projekt pn. *Współpraca pomiędzy przygranicznymi uniwersytetami w stosowaniu technik wideo VIDEOCOM* (projekt finansowany z EFRR i środków własnych). Całkowita wartość projektu: 198,2 tys. zł, w 2007 r. – 189 tys. zł. Partnerzy projektu: Uniwersytet Warmińsko-Mazurski, Uniwersytet w Kłajpedzie i Uniwersytet Gdański. W ramach projektu odbyło się 6 warsztatów telewizyjnych, zrealizowano 4 filmy oraz przeszkolono 28 osób.

Cel 1.9. Doskonalenie administracji

Wskaźniki celu operacyjnego

	Miara	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
% ludności wysoko oceniającej działalność administracji samorządowej (badanie)	%	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	75	77,5
% uchylanych decyzji przez Samorządowe Kolegia Odwoławcze	%	41,6	48,2	43,3	36,1	38,9	38,6	42,2	39,5	39,8
liczba certyfikatów jakości w urzędach administracji samorządowej (trzy szczeble)	szt.	0	0	1	7	8	12	12	19	20
% urzędów gminnych posiadających certyfikaty jakości	%	0	0	0	2,6	2,6	5,2	5,2	10,3	11,2
% pracowników Urzędu Marszałkowskiego uczestniczących w co najmniej jednym szkoleniach	%	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	67	62	83	91	80

Analizując wskaźniki celu operacyjnego dotyczące doskonalenia administracji na przestrzeni lat 2001-2007 można zauważyć wzrost pozytywnej opinii na temat działalności administracji samorządowej.

Działania promocyjne z zakresu dobrego zarządzania i promowania systemów zarządzania jakością m.in. poprzez organizację konkursów o tematyce projakościowej, wpływają na wzrost zaufania kadry zarządzającej wdrażaniem systemów, co uwidacznia się we wzroście ilości urzędów posiadających wdrożone systemy zarządzania. Na koniec 2007 r. zarejestrowano w województwie 20 urzędów posiadających systemy zarządzania. W porównaniu z latami ubiegłymi z utrzymania systemu zrezygnowały 3 urzędy: UM Morań, UMiG Zalewo i UMiG Miłomłyn, a wdrożyły 4: UM Bisztynek, UG Reszel, UM Lidzbark Warmiński, UM Biskupiec.

Decyzją Samorządu Województwa, od 2000 r. realizowany jest *Warmińsko-Mazurski Program Promocji Jakości na lata 2000-2015*. M.in. dzięki działaniom podejmowanym przez Samorząd w ramach tego oraz innych programów, proces doskonalenia administracji samorządowej w regionie rozpoczął się i z roku na rok zwiększa się jego skala i zasięg. Niemniej jednak należy rozszerzyć zakres edukacji projakościowej skierowanej do samorządów lokalnych, w szczególności poprzez większy udział urzędów w *Warmińsko - Mazurskiej Nagrodzie Jakości* oraz w konkursie *Gmina Fair Play*. Ważnym elementem będzie również rozszerzenie Polskiej Krajowej Sieci Miast Cittaslow o kolejne miasta z regionu.

Rejestr szkoleń pracowników Urzędu Marszałkowskiego uczestniczących w szkoleniach jest prowadzony w Urzędzie począwszy od 2003 r. W 2005 r. nastąpił skokowy wzrost – o ok. 20 punktów procentowych pracowników uczestniczących w co najmniej jednym szkoleniu.

Złożyło się na to:

- przystąpienie Polski do Unii Europejskiej, szereg rewolucyjnych zmian w polskim prawodawstwie i w konsekwencji konieczność przyswojenia nowej wiedzy oraz sprostania zwiększonym wymaganiom,
- realizacja Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego na lata 2004-2006,
- wdrożenie w Urzędzie Systemu Zarządzania Jakością zgodnego z normą PN-EN ISO 9001:2001 i w jego ramach procedury szkoleniowej,
- skokowy wzrost ilości zatrudnianych pracowników wymagających odbycia uzupełniających szkoleń merytorycznych.

Z danych podanych przez Samorządowe Kolegia Odwoławcze wynika, że w 2007 r. ogólna liczba spraw rozstrzygniętych decyzjami SKO wyniosła 6085 z czego uchylono 2423, tj. 39,8% decyzji administracyjnych. Powodem uchylanych decyzji były najczęściej powtarzające się nieprawidłowości, tj. naruszanie prawa procesowego, naruszanie przepisów prawa materialnego. Analizując powyższe dane należy wziąć pod uwagę, że liczba spraw, które wpływają corocznie do SKO stanowi znikomą część decyzji administracyjnych podejmowanych co roku przez urzędy administracji samorządowej w regionie.

Działania realizowane w 2007 roku

Podsumowanie wskaźników działań	Miara	Wartość
liczba projektów	szt.	6
liczba inicjatyw	szt.	7
liczba wspartych organizacyjnie/finansowo projektów i/lub inicjatyw podjętych przez partnerów	szt.	2
liczba inwestycji	szt.	4
poniesione koszty	zł	15 502 006
liczba osób przeszkolonych	os.	48

Cel operacyjny **Doskonalenie administracji** był w 2007 r. osiągany dzięki realizacji 6 projektów, 7 inicjatyw, w ramach których podjęto 4 inwestycje i przeszkolono 48 osób. Koszt zrealizowanych działań wyniósł 15,5 mln zł. Wszystkie podjęte działania realizowane były w trzech podregionach województwa i finansowane zarówno ze środków krajowych, jak i zagranicznych.

1. W realizację działania **Wdrażanie w urzędach systemów jakości i ich certyfikacji** wpisuje się 1 projekt, tj. VII edycja Konkursu *Warmińsko-Mazurska Nagroda Jakości*. Celem Konkursu Polskiej Nagrody Jakości, jak i konkursów regionalnych jest promowanie Zarządzania przez Jakość (TQM), jako nowego rodzaju wszechstronnego, zbiorowego wysiłku zorientowanego na ustawiczne doskonalenie organizacji we wszystkich aspektach jej działalności. Stosowanymi w tych konkursach narzędziami do doskonalenia są: samooceny i benchmarking. W siedmiu pierwszych edycjach WMNJ uczestniczyło 7 urzędów samorządowych, w 2007 r. - jeden urząd samorządowy. Ponadto w ramach działania wskazano 6 inicjatyw: audit nadzoru przeprowadzany przez firmę certyfikującą zewnętrzną, szkolenie doskonalące dla auditorów wewnętrznych urzędu, 2 szkolenia na auditora wewnętrznego dla pracowników urzędu, zebranie danych na temat wyników ankiet oceniających zadowolenie klientów JST posiadających System Zarządzania Jakością oraz prowadzenie banku danych organizacji stosujących znormalizowane systemy zarządzania.

2. W ramach działania **Wspieranie rozwoju kompetencji w zakresie współpracy z potencjalnymi inwestorami** podjęto inicjatywę wynikającą z uczestnictwa Samorządu Województwa w konkursie *Gmina Fair Play*, która polegała na współorganizacji Gali Regionalnej w ramach patronatu Marszałka nad ww. konkursem. Konkurs *Gmina Fair Play* – Certyfikowana Lokalizacja Inwestycji jest afiliowany przy Krajowej Izbie Gospodarczej, a jego organizatorem jest Instytut Badań nad Demokracją i Przedsiębiorstwem Prywatnym.

3. Dla realizacji działania **Wspieranie zachowań i inicjatyw, których celem jest przełamywanie stereotypów administracji** ważnym wydarzeniem dla województwa było zarejestrowanie Polskiej Krajowej Sieci Miast Cittaslow w Międzynarodowym Stowarzyszeniu Miast Cittaslow, które nastąpiło 13 kwietnia 2007 r. W 2007 r. Polska Sieć była zaprezentowana podczas międzynarodowego spotkania członków Sieci Cittaslow oraz na corocznym festynie Aria di Festa we Włoszech, gdzie dodatkowo promowano Warmię i Mazury oraz produkty rzemieślnicze pochodzące z regionu. Ponadto, Samorząd Województwa dofinansował w Gminie Reszel, Gminie Biskupiec, Gminie Bisztynek, Mieście Lidzbark Warmiński wykonanie „witaczy” oraz w październiku 2007 r. zorganizowano konferencję *Polska Krajowa Sieć Miast Cittaslow - oficjalne otwarcie*.

4. Działanie **Doskonalenie administracji w kierunku łatwiejszego realizowania rozwoju społeczeństwa informacyjnego** było realizowane poprzez następujące projekty dofinansowane z UE w ramach ZPORR:

- *Wrota Warmii i Mazur – elektroniczna platforma funkcjonowania administracji publicznej oraz świadczenia usług publicznych*, którego beneficjentem jest Urząd Marszałkowski, a partnerami 111 samorządów lokalnych z województwa. Projekt ma charakter *programowy*, gdyż główną jego część stanowi oprogramowanie wspomagające funkcjonowanie administracji publicznej. Dostarczany jest także sprzęt, ale tylko w zakresie niezbędnym do funkcjonowania systemów. W ramach projektu dostarczane będą systemy: System Obsługi Jednostki Samorządu Terytorialnego (SOJST), elektroniczny System Obiegu Dokumentów (SOD), Portal Internetowy Wrót z modułami map interaktywnych, regionalnym Biuletynem Informacji Publicznej (RBIP) oraz Cyfrowym Urzędem (CU). W ramach projektu w 2007 r. wydatkowano kwotę 12,1 mln zł.
- *Interaktywny Urząd w Olsztynie* realizowany w ramach Działania 1.5 ZPORR, Zasadniczym celem projektu jest kompleksowa obsługa indywidualnego i instytucjonalnego klienta zewnętrznego Urzędu, usprawnienie wewnętrznego i zewnętrznego obiegu dokumentów oraz dostępu do informacji, poprzez wdrożenie powiązanych ze sobą zintegrowanych serwisów

informacyjnych i komunikacyjnych, umożliwiających zainicjowanie i załatwienie sprawy, udostępnianie i publikowanie informacji opisowej i graficznej.

- *e-Szczytno – Program Budowy Społeczeństwa Informacyjnego* - projekt opisany w Raporcie w części dotyczącej celu operacyjnego 1.8
- *Platforma elektronicznego obiegu dokumentów i ich elektronicznej archiwizacji wspomagająca zarządzanie na poziomie wojewódzkim* - projekt opisany w Raporcie w części dotyczącej celu operacyjnego 1.8.

2. Otwarte społeczeństwo

W ramach priorytetu *Otwarte społeczeństwo* określony został cel strategiczny *Wzrost aktywności społecznej*, który realizowany jest przez 9 celów operacyjnych. Działania podejmowane w ramach każdego z celów operacyjnych, które przedstawiono poniżej wpisują się w działania strategiczne określone w dokumencie *Strategii*.

Cel 2.1. Dostosowanie systemu edukacji do potrzeb rynku pracy

Wskaźniki celu operacyjnego

	Miara	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
bezrobotni w wieku do 25 lat w % ogółu bezrobotnych	%	27,1	27,3	27	25,9	24,6	23,4	22,5	21,2	19,0
liczba filii uczelni wyższych spoza regionu	szt.	5	4	4	4	6	6	5	7	7
liczba zawodów deficytowych, w których pomimo ponawiania oferty nie można znaleźć chętnych do pracy wg danych WUP ¹⁵	szt.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	210	392	291

¹⁵ Wojewódzki Urząd Pracy dysponuje danymi na temat liczby zawodów deficytowych od 2005 r.

Zmniejsza się systematycznie liczba bezrobotnych w wieku 25 lat w procencie ogółu bezrobotnych - w 2007 r. w porównaniu z rokiem bazowym (1999) zmniejszyła się o 8 punktów procentowych i wyniosła 19%. W 2007 r. nie powstała żadna nowa filia uczelni wyższej spoza regionu.

W 2007 r. w województwie zidentyfikowano 291 zawodów deficytowych, tj. o 81 więcej niż w 2005¹⁵. Wśród najbardziej deficytowych zawodów znalazły się następujące profesje: kierowcy i operatorzy pojazdów (14,3% pracodawców posiada problemy ze znalezieniem pracowników należących do tej grupy zawodowej), górnicy i robotnicy budowlani (zawody deficytowe w opinii 10,4% ankietowanych), pracownicy usług osobistych i ochrony (7,9% wskazań).

Działania realizowane w 2007 roku

Podsumowanie wskaźników działań	Miara	Wartość
liczba projektów	szt.	7
liczba inicjatyw	szt.	132
liczba projektów i/lub inicjatyw na rzecz wzrostu kwalifikacji zawodowych mieszkańców regionu	szt.	47
liczba wspartych organizacyjnie/finansowo projektów i/lub inicjatyw podjętych przez partnerów	szt.	4
liczba wspartych organizacyjnie/finansowo inwestycji podjętych przez partnerów	szt.	0
poniesione koszty	zł	54 694 894
liczba organizacji uczestniczących w projektach i/lub inicjatywach (poza organizacją realizującą działanie)	szt.	231
liczba osób uczestniczących w projektach i/lub inicjatywach	os.	18 792
liczba nowych kierunków kształcenia w szkołach	szt.	0
liczba staży dla absolwentów, stypendiów, staży dla doktorantów i innych tego typu narzędzi	szt.	336
liczba zlikwidowanych kierunków kształcenia w szkołach	szt.	4

Cel operacyjny **Dostosowanie systemu edukacji do potrzeb rynku pracy** w 2007 r. był osiąganym poprzez realizację 7 projektów oraz 132 inicjatywy. Zorganizowano dla 336 osób staże dla: absolwentów szkół wyższych, doktorantów oraz stypendia doktoranckie. Na realizację celu operacyjnego zostały poniesione koszty w wysokości 54,7 mln. zł. W szkołach województwa zlikwidowano 4 kierunki kształcenia. W projektach i inicjatywach uczestniczyły poza Departamentem Kultury i Edukacji 231 organizacje, m. in. WUP, WMARR, Warmińsko-Mazurskie Kuratorium Oświaty. Cel operacyjny realizowany był poprzez następujące działania:

¹⁵ Według danych zaczerpniętych z projektu "Potencjał Plus" Analiza ścieżek karier oraz mobilności mieszkańców województwa warmińsko – mazurskiego, realizowanego w ramach Priorytetu 2 – Wzmocnienie Rozwoju Zasobów Ludzkich w Regionach, Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego 2004 – 2006 Działanie 2.1 Rozwój umiejętności powiązany z potrzebami regionalnego rynku pracy i możliwości kształcenia ustawicznego w regionie.

1. Wspieranie współpracy szkół zawodowych i uczelni wyższych z przedsiębiorcami

Wojewódzki Urząd Pracy¹⁶ zorganizował w 2007 r. 75 inicjatyw na rzecz wspierania współpracy szkół zawodowych z przedsiębiorcami. W inicjatywach wzięło udział 9739 osób, a całkowity ich koszt wyniósł 36,3 mln zł, z czego 31,4% stanowiły środki Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach ZPORR, zaś 68,6% środki pochodzące z Funduszu Pracy. Były to m.in. szkolenia z zakresu doradztwa zawodowego, funduszy strukturalnych, prawa zamówień publicznych, rozwoju regionalnego.

Institucje monitorujące cel operacyjny wskazują, że należałoby zintensyfikować współdziałanie szkół zawodowych i wyższych z przedsiębiorcami. WUP nie prowadzi bazy danych z tego zakresu, więc pozyskanie ich wymagałoby w przyszłości ankietowania przedsiębiorstw z regionu.

2. Bezpośrednie powiązanie systemu edukacji z potrzebami rynku pracy

Na terenie województwa nie funkcjonuje jeszcze bank informacji o potrzebach rynku pracy w powiązaniu z systemem edukacji. Wojewódzki Urząd Pracy prowadzi tzw. Rejestr Instytucji Szkoleniowych. W 2007 r. w szkoleniach wzięło udział 8 620 osób, a całkowity koszt zorganizowanych inicjatyw wyniósł 13,8 mln zł, z czego 11,5% stanowiły środki EFS w ramach ZPORR, zaś 88,5% środki pochodzące z Funduszu Pracy. W wyniku kontaktów szkół z pracodawcami oraz obserwacji rynku pracy, w 2007 r. w województwie warmińsko-mazurskim utworzono w szkołach 1100 nowych kierunków kształcenia. Dane na ich temat zostały przedstawione w działaniach opisanych w celu operacyjnym 2.2.

Institucje monitorujące cel operacyjny wskazują, że działanie to wymaga zwiększonego wsparcia, ponieważ utworzenie banku danych jest procesem długotrwałym, w który winno być zaangażowanych wiele instytucji związanych z edukacją i pracodawcami.

3. Aktywizacja edukacyjna poprzez staże dla absolwentów, praktyki zawodowe, stypendia i staże doktoranckie

Działanie to było realizowane przez 7 projektów w ramach ZPORR (działanie 2.6) przez Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie, Olsztyńską Szkołę Wyższą Informatyki i Zarządzania im. prof. T. Kotarbińskiego, Fundację *Wspieranie i Promocja Przedsiębiorczości na Warmii i Mazurach*. Łączna wartość działania wyniosła ponad 4,3 mln zł. Swoje kwalifikacje podniosły 161 osoby z UWM i 41 osób z OSWiZ im. prof. T. Kotarbińskiego, i 134 osoby z Fundacji *WiPP na Warmii i Mazurach*.

4. Oferta Centrów Kształcenia Ustawicznego i Centrów Kształcenia Praktycznego

W 2007 r. Starostwo Powiatowe oraz Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi doposażyło CKU w Kętrzynie w bazę dydaktyczną, a w CKU w Mrągowie przeprowadzono szkolenia, m.in. kurs dla kierowników wycieczek szkolnych, kurs przygotowawczy dla kandydatów na wychowawców placówek wypoczynku dla dzieci i młodzieży, kurs instruktorski dla kierowników placówek wypoczynku dzieci i młodzieży, szkolenie w zakresie transportu drogowego taksówką. W CKP w Nidzicy zorganizowano kurs szycia strojów regionalnych, gdzie instytucją realizującą była Nidzicka Fundacja Rozwoju Nida. W 2007 r. w CKU w Kętrzynie oraz w CKP w Karolewie zlikwidowano 4 kierunki kształcenia, tj. przekazano szkoły do prowadzenia kształcenia w wybranych zawodach MRiRW.

Działanie to jest bardzo ważne dla celu operacyjnego z uwagi na to, że poprzez udoskonalanie oferty CKU i CKP coraz więcej osób korzysta z takiej formy kształcenia i podnosi swoje kwalifikacje.

Cel 2.2. Różnorodna i dostępna edukacja

Wskaźniki celu operacyjnego

	Miara	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
udział uczących się w szkołach dla dorosłych w stosunku do liczby ludności w wieku produkcyjnym	%	1,17	2,83	2,78	2,92	3,28	2,81	2,72	2,75	1,38
absolwenci szkół średnich, policealnych i wyższych	os.	23 631	24 609	25 769	19 902	23 924	22 787	31 640	35 256	34 721
% uczniów w szkołach niepublicznych prowadzonych przez stowarzyszenia i inne organizacje	%	0	1,28	1,17	0,52	2,63	3,07	2,68	2,21	5,12
liczba studentów na 10 tys. mieszkańców	os.	0	0	0	387	412	429	430	422	411
liczba dzieci dowożonych do szkół	os.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	51 343	51 563	49 315	47 231	39 127

¹⁶ Wojewódzki Urząd Pracy posiada jedynie dane statystyczne dotyczące staży dla bezrobotnych do 25 roku życia i bezrobotnych do 27 roku życia - w przypadku ukończenia szkoły wyższej.

Udział uczących się w szkołach dla dorosłych charakteryzuje się tendencją malejącą i zmalął o połowę w stosunku do 2006 r. W 2007 r. wskaźnik ten wyniósł 1,38%.

Liczba absolwentów szkół średnich, policealnych i wyższych do 2006 r. miała tendencję rosnącą, natomiast w 2007 r. zmniejszyła się o 535 osób.

Tendencję wzrostową cechuje procent uczniów w szkołach niepublicznych prowadzonych przez stowarzyszenia i inne organizacje w 2007 r. - 5,12% (czterokrotny wzrost w porównaniu z rokiem bazowym).

Od 2002 r. do 2007 r. liczba studentów na 10 tysięcy mieszkańców oscyluje w granicach 400 osób. Najwięcej osób kształciło się w województwie mazowieckim (671), małopolskim (631) oraz dolnośląskim (597). Najmniej w województwie podkarpackim (352) oraz lubuskim (340).

Działania realizowane w 2007 roku

Podsumowanie wskaźników działań	Miara	Wartość
liczba projektów	szt.	4
liczba inicjatyw	szt.	590
liczba projektów i/lub inicjatyw na rzecz wzrostu kwalifikacji zawodowych mieszkańców regionu	szt.	188
liczba wspartych organizacyjnie/finansowo projektów i/lub inicjatyw podjętych przez partnerów	szt.	188
liczba wspartych organizacyjnie/finansowo inwestycji podjętych przez partnerów	szt.	4
poniesione koszty	zł	66 884 995
liczba nowych organizacji	szt.	0
liczba organizacji uczestniczących w projektach i/lub inicjatywach (poza organizacją realizującą działanie)	szt.	558
liczba osób uczestniczących w projektach i/lub inicjatywach	os.	76 824
liczba nauczycieli przeszkolonych w ośrodkach doskonalenia nauczycieli	os.	2 493
liczba nowych kierunków kształcenia w szkołach	szt.	110

Cel operacyjny **Różnorodna i dostępna edukacja** w 2007 r. był osiąganym poprzez realizację 4 projektów oraz 590 inicjatyw. Powstało 110 nowych kierunków w szkołach. Łącznie w projektach i inicjatywach uczestniczyły 76 824 osoby. Na realizację celu operacyjnego poniesiono koszty w wysokości 66,9 mln zł. Wsparte zostały organizacyjnie i finansowo 4 organizacje. Podjęto 188 inicjatyw i projektów na rzecz wzrostu kwalifikacji zawodowych mieszkańców regionu. W ośrodkach doskonalenia nauczycieli przeszkolono 2 493 osób. Poza Departamentem Kultury i Edukacji w projektach i inicjatywach wzięło udział 558 organizacji, takich jak Warmińsko-Mazurskie Kuratorium Oświaty, Warmińsko-Mazurski Urząd Wojewódzki, Olsztyńskie i Elbląskie Centrum Edukacji Ekologicznej, Szkoły i Placówki Oświatowe i inne organizacje związane z oświatą. Cel operacyjny realizowany był poprzez następujące działania:

1. Uruchomienie nowych kierunków kształcenia w szkołach województwa

W szkołach województwa w 2007 r. uruchomiono 103 nowe kierunki kształcenia, głównie w szkołach policealnych i zawodowych, m. in. technik żywienia i gospodarstwa domowego, technik technologii odzieży, technik spedytor, technik prac biurowych.¹⁷ W inicjatywach uczestniczyło 50 organizacji.

2. Wspieranie szkolnictwa mniejszości narodowych i etnicznych

W ramach tego działania roku 2007 Warmińsko-Mazurskie Kuratorium Oświaty w Olsztynie zaopiniowało następujące inicjatywy:

- wnioski dyrektorów szkół dla uczniów mniejszości narodowych i etnicznych o przyznanie nieodpłatnych podręczników do nauczania języka mniejszości narodowych,
- wprowadzenie nauczania języka mniejszości narodowej - język niemiecki w gminie Biskupiec, gdzie instytucją realizującą była Społeczna Szkoła Podstawowa w Węgoju,
- wniosek w sprawie realizacji zadań Programu na Rzecz Społeczności Romskiej w Polsce, na terenie województwa warmińsko-mazurskiego, m. in. w SP nr 2 i Gimnazjum nr 5 w Olsztynie oraz SP nr 2 w Ełku,
- dystrybucję podręczników do nauczania języka mniejszości narodowych do szkół, dokonano kontroli realizacji obowiązku szkolnego przez uczniów pochodzenia romskiego.

Łącznie wsparto 18 inicjatyw ponosząc koszty w wysokości 900,8 tys. zł W podejmowanych inicjatywach uczestniczyło 136 osób.

¹⁷ Dane pozyskano z Warmińsko-Mazurskiego Kuratorium Oświaty w Olsztynie.

3. Wspieranie poprawy jakości pracy szkoły

Projekty realizowane w 2007 r. w ramach ZPORR przez szkoły wyższe w podregionie olsztyńskim. W 2007 r. zrealizowano 4 projekty - 3 w ramach działania 1.3.1 i jedno w ramach działania 1.5. Były to:

- Modernizacja i wyposażenie obiektów celem harmonizacji z UE kształcenia z medycyny weterynaryjnej – Beneficjent: Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie, dofinansowanie z EFRR 3,4 mln zł,
- Zakup wyposażenia i elektronicznego systemu udostępniania zbiorów nowej biblioteki Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie – Beneficjent: Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie, dofinansowanie z EFRR 7,2 mln zł,
- Poprawa jakości kształcenia w Wyższym Seminarium Duchownym w Olsztynie poprzez budowę sali gimnastycznej – Beneficjent: Wyższe Seminarium Duchowne Metropolii Warmińskiej HOSIANUM w Olsztynie, dofinansowanie z EFRR 2,4 mln zł,
- Rozbudowa miejskiej sieci komputerowej w Olsztynie wraz z rozszerzeniem usług publicznych – Beneficjent: UWM w Olsztynie, dofinansowanie z EFRR 966 tys. zł.

Z roku na rok można zaobserwować pozytywne działania dokonujące się w zakresie wspierania jakości pracy szkoły, w dużej mierze dzięki środkom pochodzącym w Unii Europejskiej. Działania te są w trakcie realizacji i są na bieżąco monitorowane przez instytucje. Łączne wsparcie finansowo 4 organizacje, poniesione koszty na działanie wyniosły około 14 mln zł.

4. Uczestnictwo kadry nauczycielskiej województwa w szkoleniach, naradach i konferencjach

Były to spotkania zorganizowane przez Warmińsko-Mazurskie Kuratorium Oświaty w Olsztynie, Delegaturę Warmińsko-Mazurskiego Kuratorium Oświaty w Elblągu i Ełku, Warmińsko-Mazurski Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli w Olsztynie i w Elblągu oraz Wyższą Szkołę Policji w Szczytnie. Warmińsko-Mazurskie Kuratorium Oświaty w Olsztynie zorganizowało m.in. następujące narady:

- narady z dyrektorami szkół i placówek dotyczące organizacji pracy w roku szkolnym 2007/2008 w trzech rejonach Olsztyn, Elbląg i Ełk,
- narady z dyrektorami szkół i placówek dotyczące nadzoru pedagogicznego w roku szkolnym 2007/2008. Zmiany w prawie i ich wdrażanie,
- narady z dyrektorami szkół i placówek dotyczące podsumowania nadzoru w roku szkolnym 2007/2008,
- debaty z udziałem przedstawicieli JST, rodziców, instytucji wspierających szkoły - program działań naprawczych w szkołach uzyskujących niesatysfakcjonujące wyniki nauczania.

Łącznie w inicjatywach uczestniczyły 4 organizacje, 6 130 osób, poniesione koszty na działanie wyniosły 2,2 mln zł. Przeszkolone zostały 1 493 osoby.

5. Konkursy tematyczne zorganizowane przez Warmińsko-Mazurskie Kuratorium Oświaty w Olsztynie dla uczniów z terenu województwa

Kuratorium Oświaty zorganizowało konkursy przedmiotowe dla uczniów szkół podstawowych z takich przedmiotów jak język polski, matematyka, przyroda i historia oraz dla uczniów gimnazjów – z języka polskiego, rosyjskiego, francuskiego, angielskiego, niemieckiego, matematyki, biologii, historii, chemii i fizyki. Organizowano również konkursy artystyczne - muzyczne. Łącznie w 15 inicjatywach uczestniczyło 155 organizacji, 5444 osoby, poniesione koszty na działanie wyniosły 59 tys. zł.

6. Działania zmierzające do zwiększenia dostępu uczniów niepełnosprawnych do edukacji

W 2007 r. były to następujące inicjatywy:

- dystrybucja podręczników dla ucznia niepełnosprawnego posiadającego orzeczenie do kształcenia specjalnego, gdzie instytucją realizującą było Ministerstwo Edukacji Narodowej, Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne oraz Warmińsko-Mazurskie Kuratorium Oświaty w Olsztynie. W ramach tego działania zaopiniowano i wysłano 346 zamówień na bezpłatne podręczniki dla uczniów z upośledzeniem w stopniu lekkim. Przekazano podręczniki z powiększoną czcionką dla uczniów niepełnosprawnych, niedowidzących - 25 zamówień ze szkół. Przekazano podręczniki szkolne drukowane brajlem - realizując 8 zamówień ze szkół.
- opiniowano wnioski dotyczące ustalenia nowych zawodów kształcenia w Zasadniczych Szkołach Zawodowych w Specjalnych Ośrodkach Szkolno-Wychowawczych. Instytucją realizującą było W-M KO, utworzono 7 nowych kierunków kształcenia w SOSW w Ostródzie - monter instalacji i urządzeń sanitarnych, fryzjer, elektromechanik, pracownik pomocy obsługi hotelowej, murarz i elektryk oraz stolarz w Miłakowie.
- udzielono pomocy szkołom, placówkom oraz nauczycielom w wykonywaniu ich zadań dydaktycznych, wychowawczych i opiekuńczych.

Łącznie w 5 inicjatywach uczestniczyło 380 osób.

7. Inicjatywy dokonane w ramach edukacji informatycznej

W zakresie edukacji informatycznej dokonano m. in. oceny jakości pracy szkoły w zakresie informatyzacji procesu edukacyjnego w szkołach - zastosowanie technologii informacyjnej i komunikacyjnej, w postaci badania on-line w formie arkusza diagnostycznego (w ramach priorytetu IV MEN). Instytucją realizującą było Warmińsko-Mazurskie Kuratorium Oświaty. W badaniu wzięło udział 10% wszystkich szkół z terenu województwa. Jako efekt tego działania został stworzony raport, przekazany do Ministerstwa, w którym stwierdza się m. in., że średnio w badanych szkołach przypada 14 uczniów na 1 komputer, najsłabsza sytuacja pod tym względem jest w szkołach podstawowych i w gimnazjach. Łącznie w 5 inicjatywach uczestniczyło 337 organizacji i 38 766 osób.

8. Działania dokonane w ramach edukacji ekologicznej

Działanie to było realizowane głównie przez Warmińsko-Mazurskie Kuratorium Oświaty, Olsztyńskie i Elbląskie Centrum Edukacji Ekologicznej oraz Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Olsztynie. W ramach edukacji ekologicznej:

- dofinansowano zadania z zakresu edukacji ekologicznej realizowane przez szkoły, przedszkola i inne placówki oświatowo-wychowawcze, zadanie objęło swoim zakresem powiat olsztyński, nidzicki, szczywieński, miasto Olsztyn,
- OCEE zorganizowało XXIII Olimpiadę Wiedzy Ekologicznej - etap szkolny objął 1 407 uczniów z 64 szkół, etap wojewódzki - 72 uczniów z 30 szkół,
- organizacja wojewódzkich konkursów dla dzieci i młodzieży, m. in. *Program ekozespołów w szkole i przedszkolu*, *Reporterzy ekozespołów*, *Nasza przygoda z Robaczkiem Podglądaczką*, *Bliskie spotkania z przyrodą*, konkurs dla przedszkoli *Warto zobaczyć, warto przeżyć*, wojewódzki konkurs fotograficzny - *Pomniki przyrody Warmii i Mazur jako jedna z form ochrony przyrody w Polsce*,
- organizacja konferencji, warsztatów, kursów, szkoleń rad pedagogicznych z zakresu edukacji ekologicznej - w sumie 48 różnych form doskonalenia.

Łącznie w podjętych 164 inicjatywach uczestniczyło 24 865 osób, przeszkolonych zostało 1000 nauczycieli, poniesiono koszty w wysokości 48,3 mln zł.

9. Inicjatywy dokonane w ramach edukacji europejskiej

Działanie to było realizowane w ramach międzynarodowej współpracy szkół (projekty *Comenius*) w ramach programu KE *Uczenie się przez całe życie*. Programem były objęte szkoły podstawowe, gimnazja, szkoły ponadgimnazjalne dla młodzieży, finansowanie - środki z UE, instytucja zarządzająca - Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji. Łącznie w 45 inicjatywach uczestniczyły 1103 osoby.

Cel 2.3. Rozwój społeczeństwa obywatelskiego

Wskaźniki celu operacyjnego

	Miara	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
liczba organizacji	szt.	1 151	1 448	2 558	2 612	2 826	3 030	3 234	3 437	3 683
frekwencja wyborcza ^{1/}	%	0	57,6	41	46,7	0	13,0	34,5	46	48
wartość 1% podatku dochodowego od osób fizycznych przekazanego organizacjom pożytku publicznego ^{2/}	zł	0	0	0	0	0	299 526	856 793	1 385 237	1 965 412
liczba wolontariuszy podejmujących pracę w instytucjach i organizacjach	os.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	15 081

^{1/} Dane dot. **frekwencji wyborczej** w województwie warmińsko-mazurskim w: 1999 - brak, 2000 - wyborach prezydenckich, 2001 - wyborach parlamentarnych, 2002 - wyborach samorządowych, 2004 - wyborach do Parlamentu Europejskiego, 2005 - wyborach prezydenckich i parlamentarnych, 2006 - wyborach samorządowych, 2007 - wyborach parlamentarnych.

^{2/} - możliwość przekazania 1% podatku istniejąca od roku 2004

Liczba organizacji pozarządowych (liczba stowarzyszeń i innych organizacji społecznych – 3481; fundacji - 202) wzrósł o 246 w stosunku do 2006 r. Był to wzrost o 43 podmioty większy niż w 2006 r. Co roku notuje się zwiększenie liczby organizacji pozarządowych w województwie o ponad 200 organizacji.

Frekwencja wyborcza w 2007 r. dot. udziału mieszkańców regionu w wyborach do Sejmu i Senatu RP (w 2005 r. wyniosła ona 34,5%). Zanotowano więc zdecydowany wzrost aktywności obywatelskiej w zakresie udziału w wyborach - ok. 13,5%.

Co roku wzrasta liczba podatników wpłacających 1% podatku dochodowego od osób fizycznych na rzecz organizacji posiadających status pożytku publicznego. W 2007 r. 45 814 osób tj. o 101,1% więcej niż w 2006 r. przekazało swój 1% organizacjom pożytku publicznego. Wraz ze wzrostem

świadomości i wiedzy nt. organizacji pożytku publicznego i możliwości bezpośredniego ich wspierania wzrasta liczba osób oraz kwota przekazywana OPP.

Wskaźnik *liczba wolontariuszy podejmujących pracę w instytucjach i organizacjach* - w celu uzyskiwania co roku porównywalnych informacji zebrano dane ze 183 instytucji pomocy społecznej (tj. ośrodków pomocy społecznej, domów pomocy społecznej, domów dziecka), 44 jednostek organizacyjnych Samorządu Województwa oraz Banku Żywności¹⁸. Bank Żywności to organizacja opierająca swoją działalność na pracy wolontariuszy, zatrudnia największą ich liczbę, w stosunku do pozostałych organizacji. W 2007 r. wymienione instytucje i organizacje zatrudniły łącznie 15 081 wolontariuszy¹⁹ - instytucje pomocy społecznej: 2 281 (w tym 1 572 to osoby poniżej 18. roku życia), Bank Żywności – 12 800, instytucje organizacyjne Samorządu Województwa - 45.

Działania realizowane w 2007 roku

Podsumowanie wskaźników działań	Miara	Wartość
liczba projektów	szt.	241
liczba inicjatyw	szt.	9
liczba wspartych organizacyjnie/finansowo projektów i/lub inicjatyw podjętych przez partnerów	szt.	242
liczba wspartych organizacyjnie/finansowo inwestycji podjętych przez partnerów	szt.	0
poniesione koszty	zł	4 319 913
liczba nowych organizacji	szt.	0
liczba organizacji uczestniczących w projektach i/lub inicjatywach (poza organizacją realizującą działanie)	szt.	227
liczba osób przeszkolonych	os.	1 884
liczba osób uczestniczących w projektach i/lub inicjatywach	os.	250 500

Cel operacyjny **Rozwój społeczeństwa obywatelskiego** był osiągnięty poprzez realizację 241 projektów i 9 inicjatyw, w których uczestniczyło 227 organizacji z terenu całego województwa. Przeszkolone zostały 1 884 osób. Poniesione koszty na realizację celu operacyjnego wyniosły ponad 4,3 mln zł. Szacuje się, że w działaniach tych wzięło udział ponad 250 tys. osób. Cel operacyjny realizowany był poprzez następujące działania:

1. Szkolenia członków organizacji pozarządowych i pracowników instytucji publicznych w zakresie opracowywania i realizacji projektów finansowanych z EFS - w ramach Regionalnych Ośrodków Europejskiego Funduszu Społecznego

Regionalne Ośrodki Europejskiego Funduszu Społecznego prowadzone były w 2007 r. przez dwie organizacje pozarządowe: Elbląskie Stowarzyszenie Wspierania Inicjatyw Pozarządowych oraz Fundację Rozwoju Demokracji Lokalnej z Olsztyna. Obejmowały one swoimi działaniami, tj. szkoleniami, doradztwem i informacją nie tylko organizacje pozarządowe ale również instytucje publiczne i gospodarcze z terenu województwa. Łącznie w z usług Ośrodków skorzystało 1910 podmiotów, w tym 615 organizacji pozarządowych. Przeszkolonych zostało 1499 osób. Łączny koszt realizowanych szkoleń wyniósł: 321,4 tys. zł (środki UE - EFS oraz środki publiczne krajowe). Podstawowym celem funkcjonowania ośrodków było zwiększenie wiedzy i umiejętności przedstawicieli różnych podmiotów w zakresie pozyskiwania EFS, opracowywania, realizacji i rozliczania projektów.

2. Zlecenie zadań publicznych Samorządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego organizacjom pozarządowym oraz podmiotom wymienionym w art. 3 ust. 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie

Samorząd Województwa coraz więcej środków przeznacza na zlecenie zadań podmiotom III sektora. W 2007 r. zorganizowano dwa otwarte konkursy ofert dla organizacji pozarządowych, gdzie wpłynęło 387 ofert, na realizację zadań w następujących obszarach: edukacja i promocja zdrowia publicznego, rozwój kultury fizycznej i sportu, integracja europejska i rozwój współpracy międzynarodowej, upowszechnianie i ochrona praw konsumenta, kultura i ochrona dziedzictwa narodowego, ekologia i ochrona dziedzictwa przyrodniczego, rozwój turystyki, pomoc społeczna i profilaktyka uzależnień, rozwój społeczności lokalnych na obszarach wiejskich oraz wsparcie rozwoju sektora pozarządowego

¹⁸ dane dotyczą wszystkich banków żywności działających na terenie województwa.

¹⁹ Wolontariusz to osoba podejmująca bezpłatnie pracę na rzecz organizacji czy instytucji publicznej, bez wynagrodzenia. W zdecydowanej większości jest to praca akcyjna (np. zbiórki żywności). Wolontariuszami zaś są osoby młode do 18 r.ż. W związku z tym, że najczęściej nie podpisuje się porozumień z wolontariuszami, nie uzyskano wiarygodnych danych za lata 1999-2006.

województwa warmińsko-mazurskiego. Wsparto również zadania z zakresu bezpieczeństwa publicznego, realizowane przez Ochotnicze Straże Pożarne oraz WOPR. Na dotacje z budżetu województwa przeznaczono kwotę 3,9 mln zł. łącznie 235 umów. Szacuje się, na podstawie sprawozdań organizacji pozarządowych z realizacji zadań, że w organizowanych przedsięwzięciach uczestniczyło łącznie ok. 250 tys. osób.

3. Współpraca w ramach *Forum Pełnomocników* - wsparcie osób bezpośrednio współpracujących w powiatach i gminach z organizacjami pozarządowymi

Celem inicjatywy pn. *Forum Pełnomocników* jest zwiększenie kompetencji urzędników w powiatach i gminach, do których obowiązków służbowych należy współpraca z organizacjami pozarządowymi. Jest to konieczne w sytuacji zwiększającej się liczby instytucji obywatelskich coraz częściej współpracujących z samorządami. Ma bezpośredni wpływ na rozwój aktywności obywatelskiej. Jest to inicjatywa wspólna Samorządu Województwa, Rady Organizacji Pozarządowych Województwa Warmińsko-Mazurskiego oraz Elbląskiego Stowarzyszenia Wspierania Inicjatyw Pozarządowych. Realizowana od 2006 r. spotkała się z prawie 100% odzewem ze strony instytucji samorządowych. W 2007 r. przeprowadzono jedno szkolenie z zakresu udzielania dotacji ze środków publicznych organizacjom pozarządowym. Uczestniczyło w nim 90 osób.

4. Tworzenie i działanie Centrów Wspierania Organizacji Pozarządowych

W 2007 r. Centra Wspierania Organizacji Pozarządowych tworzyły 3 organizacje: Elbląskie Stowarzyszenie Wspierania Inicjatyw Pozarządowych, Ostródzkie Stowarzyszenie Kulturowe *Sasinia* oraz Stowarzyszenie Na Rzecz Tworzenia Przyjaznego Środowiska Wychowawczego Dzieci i Młodzieży *Łławskiej Przysiań* z Łławy. Z budżetu Województwa Warmińsko-Mazurskiego wsparto finansowo CWOP prowadzone przez ESWIP, działające na obszarze całego regionu. Wydatkowano kwotę 27 tys. zł. W ramach dotacji przeprowadzono 40 godz. doradczych dla przedstawicieli powiatowych rad organizacji pozarządowych, zawiązały się 2 reprezentacje branżowe organizacji pozarządowych oraz Rada Organizacji Pozarządowych w Kętrzynie, odbyły się 3 dwudniowe i 3 jednodniowe szkolenia oraz 10 spotkań reprezentacji sektora pozarządowego.

5. Promocja idei fundraisingu wśród organizacji pozarządowych

Organizacje pozarządowe to jedne z podmiotów ekonomii społecznej. Tworzą one miejsca pracy. Jednak nie posiadają stałych źródeł finansowania, opierając swoją działalność często na jednym tylko źródle, jakim są dotacje. W związku z tym powinny zwiększać swoją wiedzę i umiejętności dot. pozyskiwania środków finansowych z różnych źródeł. W tym celu Samorząd Województwa wspólnie z dwiema organizacjami: Fundacją *Pierwiosnek* z Bukwałdu oraz Polskim Stowarzyszeniem Fundraisingu z Krakowa podjął się promocji idei fundraisingu wśród organizacji poprzez szkolenia a także informację. W 2007 r. przeszkolono 25 osób z 20 instytucji w ciągu 2 dni.

Działania podejmowane w celu rozwoju ekonomii społecznej są jednak wciąż niewystarczające. Wraz ze zmianą struktury finansowania działalności organizacji pozarządowych, szczególnie zmniejszenia możliwości realizacji projektów z funduszy strukturalnych, podjęcie tego tematu stanie się pilną potrzebą.

6. Promocja dobrych praktyk działalności obywatelskiej oraz współpracy pomiędzy administracją publiczną i podmiotami III sektora poprzez organizację konkursu *Godni Naśladowania*. Organizacja corocznej konferencji plenarnej organizacji pozarządowych województwa warmińsko-mazurskiego

2007 r. to już czwarta edycja regionalnego konkursu *Godni Naśladowania*. Jego organizatorem jest Rada Organizacji Pozarządowych Województwa Warmińsko-Mazurskiego. Odbywa się on co roku we współpracy z Samorządem Województwa pod patronatem Marszałka Województwa. 4 kategorie konkursu pozwalają zarówno na promocję inicjatyw organizacji pozarządowych jak i współpracy organizacji pozarządowych z administracją publiczną, a także na promocję działalności reprezentacji sektora, jaką są powiatowe rady organizacji pozarządowych. Liczba zgłaszanych inicjatyw to: 2004 r. - 19 wniosków, 2005 - 24, 2006 - 7, natomiast w 2007 - 13. Aktywność w zakresie promowania inicjatyw obywatelskich nie jest zbyt wysoka. Rozstrzygnięcie konkursu następuje podczas corocznej plenarnej konferencji sektora pozarządowego województwa warmińsko-mazurskiego. Celem powyższej konferencji oprócz gali laureatów konkursu *Godni Naśladowania* są: wymiana doświadczeń, dobrych praktyk oraz dyskusja nad aktualnymi kwestiami dot. rozwoju społeczeństwa obywatelskiego Warmii i Mazur.

7. Szkolenia organizacji pozarządowych mające na celu wzmocnienie potencjału tych podmiotów w zakresie przede wszystkim funkcjonowania i pozyskiwania środków na realizację zadań statutowych

Dwa szkolenia zrealizowane były w ramach projektu Stowarzyszenia *Przystań* z ławy pt. *Dobre praktyki i pomysły na przyszłość*. Stowarzyszenie uzyskało na ten cel dotację w kwocie 4,5 tys. zł z budżetu województwa. Pozostałe dwa zorganizował Samorząd Województwa, jedno we współpracy z Miastem Elk, nt.: *Zasady udzielania i rozliczania dotacji z elementami rachunkowości organizacji pozarządowych*. Oprócz przedstawicieli organizacji pozarządowych uczestniczyli w nich urzędnicy odpowiedzialni za współpracę z organizacjami pozarządowymi, łącznie we wszystkich szkoleniach wzięło udział ok. 210 osób.

8. Wojewódzka konferencja z okazji Międzynarodowego Dnia Wolontariusza

Jeszcze jedną formą działań wspierających rozwój społeczeństwa obywatelskiego jest inicjowanie i wspieranie inicjatyw służących kształtowaniu postaw obywatelskich w szkołach i społecznościach. Służy temu co roku podejmowany temat obchodów Międzynarodowego Dnia Wolontariusza, w formie konferencji i spotkań zarówno regionalnych jak i lokalnych. Co roku Marszałek Województwa zachęca samorządy do podejmowania inicjatyw wspierających rozwój wolontariatu i organizowanie lokalnych wydarzeń promujących tego typu aktywność. Regionalna konferencja jest okazją do promocji różnego typu działań wolontarystycznych, jak *Wolontariat 50+*, wolontariat pracowniczy, wolontariat w pomocy społecznej, wolontariat w szkołach, tworzenie klubów wolontariusza.

Cel 2.4. Wysoki poziom zabezpieczenia i dostępności usług medycznych

Wskaźniki celu operacyjnego

	Miara	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
liczba łóżek na 10 tys. mieszkańców	szt.	43,3	42,9	42,7	43,3	43,4	43,3	42,2	41,6	41,2
liczba lekarzy na 1000 mieszkańców	os.	1,5	1,5	1,4	1,6	1,7	1,5	1,5	1,6	1,6
wskaźnik umieralności niemowląt	‰	5,6	7,5	7,4	5,1	6,3	4,6	6,4	5,0	5,4
przeciętne trwanie życia - mężczyźni	lata	68,5	69,2	69,4	69,8	69,5	69,7	70,0	70,1	70,0
przeciętne trwanie życia - kobiety	lata	77,9	78,6	78,5	78,9	79,1	79,1	79,4	79,5	79,7

W województwie minimalnie zmniejsza się liczba łóżek w szpitalach ogólnych, rośnie natomiast liczba pacjentów. Wskaźnik liczby łóżek w szpitalach na 10 tys. ludności w 2007 r. wynosił 41,2 i w porównaniu do średniej w kraju był o 4,7 niższy. Problemem jest niewystarczająca liczba lekarzy, pod tym względem województwo w 2007 r. zajmowało 14 miejsce w kraju.

Systematycznie zmniejsza się umieralność niemowląt. Tempo tej zmiany było niejednakowe w różnych okresach. W 2007 r. współczynnik umieralności niemowląt (na 1000 urodzeń żywych) wyniósł 5,4‰ i był o 0,4 niższy niż w kraju.

Przeciętna długość życia zarówno mężczyzn, jak i kobiet od lat powoli wydłuża się. W 2007 r. mężczyźni w naszym województwie żyli 70 lat, tj. o 1 rok krócej niż średnio w kraju, natomiast kobiety 79,7 lat co jest równe średniej krajowej.

Działania realizowane w 2007 roku

Podsumowanie wskaźników działań	Miara	Wartość
liczba projektów	szt.	86
liczba inicjatyw	szt.	851
liczba projektów i/lub inicjatyw na rzecz przedsiębiorców	szt.	0
liczba projektów i/lub inicjatyw na rzecz rozwoju turystyki	szt.	0
liczba wspartych organizacyjnie/finansowo projektów i/lub inicjatyw podjętych przez partnerów	szt.	74
liczba inwestycji	szt.	29
liczba wspartych organizacyjnie/finansowo inwestycji podjętych przez partnerów	szt.	29
poniesione koszty	zł	21 055 458
liczba nowych organizacji	szt.	0
liczba organizacji uczestniczących w projektach i/lub inicjatywach (poza organizacją realizującą działanie)	szt.	87
liczba osób przeszkolonych	os.	0
liczba osób uczestniczących w projektach i/lub inicjatywach	os.	493 246

Cel operacyjny **Wysoki poziom zabezpieczenia i dostępności usług medycznych** w 2007 r. był osiągnięty poprzez realizację 86 projektów, 851 inicjatyw oraz 29 inwestycji. Na realizację celu przekazano 21,1 mln zł. Łącznie w podjętych działaniach uczestniczyło 87 organizacji i ponad 493 tys. osób. Wszystkie podjęte działania realizowane były w trzech podregionach województwa przede wszystkim ze środków krajowych. Środki zagraniczne zaangażowane były w działaniu *Podwyższenie standardu obiektów i wyposażenia medycznego zakładów opieki zdrowotnej*.

1. W ramach działania **Realizacja programów profilaktycznych** następujące podmioty zrealizowały 18 projektów – programów profilaktycznych:

- NFZ W-M Oddział Wojewódzki zrealizował 9 programów profilaktycznych na kwotę 6,2 mln zł,
- Wojewoda Warmińsko-Mazurskiego dokonał wsparcia finansowego w wysokości 50 tys. zł organizacjom pozarządowym na realizację 3 programów dotyczących zapobiegania i zwalczania HIV/AIDS,
- Urząd Miasta Olsztyn przekazał środki finansowe w wysokości 36,5 tys. zł organizacjom pozarządowym i innym podmiotom na realizację 4 zadań profilaktycznych,
- Samorząd Województwa, który dokonał wsparcia finansowego w wysokości 103,4 tys. zł organizacjom pozarządowym i podległym szpitalom na realizację 2 programów profilaktycznych.

Najważniejszą rolę w realizacji ww. działania odgrywa NFZ W-M Oddział Wojewódzki, który w 2007 r. finansował i realizował 9 programów profilaktycznych - koszt badań wynosił aż 6,2 mln zł. Badania profilaktyczne, do których na początku przekonywaliśmy się z trudem, nabierają rozpędu. Pozytywnym czynnikiem przemian w zachowaniach zdrowotnych jest wzrost powszechności badań mammograficznych i cytologicznych. Z programu bezpłatnych badań profilaktycznych kobiety w naszym województwie korzystają coraz chętniej. W 2007 r. na bezpłatną mammografię zgłosiło się 38 918 kobiet, natomiast na badanie cytologiczne zgłosiły się 50 893 kobiety. Wdrażanie programów profilaktycznych przyczyniło się w znacznym stopniu do poprawy zdrowia i jakości życia mieszkańców. Badania profilaktyczne odgrywają główną rolę w zwalczaniu i zapobieganiu wielu chorobom we wczesnym stadium rozwoju. Dlatego też w/w działanie jest jedno z najważniejszych i wymaga zwiększonego wsparcia finansowego. Niepokojącym zjawiskiem jest to, iż w naszym województwie nadal obserwuje się niekorzystną sytuację dotyczącą zachorowań na nowotwory złośliwe i choroby układu krążenia. Nowotwory złośliwe stanowią nadal zagrożenie dla życia mieszkańców. Dlatego też pożądane jest dalsze i konsekwentne wdrażanie w jak najszerszym stopniu kompleksowych działań profilaktycznych i diagnostycznych na terenie powiatów i gmin.

2. W ramach działania **Realizacja programów edukacyjnych** zrealizowano 37 projektów – programów edukacyjnych:

- Urząd Miasta Olsztyn, dokonał wsparcia finansowego w wysokości 51 tys. zł organizacjom pozarządowym na realizację 9 programów edukacyjnych,
- Samorząd Województwa, dokonał wsparcia finansowego w kwocie 104,7 tys. zł organizacjom pozarządowym i podległym szpitalom na realizację 21 programów edukacyjnych,
- Wojewódzka i Powiatowe Stacje Sanitarno-Epidemiologiczne, pozyskane środki finansowe w wysokości około 148 tys. zł przeznaczyły na realizację 7 programów i działalność edukacyjną - 832 inicjatywy.

W realizację działań edukacyjnych duże zaangażowanie włożyła Wojewódzka Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna oraz powiatowe stacje. Przeprowadzono około 7 208 zajęć, w których uczestniczyło 174 040 osób. Na terenie województwa organizowane były różnego rodzaju zajęcia edukacyjne takie jak: szkolenia, narady, wykłady, prelekcje, pogadanki, adresatami byli: uczniowie szkół podstawowych, gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych, studenci, nauczyciele, dyrektorzy szkół, pedagodzy, pielęgniarki szkolne, pracownicy powiatowych stacji sanitarno-epidemiologicznych. Systematyczna edukacja mieszkańców województwa warmińsko-mazurskiego o istniejących zagrożeniach i skutecznych oraz praktycznych działaniach profilaktycznych prowadzi do ograniczenia zachorowalności.

Realizacja programów edukacyjnych przyczyniła się do podniesienia poziomu wiedzy społeczeństwa, kształtowania prawidłowych postaw oraz wzmocnienia motywacji do działań na rzecz własnego zdrowia.

3. Działanie **Organizowanie i uczestnictwo w imprezach prozdrowotnych** realizowane było przez 19 inicjatyw mających na celu kształtowanie odpowiednich postaw i zachowań zdrowotnych. Realizatorami zadań prozdrowotnych byli:

- Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego na realizację 12 imprez prozdrowotnych przekazał kwotę w wysokości 72,3 tys. zł,
- Urząd Miasta Olsztyn dokonał wsparcia finansowego na realizację 7 imprez prozdrowotnych w wysokości 30 tys. zł.

W województwie organizowane były różnego rodzaju akcje prozdrowotne przy współpracy Wojewódzkiej i Powiatowych Stacji Sanitarno-Epidemiologicznych takie jak: konferencje, narady, festyny, szkolenia wykłady, pogadanki, konkursy, olimpiady itp. W ramach imprez prozdrowotnych prowadzono edukację w zakresie promowania zdrowego stylu życia, kreowania właściwego klimatu wokół problemów zdrowotnych oraz poradnictwa z zakresu zagrożeń zdrowia.

4. W ramach działania Profilaktyka chorób zakaźnych Wojewódzka i Powiatowe Stacje Sanitarno-Epidemiologiczne zrealizowały 2 projekty, na które składają się szczepienia obowiązkowe i nieobowiązkowe (zalecane). W strategiach zapobiegania i zwalczania chorób zakaźnych najważniejszą rolę odgrywają szczepienia ochronne. W województwie w 2007 r. wykonano 93 829 szczepień obowiązkowych, na które wydatkowano około 2,9 mln zł natomiast szczepieniom nieobowiązkowym (zalecanym) poddało się 83 600 osób. Szczepienia nieobowiązkowe są dobrowolne i opłacane we własnym zakresie.

Województwo może poszczycić się bardzo dobrymi efektami w zakresie realizacji czynnej profilaktyki chorób zakaźnych. Dzięki szczepieniom udało się całkowicie wyeliminować zachorowania na wiele chorób takich jak: błonica, dur brzuszny czy odrę a także ograniczyć rozprzestrzenianie się wielu z nich.

5. W ramach działania Podwyższenie standardu obiektów i wyposażenia medycznego zakładów opieki zdrowotnej w 2007 r. zrealizowano 29 projektów, z których:

- 11 projektów skierowanych było na modernizację i przebudowę pomieszczeń zoz oraz zakup aparatury medycznej. Na to działanie Samorząd Województwa przekazał 5,6 mln zł,
- 3 projekty dotyczące modernizacji i rozbudowy szpitali otrzymały wsparcie finansowe ze środków unijnych w ramach ZPORR w wysokości 4,8 mln zł,
- 1 projekt dofinansowany został ze środków Unii Europejskiej ramach programu INTERREG IIIA na kwotę 138,2 mln zł,
- 14 projektów dofinansowanych ze środków PFRON w ramach Programu Wyrównywania Różnic Między Regionami dla zakładów opieki zdrowotnej na zakup sprzętu rehabilitacyjnego i likwidację barier architektonicznych na kwotę 868,2 tys. zł co zwiększyło dostępność do świadczeń rehabilitacyjnych osobom niepełnosprawnym.

Modernizacja zakładów opieki zdrowotnej oraz zakup i modernizacja sprzętu medycznego i specjalistycznej aparatury medycznej w znacznym stopniu przyczyniły się do podniesienia standardu świadczonych usług medycznych, poprawy jakości oraz zwiększenia dostępności do świadczeń medycznych a tym samym skrócenia czasu oczekiwania na w/w świadczenia. Jednakże niezbędnym jest zwiększenie nakładów inwestycyjnych na zakup i wymianę aparatury medycznej i specjalistycznego sprzętu medycznego.

Cel 2.5. Zapewnienie bezpieczeństwa publicznego

Wskaźniki celu operacyjnego

	Miara	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
liczba przestępstw	szt.	47 008	49 413	60 461	58 604	55 970	53 476	50 234	48 926	44 876
wykrywalność przestępstw	%	49,8	53,1	64,7	68,7	86,4	66,4	70,5	72,9	75,5
liczba pożarów	szt.	6 709	7 217	6 335	8 319	9 645	6 965	8 212	9 141	7 648
% wałów powodziowych wymagających modernizacji	%	32,4	33,2	38,8	39,5	29,5	31,2	29,8	30,8	34,8
liczba policjantów w regionie na 1000 mieszkańców	os.	2,62	2,62	2,62	2,61	2,61	2,61	2,61	2,62	2,61

Liczba popełnianych przestępstw w województwie systematycznie spada, sprzyja to poczuciu bezpieczeństwa mieszkańców regionu.

W wyniku działań operacyjno - rozpoznawczych Policji oraz zastosowania nowych technik do wykrywania przestępstw wzrasta ich wykrywalność a tym samym ich spadek.

W wyniku prowadzonych działań profilaktyczno zapobiegawczych prowadzonych przez jednostki organizacyjne Państwowej Straży Pożarnej oraz Ochotniczych Straży Pożarnych m.in. w środowisku szkolnym i wiejskim systematycznie spada liczba pożarów.

Wzrasta liczba km i % wałów przeciwpowodziowych w województwie wymagających natychmiastowej modernizacji, a tym samym wzrasta stopień zagrożeń, które mogą spowodować lokalne podtopienia i zniszczenia.

Mimo utrzymywania stałej liczby policjantów na 1000 mieszkańców województwa nastąpił spadek przestępstw i wzrost ich wykrywalności poprzez udoskonalenie i wzmocnienie techniki operacyjnej Policji i szerszej współpracy ze szkołami i innymi służbami w zakresie zapobiegania patologiom.

Działania realizowane w 2007 roku

Podsumowanie wskaźników działań	Miara	Wartość
liczba projektów	szt.	119
liczba inicjatyw	szt.	150
liczba wspartych organizacyjnie/finansowo projektów i/lub inicjatyw podjętych przez partnerów	szt.	175
liczba inwestycji	szt.	300
długość infrastruktury	km	101,82
liczba wspartych organizacyjnie/finansowo inwestycji podjętych przez partnerów	szt.	300
poniesione koszty	zł	75 249 096
liczba organizacji uczestniczących w projektach i/lub inicjatywach (poza organizacją realizującą działanie)	szt.	1 693
liczba osób uczestniczących w projektach i/lub inicjatywach	os.	90 489

Cel operacyjny **Zapewnienie bezpieczeństwa publicznego** w 2007 r. był osiągnięty poprzez realizację 119 projektów oraz 150 inicjatyw. Na realizację celu operacyjnego poniesiono koszty w wysokości 75,2 mln zł. Zarówno były to środki krajowe jak i zagraniczne. Wspartych zostało organizacyjnie i finansowo 1693 organizacji. Sfinansowanych zostało 300 inwestycji i 101,8 km infrastruktury. Łącznie w projektach/inicjatywach uczestniczyło ponad 90 tys. osób. Cel operacyjny realizowany był poprzez następujące działania:

1. Zakup pojazdów i sprzętu technicznego w celu poprawy warunków pracy służb patrolowych i interwencyjnych

W 2007 r. zrealizowano 1 projekt w ramach, którego uczestniczyło 18 podmiotów. Zakupiono pojazdy i sprzęt techniczny na kwotę 450 tys. zł, który służy 3010 osobom ze służb patrolowych i interwencyjnych (w systemie zmianowym pracy służb). Środki na zakup pochodziły z budżetu państwa i samorządów lokalnych.

2. Poprawienie wyposażenia w sprzęt i środki transportu policji, jednostek o specjalnych funkcjach, służb patrolowych i interwencyjnych, straży pożarnej

W ramach realizacji 15 projektów zakupiono 52 specjalistyczne pojazdy dla Policji, PSP, OSP, WOPR, które służyć będą 2018 osobom ze służb patrolowych i interwencyjnych. Środki na zakup 52 pojazdów z budżetu państwa i samorządów lokalnych. Samorząd Województwa dofinansował zakup sprzętu i wyposażenia ww. służb na łączną kwotę - 490 tys. zł. Realizowano *Program modernizacji służb mundurowych* przy wsparciu samorządów lokalnych, KG PSP oraz ze środków NFOŚiGW.

3. Pełna koordynacja służb zapewniających bezpieczeństwo mieszkańców (policji, straży pożarnej, pogotowia ratunkowego, wodnego ochotniczego pogotowia ratunkowego, straży leśnej, straży rybackiej, służb weterynaryjnych, służb sanitarnych)

W 2007 r. PSP przy udziale jednostek OSP, WOPR, wojska, policji w województwie zrealizowała jeden projekt, który objął 26 inwestycji z zakresu wyposażenia tych jednostek w specjalistyczny sprzęt techniczny, który pozwala na lepsze działanie tych służb w zakresie współdziałania i zapewnienia bezpieczeństwa mieszkańców. Poniesione koszty w kwocie 2,5 mln zł zostały pokryte z budżetu państwa i samorządów lokalnych. Zakupiony sprzęt jest obsługiwany przez 28 056 osoby (w systemie zmianowym pracy służb). Obecne systemy wykrywania, monitorowania i zabezpieczenia ludności wymagają wyposażenia w specjalistyczny sprzęt ratowniczo-techniczny np. ratownictwa chemicznego, wodnego.

4. Utworzenie sieci zintegrowanego ratownictwa medycznego i technicznego i wdrożenie systemu rozpoznawania, prognozowania i monitorowania zagrożeń

W 2007 r. w województwie działało 9 Centrów Powiadamiania Ratunkowego w jednostkach PSP. CPR współpracowały z 175 jednostkami OSP należącymi do Krajowego Systemu Ratowniczego. Państwowa Straż Pożarna na finansowanie systemu i jego wyposażenie wydatkowała kwotę 7,4 mln zł. W realizacji zadań uczestniczyło 3010 osób (w systemie zmianowym pracy służb). W ramach realizacji projektu *Procedura P-2* finansowanego ze środków PSP i samorządów lokalnych podjęto zadania inwestycyjne w OSP i PSP polegające na wyposażeniu w sprzęt techniczny i łączności,

dostosowanie budynków do krajowego systemu. Stan wyposażenia szpitalnych oddziałów ratunkowych będących do dyspozycji CPR jest dobry.

5. Tworzenie centrów działań kryzysowych przez włączenie służb, m.in. medycznych, straży pożarnej, policji

W ramach tego działania realizowany był projekt *Platforma 112-rowność szans obywateli UE w dostępie do ratownictwa* przez KW PSP w Olsztynie. Poniesione koszty w wysokości 2,5 mln zł współfinansowane były ze środków EFRR w ramach ZPORR, Działanie 1.5, Infrastruktura Społeczeństwa Informacyjnego. Uczestniczyło w nim 18 organizacji - podmiotów KP/M PSP.

6. Rozwój programów zapobiegania przestępczości obejmujących m.in. - wzmocnienie działań resocjalizacyjnych w zakładach karnych i ośrodkach prawnej izolacji

W 2007 r. w zakładach karnych zrealizowanych zostało 66 projektów. Uczestniczyło w nich 1499 osadzonych. Koszt realizacji programów 100 tys. zł.

Wspólna realizacja przez: KWP, KPP, Starostwa Powiatowe i Szkoły programów: *Razem Bezpieczniej i Bezpieczeństwo w Szkole* we wszystkich powiatach skierowana była na ograniczenie przestępczości i demoralizacji nieletnich oraz na poprawę bezpieczeństwa dzieci i młodzieży na terenie województwa warmińsko-mazurskiego. Zrealizowano 36 programów zapobiegania przestępczości wśród młodzieży. Programem objęto 1266 szkół, uczestniczyło w nim 47 735 uczniów. W ramach realizacji, Wojewódzkiego Programu Współpracy z organizacjami pozarządowymi i innymi podmiotami realizowano wspólnie z KWP, Sądami Rejonowymi, Powiatowymi Centrami Pomocy Rodzinie i organizacjami pozarządowymi, szkolenie dla mediatorów sądowych w sprawach cywilnych, karnych i nieletnich. W 2007 r. szkoleniem objęto 86 osób.

7. Tworzenie sprawnie działającego systemu hydrotechnicznego regulującego stosunki wodne oraz zabezpieczenie przeciwpowodziowe

Zadania inwestycyjne w zakresie melioracji w 2007 r. realizowane były ze środków Unii Europejskiej wraz z rezerwą celową z budżetu państwa (SPO *Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich 2004-2006*). M.in. zmodernizowano 13,4 km wałów przeciwpowodziowych i 17 obiektów. Koszty łączne roboty i koszty niebudowlane -18,4 mln zł, w tym ze środków UE 12,5 mln zł.

8. Realizacja spójnych elementów infrastruktury komunikacyjnej zapewniających zabezpieczenie przeciwpożarowe

W ramach projektu zrealizowano 17 inwestycji w miastach powiatowych w oparciu o system łączności PSP i OSP. Łączny koszt zrealizowanych zadań inwestycyjnych na kwotę 2,3 mln zł. Zakupiony sprzęt był obsługiwany przez 2 065 osoby.

9. Modernizacja i unowocześnienie urządzeń osłony przeciwpowodziowej

Zrealizowano 32 inwestycje z zakresu osłony przeciwpowodziowej w województwie. Naprawiono m.in. stacje pomp, pompy wodne, śluzy i agregaty prądotwórcze w systemie zasilania przeciwpowodziowego oraz zmodernizowano 88,4 km koryt rzek. Łączny koszt realizacji zadań na kwotę 41,3 mln zł.

Cel 2.6. Zapewnienie bezpieczeństwa socjalnego sprzyjającego integracji oraz zapobieganiu wykluczeniu społecznemu

Wskaźniki celu operacyjnego

	Miara	1999 ¹⁾	2000 ¹⁾	2001 ²⁾	2002 ²⁾	2003 ²⁾	2004 ²⁾	2005 ²⁾	2006 ²⁾	2007 ²⁾
liczba osób w rodzinach objętych pomocą społeczną na 10 tys. mieszkańców	os.	2 148	2 085	2 105	2 302	2 408	2 025	1 946	1 959	1 810

1) wg. danych z MPIPS-03 Wojewody Warmińsko-Mazurskiego

2) wg. danych z MPIPS-03 Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej

Do 2003 r. miał miejsce coroczny wzrost liczby osób w rodzinach objętych świadczeniami z pomocy społecznej. W przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców województwa w 2003 r. było to 2 408 osób. Od 2003 r. do 2007 r. liczba ww. osób objętych świadczeniami stopniowo zmniejszała się (spadek w omawianym okresie o 598, tj. o 24%). Wpływ na kształtowanie się tego wskaźnika mogło mieć stopniowe polepszanie się sytuacji na rynku pracy w województwie²⁰⁾, rozpoczęcie wdrażania w regionie polityki integracji społecznej oraz prowadzenie przez instytucje rynku pracy i instytucje

²⁰⁾ wg. danych WUP Olsztyn: stopa bezrobocia na dzień: 31.XII.2005 - 27,5 %; na 31.XII.2006 - 23,2%; na 31.XII.2007- 19,0%,

pomocy społecznej aktywnych form wsparcia skierowanych do osób bezrobotnych i zagrożonych wykluczeniem społecznym²¹.

Działania realizowane w 2007 roku

Podsumowanie wskaźników działań	Miara	Wartość
liczba projektów	szt.	445
liczba inicjatyw	szt.	0
liczba wspartych organizacyjnie/finansowo projektów i/lub inicjatyw podjętych przez partnerów	szt.	432
liczba wspartych organizacyjnie/finansowo inwestycji podjętych przez partnerów	szt.	13
poniesione koszty	zł	9 793 142
liczba nowych organizacji	szt.	361
liczba organizacji uczestniczących w projektach i/lub inicjatywach (poza organizacją realizującą działanie)	szt.	97
liczba osób uczestniczących w projektach i/lub inicjatywach	os.	168 996
liczba wolontariuszy biorących udział w projektach i/lub inicjatywach	os.	12 330

Cel operacyjny **Zapewnienie bezpieczeństwa socjalnego sprzyjającego integracji oraz zapobieganiu wykluczeniu społecznemu** w 2007 r. osiągnięty był poprzez realizację 445 projektów w których uczestniczyło 169 tys. osób. Wsparte finansowo zostały 432 organizacje. Na realizację celu operacyjnego poniesione koszty łącznie wyniosły 9,8 mln zł. Cel był osiągnięty poprzez następujące działania:

1. Dofinansowanie robót budowlanych dotyczących obiektów służących rehabilitacji, ze środków PFRON

W 2007 r. na podstawie ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, Samorząd Województwa dofinansował ze środków PFRON roboty budowlane w 8 obiektach służących rehabilitacji osób niepełnosprawnych, na łączną kwotę 3,23 mln zł. Dofinansowane projekty to:

- Przebudowa pomieszczeń Ośrodka Wsparcia dla Osób Starszych przy ul. Toruńskiej 17 w Elblągu,
- Roboty remontowe posadzek ciągów komunikacyjnych w budynku Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Węgorzewie,
- Remont budynku w Kąkowie na filię Ośrodka Rehabilitacyjno – Edukacyjno – Wychowawczego Polskiego Stowarzyszenia Na Rzecz Osób z Upośledzeniem Umysłowym *Koło* w Ostródzie,
- Budowa krytej pływalni w Dobrym Mieście w zakresie przystosowania obiektu do potrzeb osób niepełnosprawnych,
- Adaptacja i modernizacja budynku przy ul. Królewieckiej 34 w Mrągowie na Środowiskowy Dom Samopomocy,
- Roboty związane z adaptacją części budynku gospodarczego na Salę Rehabilitacyjną Domu Pomocy Społecznej Dla Dzieci prowadzonego przez Zgromadzenie Sióstr Św. Jadwigi w Elblągu,
- Modernizacja budynku na Pomieszczenia Ośrodka Rewalidacyjno-Edukacyjno - Wychowawczego OREW w Piszcu,
- Budowa Ośrodka Rehabilitacji w Lidzbarku Warmińskim.

Z dofinansowanych obiektów korzysta 875 osób niepełnosprawnych. Dzięki dofinansowaniu osoby niepełnosprawne dysponują nowymi możliwościami do korzystania z rehabilitacji na swoim terenie, co sprzyja integracji i zapobiega wykluczeniu społecznemu tych osób. Z uwagi na niewystarczającą liczbę placówek w województwie służących rehabilitacji niezbędna jest kontynuacja w latach następnych dofinansowania robót budowlanych w obiektach służących rehabilitacji osób niepełnosprawnych, ze środków PFRON, przekazanych Samorządowi Województwa, co umożliwi szerszy dostęp mieszkańcom naszego województwa do usług rehabilitacyjnych w miejscu zamieszkania.

2. Dofinansowanie kosztów tworzenia i działania Zakładów Aktywności Zawodowej

W 2007 r. Samorząd Województwa dofinansował ze środków PFRON koszty działalności obsługowo-rehabilitacyjnej dwóch zakładów aktywności zawodowej: w Giżycku i w Elblągu, na łączną kwotę 1,09 mln zł. Ww. zakłady zatrudniają 97 osób, w tym 65 osób niepełnosprawnych ze znacznym stopniem niepełnosprawności.

^{21/} realizacja programów aktywizacji społeczno-zawodowej w klubach i centrach integracji społecznej, realizacja prac społecznie użytecznych, wdrażanie aktywnych programów rynku pracy, wspieranie rozwoju spółdzielczości socjalnej i in.

Dzięki dofinansowaniu, osoby niepełnosprawne zatrudnione w ZAZ obok wykonywania pracy zarobkowej uczestniczą w rehabilitacji społecznej, przygotowują się do życia w otwartym środowisku oraz uczą się pełnego, niezależnego i aktywnego życia na miarę ich indywidualnych możliwości. Zatrudnienie w ZAZ osób niepełnosprawnych nie tylko umożliwia rehabilitację zawodową i społeczną tych osób, ale również sprzyja integracji i zapobiega ich społecznemu wykluczeniu.

Wymierne efekty rehabilitacji zawodowej w nowoutworzonych zakładach wskazują, że realizacja zadania odpowiada na potrzeby środowiska osób niepełnosprawnych w tym zakresie. Dlatego też niezbędna jest kontynuacja tego zadania, zwłaszcza w powiatach charakteryzujących się dużym odsetkiem bezrobotnych osób niepełnosprawnych.

3. Dofinansowanie i modernizacja obiektów prowadzących leczenie, rehabilitację i reintegrację osób uzależnionych i współuzależnionych

Od szeregu lat Samorząd Województwa w ramach realizacji wojewódzkich programów profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz przeciwdziałania narkomanii wspiera finansowo bieżące działania placówek lecznictwa odwykowego na terenie województwa na rzecz podwyższenia standardu bazy leczniczej.

Na remonty i doposażenie w różnego rodzaju sprzęt oraz meble przekazano zakładom opieki zdrowotnej w 2007 r. łącznie 876 tys. zł, w tym:

- Na modernizację pionu kuchennego, wymianę okien oraz doposażenie sal terapeutycznych Wojewódzki Zespół Lecznictwa Psychiatrycznego w Olsztynie otrzymał 300 tys. zł,
- Samodzielny Publiczny Szpital Psychiatryczny ZOZ we Fromborku otrzymał 47 tys. zł na adaptację i doposażenie Oddziału Terapii Uzależnień,
- Szpital Psychiatryczny SP ZOZ w Węgorzewie przeznaczył kwotę 35 tys. zł na modernizację i doposażenie Wojewódzkiego Ośrodka Terapii Uzależnień i Współuzależnień w Giżycku,
- Dotacje pozwoliły również na zakończenie i uruchomienie całkowicie zmodernizowanego obiektu w Ośrodku Rehabilitacji Uzależnionych DOREN w Różewcu, gdzie po pożarze odbudowano całkowicie Pałac – Młyn. Dofinansowanie w 2007 r. w wysokości 454 tys. zł pozwoliło na utworzenie nowoczesnej bazy terapeutyczno-szkoleniowej. Wszystkie te placówki są w gestii Samorządu Województwa,
- Ponadto na wniosek Starosty Lidzbarskiego doposażono oddział odwykowy w szpitalu powiatowym przeznaczając dotację celową w wysokości 40 tys. zł. Wsparcie to przyczyniło się w znacznym stopniu do unowocześnienia i zachowania bazy oraz pozwoliło na wprowadzanie nowoczesnych metod leczenia.

4. Dofinansowanie realizacji zadań zleconych organizacjom pozarządowym przez Samorząd Województwa

W ramach otwartego konkursu ofert na realizację zadań publicznych samorządu województwa zleconych do realizacji przez organizacje pozarządowe w 2007 r. dofinansowano 69 projektów (na łączną kwotę 750 tys. zł), w tym 26 projektów z zakresu pomocy społecznej (na kwotę 90 tys. zł) oraz 43 projekty z zakresu profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień (na kwotę 660 tys. zł). Projekty te były kontynuacją działań w zakresie reintegracji społecznej i zawodowej osób szczególnego ryzyka, zagrożonych uzależnieniem od alkoholu i innych substancji psychoaktywnych, osób i rodzin znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej, bezdomnych i niepełnosprawnych zagrożonych marginalizacją i wykluczeniem społecznym. Przyczyniło się to do tworzenia w województwie systemu pomocy profilaktyczno-edukacyjnej, psychoterapeutycznej i bezpieczeństwa socjalnego.

Organizacje pozarządowe na realizację ww. zadań dodatkowo czerpały środki finansowe z zasobów własnych, z budżetu Wojewody Warmińsko-Mazurskiego oraz ze środków UE. Oczekiwania finansowe organizacji pozarządowych na realizację zadań w 2007 r. były dziewięciokrotnie wyższe niż ww. kwoty przekazanego dofinansowania. Zadania zlecono do realizacji 64 organizacjom pozarządowym, z którymi współpracowało 12 330 wolontariuszy.

W 2007 r. liczba uczestników dofinansowywanych projektów organizacji pozarządowych wynosiła 167 176 osób, z czego z zakresu pomocy społecznej 146 576 osób (z czego 135 568 osób to odbiorcy pomocy żywnościowej w ramach dotacji na zadanie zlecone Bankowi Żywności w Olsztynie) oraz 20 600 osób z zakresu profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień. Odbiorcami dofinansowywanych zadań byli mieszkańcy województwa znajdujący się w trudnej sytuacji życiowej, zagrożeni marginalizacją i wykluczeniem społecznym.

5. Monitoring powstawania infrastruktury socjalnej w województwie warmińsko-mazurskim w roku 2007

Analizując sytuację infrastruktury socjalnej w województwie warmińsko-mazurskim w 2007 r. możemy zaobserwować jej stabilizację zarówno pod względem liczby placówek, jak i liczby miejsc w tych placówkach. Nastąpił jedynie wzrost liczby środowiskowych domów samopomocy będących ośrodkami wsparcia dla osób przewlekle psychicznie chorych i niepełnosprawnych intelektualnie. W 2007 r. powstały dwie takie placówki: Środowiskowe Domy Samopomocy w Mrągowie (prowadzony przez gminę) oraz w Rynie (zlecony przez powiat do prowadzenia organizacji pozarządowej). Analogicznie zwiększyła się również liczba miejsc dla podopiecznych (o 64). ŚDS finansowane są z budżetu Wojewody Warmińsko-Mazurskiego, budżetów gmin, powiatów oraz ze środków PFRON będących w dyspozycji Samorządu Województwa. Funkcjonowanie środowiskowych domów samopomocy zapewnia bezpieczeństwo socjalne osób z zaburzeniami psychicznymi i niepełnosprawnymi intelektualnie m.in. poprzez zapewnienie dziennej opieki nad tymi osobami. Koszty utworzenia i funkcjonowania infrastruktury socjalnej wyniosły w 2007 r. 831,4 tys. zł.

6. Monitoring tworzenia i funkcjonowania rodzinnej opieki zastępczej w województwie warmińsko-mazurskim w roku 2007

Na system opieki zastępczej składają się rodziny zastępcze i rodzinne domy dziecka. W 2007 r. na terenie województwa warmińsko-mazurskiego funkcjonowało ogółem 2 390 rodzin zastępczych, w których przebywało 3 588 dzieci oraz 16 rodzinnych domów dziecka, gdzie przebywało 104 dzieci. W 2007 r. powstało 359 rodzin zastępczych, w których przebywało 549 dzieci (koszt utworzenia i funkcjonowania: ponad 3 mln zł, w tym szkolenia: 68 tys. zł). Nowopowstałe rodziny zastępcze w 2007 r. stanowiły 15% wszystkich rodzin zastępczych funkcjonujących w województwie.

W 2007 r. w województwie nie powstał żaden nowy rodzinny dom dziecka, ponadto w stosunku do roku poprzedniego zlikwidowano 3 placówki (powód: osiągnięcie wieku emerytalnego przez prowadzących RDD).

Wśród nowoutworzonych rodzin zastępczych możemy wyróżnić następujące typy: rodziny spokrewnione z dzieckiem (283 rodziny, 393 umieszczonych dzieci), rodziny niespokrewnione z dzieckiem (59 rodzin, 98 umieszczonych dzieci), rodziny zawodowe niespokrewnione z dzieckiem - wielodzietne (11 rodzin, 42 umieszczonych dzieci), rodziny zawodowe niespokrewnione z dzieckiem - o charakterze pogotowia rodzinnego (6 rodzin, 16 umieszczonych dzieci) oraz rodziny zawodowe niespokrewnione z dzieckiem - specjalistyczne (w 2007 r. nie odnotowano wzrostu ich liczby). Organizowaniem i finansowaniem rodzinnej opieki zastępczej zajmują się samorządy powiatowe.

Cel 2.7. Wzrost dostępności mieszkań

Wskaźniki celu operacyjnego

	Miara	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
liczba mieszkań na 1000 mieszkańców	szt.	285,1	295,2	297,3	312,0	315,4	317,7	320,5	323,7	327,6
powierzchnia użytkowa mieszkań w m ² na 1 mieszkańca	m ²	17,3	17,5	17,6	19,1	20,3	20,6	20,8	21,1	21,4
liczba mieszkań oddanych do użytkowania na 1000 mieszkańców	szt.	1,7	2,6	2,4	2	3,6	2,9	3,1	3,1	4,1

Sytuacja mieszkaniowa ludności województwa jest wysoce niezadowolająca, świadczą o tym niskie wskaźniki zaspokojenia potrzeb mieszkaniowych. W 2007 r. w odniesieniu do stanu z 2006 r. wskaźniki nieznacznie wzrosły: liczba mieszkań na 1000 mieszkańców z 323,7 do 327,6 a powierzchnia użytkowa w m² na jednego mieszkańca z 21,1 do 21,4. Oba zastosowane do monitorowania wskaźniki kształtowały się poniżej średnich krajowych (w 2007 r. wynosiły one odpowiednio 341 i 23,8 m²). Pod względem sytuacji mieszkaniowej nasz region plasuje się na ostatnim miejscu w kraju.

Systematyczna poprawa wyżej omówionych wskaźników w całym monitorowanym okresie następowała w wyniku wzrastających rozmiarów budownictwa mieszkaniowego. Liczba mieszkań oddanych do użytkowania na 1000 mieszkańców w 2007 r. wynosiła 4,1 i była wyższa o 1,0 od wskaźnika 2006 r. Wskaźnik ten kształtował się powyżej średniego krajowego (3,5). Rozmiary budownictwa w badanym okresie były jednak stanowczo za małe w relacji do dużego, istniejącego deficytu mieszkaniowego wynoszącego około 50 tysięcy mieszkań. Znacząca poprawa sytuacji mieszkaniowej jest możliwa poprzez upowszechnienie form budownictwa dostępnych dla ludności o niższych dochodach to jest: czynszowego, społecznego i komunalnego.

Działania realizowane w 2007 roku

Podsumowanie wskaźników działań	Miara	Wartość
liczba projektów	szt.	360
liczba inicjatyw	szt.	0
liczba wspartych organizacyjnie/finansowo projektów i/lub inicjatyw podjętych przez partnerów	szt.	0
liczba inwestycji	szt.	247
liczba wspartych organizacyjnie/finansowo inwestycji podjętych przez partnerów	szt.	176
poniesione koszty	zł	43 730 000

Cel operacyjny **Wzrost dostępności mieszkań** był osiągany poprzez realizację 360 projektów, w tym 246 projektów dot. mieszkań zrealizowanych w ramach budownictwa społecznego i komunalnego, 1 inwestycję – realizacja infrastruktury pod budownictwo mieszkaniowe w Nidzicy oraz 113 projektów dot. opracowania, uzgadniania projektów miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego pod zabudowę mieszkaniową. Na realizację celu poniesiono koszty w wysokości 43,7 mln zł. Działania realizowane w 2007 r. to:

1. Budowa mieszkań w ramach budownictwa społecznego (TBS) i różnych form budownictwa socjalnego

W 2007 r. oddano do użytkowania 175 mieszkań społecznych zrealizowanych przez TBS i 71 mieszkań komunalnych wybudowanych przez samorządy gminne. Liczba oddanych do użytkowania mieszkań społecznych i komunalnych była o 236 mniejsza niż w 2006 r. W ogólnej liczbie 5 833 mieszkań oddanych do użytkowania w 2007 r. mieszkania społeczne i komunalne stanowiły tylko 4,2%, podczas gdy w roku 2006 - 10,8%. W roku 2007 największe efekty odnotowano w Olsztynie:

- Olsztyńskie TBS zrealizowało 2 budynki liczące 80 mieszkań (46% ogólnej liczby w całym województwie). Koszty budowy w wysokości ponad 11 mln zł pokryte zostały z kredytu udzielonego przez Bank Gospodarstwa Krajowego (50,2%), środków własnych spółki (1,8%), z partycypacji najemców (20%), środków gminy (28,2 %),
- Urząd Miejski w Olsztynie oddał do użytkowania 1 budynek o 39 mieszkaniach komunalnych (55% ogółu w województwie), koszt w wysokości 5,4 mln. zł w całości został pokryty ze środków własnych.

Jednostkami odpowiedzialnymi z mocy prawa za realizację wyżej wymienionych form budownictwa są samorządy gminne. Dotychczasowa słaba kondycja finansowa większości samorządów stanowiła główną przyczynę realizacji tych form budownictwa w stosunkowo niewielkich rozmiarach. Zaspokojenie dużych potrzeb mieszkaniowych ludności będącej w trudnej sytuacji materialnej wymaga wsparcia finansowego przez budżet państwa w ramach programów rządowych oraz zasilenia rządowych funduszy celowych: Funduszu Dopłat i Krajowego Funduszu Mieszkaniowego obsługiwanych przez Bank Gospodarstwa Krajowego.

2. Opracowanie niezbędnych planów pod budownictwo mieszkaniowe - uzgadnianie projektów miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego pod zabudowę mieszkaniową

Wykonanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego jest zadaniem własnym gmin. Na mocy ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym z 27 marca 2003 r. wójtowie, burmistrzowie lub prezydenci miast są zobligowani do uzgadniania projektów planów między innymi z Zarządem Województwa.

W 2007 r. Zarząd Województwa uzgodnił 113 projektów miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego pod zabudowę mieszkaniową, mieszkaniowo-usługowo, mieszkaniowo-rekreacyjną. Liczba przysłanych do uzgodnienia planów była o 15 większa niż w 2006 r. (98). Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego są finansowane ze środków własnych gmin. Jednostką zajmującą się procedurą związaną z uzgadnianiem planów jest Warmińsko-Mazurskie Biuro Planowania Przestrzennego w Olsztynie. Koszty związane z tą działalnością poniesione przez Biuro w 2007 r. szacuje się na około 130 tys. zł.

3. Realizacja infrastruktury na terenach przeznaczonych pod budownictwo mieszkaniowe. Budowa ulic, kanalizacji sanitarnej i deszczowej na osiedlu Cegielniana w Nidzicy

W badanym roku zrealizowany został projekt *Budowa ulic, kanalizacji sanitarnej i deszczowej na osiedlu CEGIELNIANA w Nidzicy* na powierzchni około 30 ha. Całkowita wartość projektu 9,8 mln zł została sfinansowana w kwocie około 7 mln zł, to jest 71% z EFRR w ramach ZPORR, 922 tys. zł dofinansował budżet państwa, środki z budżetu gminy – 1,9 mln zł. Projekt został zrealizowany przez Urząd Miasta i Gminy w Nidzicy.

W 2007 r. gminy przekazały inwestorom 88,5 ha gruntów, w tym około 86% z przeznaczeniem pod budownictwo mieszkaniowe jednorodzinne (75,8 ha) i około 14% pod budownictwo wielorodzinne (12,7 ha). Ogółem zasób gruntów pod budownictwo mieszkaniowe na koniec 2007 r. wynosił w całym województwie około 1 549 ha w tym grunty uzbrojone stanowiły tylko 31% (486 ha) z tego pod budownictwo jednorodzinne 358 ha (74%) i wielorodzinne 128 ha (26%). Uzbrojenia wymagają grunty o powierzchni 1 063 ha. Budowa dróg i infrastruktury technicznej na tych terenach wymaga nakładów szacowanych na około 400 mln złotych. Realizacja tych działań przez gminy jest niemożliwa bez finansowego wsparcia środkami z różnych źródeł: EFRR, WFOŚ, środki budżetu państwa, a także bez udziału właścicieli gruntów.

4. Działania zwiększające dostępność i różnorodność form finansowania budownictwa mieszkaniowego

W 2007 r. wdrażany był rządowy program *Rodzina na swoim*. Program jest skierowany do małżeństw i osób samotnie wychowujących dzieci nie posiadających innego mieszkania. Pomoc budżetu państwa polega na udzielaniu dopłat do odsetek w okresie pierwszych ośmiu lat spłacania kredytu po spełnieniu warunków określonych w ustawie. Realizacją tych działań zajmował się bank PKO BP. Realizacja programu uzależniona jest od wielkości środków przeznaczonych na ten cel z budżetu państwa.

5. Remonty substancji mieszkaniowej

W 2007 r. wyremontowano 53 675 mieszkań, które stanowiły 20,7% zasobu mieszkaniowego objętego badaniem statystycznym (mieszkania spółdzielni mieszkaniowych, skarbu państwa, zakładów pracy, wspólnot mieszkaniowych i TBS). W porównaniu do 2005 r. (w 2006 r. badań nie przeprowadzono) liczba wyremontowanych mieszkań nie uległa znaczącej zmianie. Remonty kapitalne przeprowadzono w 273 mieszkaniach w tym 63% stanowiło własność wspólnot mieszkaniowych. Najwięcej mieszkań wyremontowały spółdzielnie mieszkaniowe (26,1 tys., tj. około 49% ogółu wyremontowanych mieszkań) i wspólnoty mieszkaniowe (24 tys., tj. około 45%). Główne źródła finansowania remontów stanowiły fundusze remontowe zebrane od lokatorów przez spółdzielnie mieszkaniowe i wspólnoty mieszkaniowe oraz środki własne właścicieli budynków. Poprawa stanu technicznego zdekapitalizowanej zabudowy staromiejskiej, a także warunków technicznych budynków z wielkiej płyty, wymaga wysokich nakładów przekraczających możliwości finansowe właścicieli i użytkowników. Możliwości finansowego wsparcia w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2007-2013 powstaną po uruchomieniu środków na oś priorytetową *Rozwój, restrukturyzacja i rewitalizacja miast*.

Cel 2.8. Wzrost atrakcyjności bazy sportowo – rekreacyjnej

Wskaźniki celu operacyjnego

	Miara	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
liczba pełnowymiarowych sal sportowych	szt.	187	192	209	210	244	250	263	270	283
liczba obiektów sportowych spełniających warunki do rozgrywania zawodów międzynarodowych	szt.	0	0	0	0	0	0	0	5	6
% gmin nie posiadających pełnowymiarowej sali gimnastycznej	%	b.d	38	29	27,5	20,7	19,0	18,0	17,2	17,2
% wdrożenia wojewódzkiego programu budowy i modernizacji bazy sportowo-rekreacyjnej	%	100	100	100	100	100	100	100	100	100

W wyniku podejmowanych działań systematycznie maleje ilość gmin nie posiadających pełnowymiarowych sal gimnastycznych – w 2007 r. 17,2% gmin nie posiadało pełnowymiarowej sali gimnastycznej. W województwie było 283 pełnowymiarowych sal sportowych i 6 obiektów sportowych spełniających warunki do rozgrywania zawodów międzynarodowych.

Aby osiągnąć zamierzony cel należy zintensyfikować działania zmierzające do pozyskania większych limitów środków Fundusz Rozwoju Kultury Fizycznej poprzez kontakty z parlamentarzystami, reprezentującymi region Warmii i Mazur.

Działania realizowane w 2007 roku

Podsumowanie wskaźników działań	Miara	Wartość
liczba projektów	szt.	21
liczba inicjatyw	szt.	671
liczba projektów i/lub inicjatyw na rzecz przedsiębiorców	szt.	0
liczba projektów i/lub inicjatyw na rzecz rozwoju turystyki	szt.	2
liczba wspartych organizacyjnie/finansowo projektów i/lub inicjatyw podjętych przez partnerów	szt.	675
długość infrastruktury	km	0
wielkość powierzchni (niezadaszonej)	m ²	24 464
wielkość powierzchni (zadaszonej)	m ²	21 783
liczba wspartych organizacyjnie/finansowo inwestycji podjętych przez partnerów	szt.	20
poniesione koszty	zł	43 477 000

Cel operacyjny **Wzrost atrakcyjności bazy sportowo-rekreacyjnej** w 2007 r. był osiągnięty poprzez realizację 21 projektów i 671 inicjatyw z czego ok. 98% stanowiły inicjatyw dotyczące wspierania rozwoju działalności wykwalifikowanych organizatorów życia sportowo-rekreacyjnego i przeznaczono na nie 2,5% ogółu kosztów poniesionych w 2007 r. Poniesione koszty ogółem w 2007 r. wyniosły 43,5 mln zł. Wspartych finansowo zostało 20 inwestycji, w wyniku których powstało 24 464 m² powierzchni niezadaszonej i 21 783 m² powierzchni zadaszonej. Środki zagraniczne zaangażowane były w dwa działania. tj: Wdrażanie Programu Rozwoju Bazy Sportowej w województwie oraz Budowa nowych i zagospodarowanie istniejących ośrodków oraz centrów sportu i rekreacji. Cel operacyjny 2.8. realizowany był poprzez następujące działania:

1. Wdrażanie Programu Rozwoju Bazy Sportowej w województwie

Program Rozwoju Bazy Sportowej (PRBS) w Województwie Warmińsko-Mazurskim jest programem, który ustala plan inwestycji sportowych realizowanych przez samorządy województwa, wspomaganych finansowo środkami pochodzącymi z Funduszu Rozwoju Kultury Fizycznej, przyznawanymi corocznie przez Ministerstwo Sportu i Turystyki. Program ma na celu wspomaganie finansowe i organizacyjne w ten sposób, aby możliwe było osiągnięcie modelowego, równomiernego rozłożenia obiektów sportowych na terenie całego województwa. Cel ten jest osiągnięty poprzez budowę pełnowymiarowych hal i boisk sportowych. W ten sposób możliwe stanie się promowanie uprawiania sportu, aktywnego wypoczynku oraz właściwego stylu życia oraz postaw prozdrowotnych. Powstające obiekty będą miały charakter interdyscyplinarny i wielofunkcyjny, umożliwiając uprawianie wielu dziedzin i dyscyplin sportu. PRBS jest zestawieniem budowanych, modernizowanych i remontowanych, zgodnie z wymaganymi standardami, obiektów sportowych. Jako priorytetowe traktowane są inwestycje realizowane przez te gminy, które nie posiadają obiektów sportowych, o krótkich cyklach realizacji, o dużym stopniu zaawansowania, charakterze edukacyjnym (obiekty i urządzenia przyszkolne). W ramach PRBS w województwie warmińsko-mazurskim w 2007 r. oddano do użytku 7 sal sportowych (przy szkołach podstawowych: w Nowakowie gm. Elbląg, Gietrzwałdzie, Wikielcu gm. Iława, Gwieździnach gm. Nowe Miasto Lubawskie, nr 1 w Piszcu, Gimnazjum w Janowcu Kościelnym, ZSZ w Morażu) – łączna wartość dofinansowania z FRKF 4,3,mln zł: 1 salę gimnastyczną przy ZS w Olszynch gm. Szczytno – dofinansowanie z FRKF 400 tys. zł.; 5 hal sportowych (przy gimnazjum w Ełku, nr w Barczewie, w Wielbarku, Publicznym Gimnazjum w Kowalach Oleckich, ZS nr 3 w Szczytnie) – łączna wartość dofinansowania z FRKF 5,9 mln zł.

Przy pomocy środków ze ZPORR wybudowano salę gimnastyczną przy Szkole Podstawowej w Rożentalu gm. Lubawa - dofinansowanie 694 tys. zł.

2. Budowa nowych i zagospodarowanie istniejących ośrodków oraz centrów sportu i rekreacji

W 2007 r. realizowane były inwestycje polegające na budowie nowych i zagospodarowaniu istniejących ośrodków oraz centrów sportu i rekreacji:

- budowa hali widowiskowo-sportowej w Elblągu (dofinansowanie z FRKF - 4,6 mln zł, dofinansowanie z PHARE - 3 mln zł,
- budowa zespołu boisk przy Miejskiej Hali Sportowej w Kętrzynie - dofinansowanie z FRKF- 0,6 mln zł,
- modernizacja stadionu miejskiego w Lubawie - dofinansowanie z FRKF – 1,05 mln zł,
- budowa infrastruktury Ośrodka Sportów Zimowych *Góra Czterech Wiatrów* etap III - dofinansowanie ZPORR – 1,97mln zł,
- modernizacja stadionu miejskiego w Korszach - dofinansowanie z FRKF - 50 tys. zł,
- W ramach ZPORR zmodernizowano halę sportową w Mrągowie - dofinansowanie 1,34 mln zł.

3. Modernizacja istniejącej bazy sportowej przy szkołach

W 2007 r. przy pomocy środków z FRKF wyremontowano salę gimnastyczną przy Liceum Ogólnokształcącym w Ornecie. Inwestorem było Starostwo Powiatowe w Lidzbarku Warmińskim, wartość zadania wynosiła 781 tys. zł, dofinansowania zaś wyniosło 234 tys. zł.

4. Wspieranie rozwoju działalności wykwalifikowanych organizatorów życia sportowo – rekreacyjnego.

Z budżetu województwa w 2007 r. na te działania przeznaczono 1 985 tys. zł, tj. o 415 tys. zł więcej niż w 2006 r., co potwierdziło starania Samorządu Województwa w kwestiach deklarowanej woli doceniania sportu o charakterze powszechnym. W związku z możliwością uzyskania finansowego wsparcia organizatorzy imprez wykazali ogromne zaangażowanie w przygotowanie oferty uprawiania sportu i rekreacji. Przełożyło się to na wzrost ilości imprez - w 2007 r. było ich 661, uczestników zaś 44 898 osób. Mimo tak znacznego postępu wojewódzkie organizacje sportowe powinny poprawić jakość i rozszerzyć ofertę popularnych form aktywności ruchowej. Także samorząd województwa i samorządy lokalne powinny zwiększyć nakłady na wspieranie stowarzyszeń pozarządowych, realizujących zadania z zakresu kultury fizycznej.

Cel 2.9. Poprawa jakości i ochrona środowiska

Wskaźniki celu operacyjnego

Wskaźniki celu operacyjnego	Miara	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
stan czystości powietrza (liczba stref z klasą czystości powietrza A)	szt.	0	0	0	0	0	21	21	21	9
udział energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych w zainstalowanej mocy elektrycznej województwa	%	0	0	0	17,39	16,58	17,55	17,04	17,04	19,35
% ludności obsługiwanej przez oczyszczalnie	%	61,7	64,5	64,4	66,1	67,5	68,7	69,9	70,2	71,7
% gmin posiadających uchwalone plany gospodarki odpadami	%	0	0	0	0	0	40,35	64,04	86,84	90,4
% powierzchni chronionej województwa	%	53,1	53,6	53,6	53,6	46,1	46,2	46,2	46,3	46,3
lesistość województwa	%	29,3	29,5	29,6	29,7	29,8	29,9	30,0	30,2	30,2

Jakość powietrza we wszystkich strefach województwa oceniono jako klasę A - stężenia zanieczyszczenia na terenie strefy nie przekraczają poziomów dopuszczalnych, poziomów docelowych oraz poziomów celów długoterminowych.²²

Region jest zasilany energią elektryczną głównie dzięki źródłom zewnętrznym, udział energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych w zainstalowanej mocy elektrycznej województwa wyniósł w 2007 r. 19,35% (w kraju 7,27%).

W związku z inwestycjami w gospodarkę ściekową i ochronę wód stale wzrasta procent ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków. W 2007 r. 71,7% ludności województwa warmińsko-mazurskiego korzystało z oczyszczalni ścieków (w kraju 62,2%). W miastach ten odsetek wyniósł 98,6% a na wsi 31,4% (w kraju odpowiednio 86,6% i 23,8%).

90,4% gmin województwa w 2007 r. posiadało uchwalone plany gospodarki odpadami (średnio w kraju 97,2%). W 2007 r. utworzono 8 rejonów gospodarki odpadami, które będą realizować zadania z zakresu kompleksowego gospodarowania odpadami, przyczyniając się do poprawy stanu gospodarki odpadami m.in. w gminach.

W 2007 r. powierzchnia o szczególnych walorach przyrodniczych prawnie chroniona wyniosła 1,1 mln ha. Stanowiło to 46,3% powierzchni województwa, co ulokowało warmińsko-mazurskie na 3. pozycji w Polsce (średni wskaźnik dla kraju wyniósł 32,3%).

W 2007 r. wskaźnik lesistości wyniósł 30,2% (identycznie jak w 2006 r.), co uplasowało województwo na 7 pozycji w kraju (lesistość w kraju 28,9%). Najwyższy wskaźnik lesistości odnotowano w powiecie szczycieńskim (49,1%) i piskim (48,5%) a najniższy w kętrzyńskim (16,1%) i elbląskim (18,4%).

²² Zmiany kwalifikacji stref - Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 3 marca 2008 r. w sprawie poziomów niektórych substancji w powietrzu (Dz. U. Nr 47, poz. 281).

Działania realizowane w 2007 roku

Podsumowanie wskaźników działań	Miara	Wartość
liczba projektów	szt.	173
liczba inicjatyw	szt.	8
liczba inwestycji	szt.	112
długość infrastruktury	km	737,2
poniesione koszty	zł	196 803 698

Cel operacyjny **Poprawa jakości i ochrona środowiska** był osiągnięty poprzez realizację 173 projektów w ramach których zrealizowano 112 inwestycji. Długość wybudowanej infrastruktury wyniosła 737,2 km. Na osiągnięcie celu poniesiono koszty w wysokości 196,8 mln zł. Inwestycje realizowane były ze środków krajowych i zagranicznych. Każde działanie zapisane w celu operacyjnym 2.9 było realizowane na terenie trzech podregionów województwa. Cel operacyjny osiągnięty był przez następujące działania:

1. Opracowywanie planów gospodarowania wodami

Na obszarze województwa plany gospodarowania wodami w dorzeczach opracowywane są przez RZGW w Gdańsku oraz RZGW w Warszawie. W 2007 r. instytucje te prowadziły prace związane m.in. z identyfikacją oddziaływań zmian poziomów zwierciadła wód podziemnych, weryfikacji wód powierzchniowych wykorzystywanych do zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia, do celów rekreacyjnych oraz przeznaczonych do bytowania ryb, skorupiaków i mięczaków w warunkach naturalnych, wyznaczenie silnie zmienionych i sztucznych części wód. W ramach działań związanych ze zmniejszeniem zanieczyszczeń obszarowych pochodzących z rolnictwa Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Warszawie, opracował 3-letni raport *Ocena kierunków zmian jakości wód powierzchniowych i podziemnych w obszarach OSN w granicach RZGW Warszawa*. Na realizację 5 projektów poniesiono koszty w wysokości 342,4 tys. zł.

2. Porządkowanie gospodarki ściekowej

Wydatki inwestycyjne na gospodarkę ściekową i ochronę wód wyniosły 89,4 mln zł., w tym na sieć kanalizacyjną odprowadzającą ścieki i wody opadowe 57,3 mln zł. W wyniku przekazania do użytku inwestycji ochrony środowiska i gospodarki wodnej uzyskano efekty rzeczowe w postaci 227,2 km sieci kanalizacyjnej odprowadzającej ścieki i 19,5 km sieci kanalizacyjnej odprowadzającej wody opadowe. Liczba oczyszczalni ścieków komunalnych wzrosła ze 196 w 2006 r. do 221 w 2007 r., natomiast liczba oczyszczalni ścieków przemysłowych spadła z 36 w 2006 r. do 28 w 2007 r.²³ Gminy województwa realizowały przede wszystkim inwestycje związane z modernizacją i rozbudową oczyszczalni ścieków oraz rozbudową kanalizacji sanitarnej i deszczowej. W ramach takich działań m.in. Gmina Iłowo-Osada zrealizowała rozbudowę kanalizacji sanitarnej przy udziale środków ze ZPORR (poniesione koszty w 2007 r. wyniosły 4,5 mln zł) a Gmina Miejska Nowe Miasto Lubawskie na rozbudowę i modernizacji oczyszczalni ścieków w 2007 r. wydatkowała 3,1 mln zł (w tym środki ze ZPORR 2,3 mln zł).

3. Budowa i modernizacja sieci wodnych oraz stacji uzdatniania wody

W województwie w 2007 r. wydatki inwestycyjne na ujęcia i doprowadzenia wody wyniosły 50,8 mln zł, na stacje uzdatniania wody zaś 21,0 mln zł. W wyniku inwestycji w zakresie gospodarki wodnej powstało 490,5 km sieci wodociągowej oraz uzyskano efekty rzeczowe w postaci zwiększenia wydajności ujęć wodnych o 3 486 m³/d i wydajności uzdatniania wody o 20 551 m³/d. M.in. przy udziale środków ze ZPORR Gmina Pozezdrze realizowała projekt „Rozbudowa systemu zaopatrzenia w wodę w m. Pieczarki i Kolonia Pozezdrze” (koszt poniesiony w 2007 r.: 1,2 mln zł) a Gmina Tolkmicko projekt *Przebudowa i rozbudowa Stacji Uzdatniania Wody w Tolkmicku* (767 tys. zł).

4. Zmniejszenie zanieczyszczeń obszarowych pochodzących z rolnictwa oraz prawidłowe rolnicze użytkowanie gleby

W 2007 r., przy dofinansowaniu WFOŚiGW w Olsztynie, m.in. Gmina Kowale Oleckie podjęła się wykonania dokumentacji do projektu *Ochrona wód Jeziora Głębokiego - ograniczenie spływu zanieczyszczeń obszarowych na terenach wiejskich* a Samorząd Województwa realizował projekt *Promocja rolnictwa ekologicznego w województwie warmińsko-mazurskim*. Od 2004 r. przez 4 lata, zgodnie z Rozporządzeniem Nr 5/2004 Dyrektora Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Warszawie, prowadzony jest program działań mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych dla obszaru szczególnie narażonego w gminach: Giżycko i Węgorzewo. Celem

²³ Oczyszczalnie komunalne przejmują ścieki z niektórych zakładów przemysłowych.

programu jest poprawa naruszonych standardów środowiska i przywracanie wymaganych przepisami prawa standardów jakości wód podziemnych. Na realizację 4 projektów poniesiono koszty w wysokości 253,2 tys. zł.

5. Utworzenie regionalnych systemów gospodarki odpadami

W 2007 r. utworzono 8 Rejonów Gospodarki Odpadami, które mają za zadanie realizację prawidłowego gospodarowania odpadami. Rejony reprezentowane są przez: Ekologiczny Związek Gmin *Działdowszczyzna*, Mazurski Związek Międzygminny - Gospodarka Odpadami z siedzibą w Giżycku, Związek Gmin Regionu Ostródzko-Iławskiego *Czyste Środowisko*, Związek Gmin *Czyste Mazury*, Związek Międzygminny Gospodarka Komunalna w Ełku, Zakład Utylizacji Odpadów w Elblągu, Urząd Miasta Bartoszyce ZUK Bartoszyce, Zakład Gospodarki Odpadami Komunalnymi Sp. z o.o. Olsztyn.

6. Poprawa jakości i ochrona powietrza

Emisja zanieczyszczeń pyłowych z zakładów szczególnie uciążliwych dla czystości powietrza zmniejszyła się w ciągu ostatnich lat i w 2007 r. wyniosła 1,4 tys. ton, emisja zanieczyszczeń gazowych (bez CO₂) z zakładów szczególnie uciążliwych również uległa zmniejszeniu i osiągnęła poziom 9,9 tys. ton. Poniesione koszty na inwestycje w zakresie ochrony powietrza wyniosły 26,8 mln zł. – sfinansowano 53 inwestycje. W wyniku tych inwestycji w 2007 r. przekazano do eksploatacji urządzenia, których zdolność do redukcji zanieczyszczeń pyłowych wyniosła 13 t/r, gazowych zaś 200 t/r. Szczególnie ważne z punktu widzenia ograniczenia ilości dwutlenku siarki i likwidacji zapylenia powietrza są działania podejmowane przez władze samorządowe i spółdzielnie mieszkaniowe na rzecz ograniczenia niskiej emisji, tj. poprzez likwidację osiedlowych kotłowni i podłączanie budynków mieszkalnych do miejskiej sieci ciepłowniczej czy też modernizacja kotłowni i zamiany czynnika grzewczego na bardziej przyjazny środowisku (na olej czy gaz lub z wykorzystaniem odnawialnych źródeł energii). Przykładem może być projekt realizowany przez Gminę Orneta *Budowa sieci ciepłej na obszarze Starego Miasta ul. Olsztyńska - Plac Wolności w Ornie* w ramach ZPORR. W 2007 r. na realizację tego projektu zostały poniesione koszty w wysokości 906 tys. zł. Znaczącą grupę zadań realizowanych przy współfinansowaniu ze środków WFOŚiGW w Olsztynie stanowiły przedsięwzięcia termomodernizacyjne, realizowane w ramach priorytetu *Kompleksowe programy poszanowanie energii*. Zakres tych inwestycji obejmował zmiany w strukturze budowlanej, w systemach ogrzewania i wentylacji, a także w instalacjach ciepłej wody użytkowej. Działania te zmierzały do redukcji emisji zanieczyszczeń i zmniejszenia strat energii. Podejmowały je głównie szkoły i szpitale oraz jednostki Kościołów.

7. Wykorzystywanie odnawialnych źródeł energii

W 2007 r. zainstalowana moc elektryczna województwa wynosiła 93 MW, w tym z elektrowni ciepłych zawodowych 49 MW, elektrowni ciepłych przemysłowych 26 MW, elektrowni wodnych i innych źródeł odnawialnych 18 MW. Wśród zadań realizowanych przy pomocy finansowej WFOŚiGW miały miejsce projekty zmierzające do ograniczenia emisji zanieczyszczeń do powietrza wskutek modernizacji istniejących kotłowni i systemów ciepłych z wykorzystaniem Odnawialnych Źródeł Energii oraz energetycznego wykorzystania biomasy poprzez produkcję biopaliw. W związku ze wzrastającym zainteresowaniem wykorzystaniem energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych w 2007 r. Samorząd Województwa podjął działania zmierzające do utworzenia Warmińsko-Mazurskiej Agencji Energetycznej poprzez złożenie wniosku aplikacyjnego do programu UE Intelligent Energy for Europe. Działanie to realizowane było przez 7 projektów, na które zostały poniesione koszty w wysokości 1,6 mln zł.

8. Restytucja gatunków fauny i flory

Realizacja zadań z zakresu restytucji gatunków fauny i flory dotyczyła przede wszystkim: ochrony zagrożonych gatunków flory i fauny (w tym bociana białego, cietrzewia, głuszca, ptaków drapieżnych, żółwia błotnego, żubra oraz wielu cennych gatunków ryb). Nadleśnictwo Pisz prowadziło w 2007 r., ze środków własnych w kwocie 8 tys. zł, projekt związany z reintrodukcją rysia w Puszczy Piskiej a Nadleśnictwo Spychowo ze środków własnych oraz Ekofunduszu (w sumie na kwotę 257 tys. zł) realizowało ochronę cietrzewia i innych zagrożonych gatunków. Jednym z zadań, które od kilku lat dofinansowuje WFOŚiGW w Olsztynie, są działania związane z czynną ochroną żubra w Puszczy Boreckiej, na terenie Nadleśnictwa Borki. Dokarmianie stada wolnościowego, liczącego około 60 sztuk, z roku na rok przynosi korzystny efekt ekologiczny w postaci wzmocnienia krajowej populacji żubra oraz zmniejszenie strat powodowanych przez stado w uprawach leśnych. Działanie te realizowane było przez 24 projekty, na które zostały poniesione koszty w wysokości 1,4 mln zł.

9. Renaturalizacja bagien, łąk i torfowisk

Działania dotyczące ochrony różnorodności biologicznej wiązały się m.in. z zachowaniem w stanie naturalnym i odtwarzaniem śródleśnych zbiorników wodnych, bagien, mszarów, torfowisk, trzęsawisk, remiz oraz zachowaniem i odtwarzaniem w dolinach rzek lasów łęgowych, olsów i innych naturalnych formacji przyrodniczych jako regulatorów mikroklimatu i poziomu wód. W ramach projektu finansowanego ze środków WFOŚiGW w Olsztynie oraz GEF/SGP, zostały wybudowane na terenie Nadleśnictwa Wichrowo (gmina Dobre Miasto) zbiorniki małej retencji. Działania w ramach tego zadania, polegały na budowie systemu trzech zbiorników wodnych w układzie paciorkowym w taki sposób, aby jak najbardziej odpowiadały naturalnym ekosystemom stawowym. Nadleśnictwo Olsztyn we współpracy z Powiatem Olsztyńskim oraz Gminą Purda realizowało projekt *Mała retencja Mendryny* (koszt działania ze środków własnych wyniósł 127 tys. zł). Łącznie w tym działaniu zrealizowano 9 projektów a poniesione koszty wyniosły 2,1 mln zł.

10. Zalesienia i zadrzewienia

Powierzchnia gruntów leśnych w 2007 r. w województwie wynosiła 751 839 ha ogółem, w tym powierzchnia lasów 731 007 ha. Odnowienia i zalesienia objęły ogółem 7201 ha. W ramach zadrzewień posadzono 36 370 szt. drzew i 19 393 szt. krzewów. Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Olsztynie zrealizowała (ze środków Budżetu Państwa, na kwotę 2,6 mln zł) projekt zalesiania gruntów nieleśnych będących własnością Skarbu Państwa w Zarządzie Lasów Państwowych. W wyniku tego działania zrealizowano zalesienie 545 ha wraz z pielęgnacją i ochroną przed zwierzyną upraw założonych w poprzednich latach. Łącznie w działaniu Zalesienia i zadrzewienia zrealizowano 6 projektów a poniesione koszty wyniosły 3,1 mln zł.

Ponadto ważnym działaniem przeprowadzonym w 2007 r. przez Samorząd Województwa była likwidacja składowisk odpadów niebezpiecznych z przeterminowanymi środkami ochrony roślin zlokalizowanych na terenie województwa warmińsko-mazurskiego. Zrealizowany projekt był II etapem wojewódzkiego programu likwidacji przeterminowanych środków ochrony roślin zdeponowanych w mogiłnikach. Zadanie objęło likwidację 7 mogiłników i 3 magazynów stwarzających bezpośrednio zagrożenie dla wód powierzchniowych i podziemnych. Unieszkodliwiono ponad 515 Mg odpadów niebezpiecznych oraz pozostałości po ich przechowywaniu. Koszt realizacji projektu wyniósł w 2007 r. 6 751,4 tys. zł.

Również w 2007 r. Samorząd Województwa opracował dokumenty strategiczne określające politykę ekologiczną województwa: *Plan gospodarki odpadami dla województwa warmińsko-mazurskiego na lata 2007-2010* oraz *Program ochrony środowiska województwa warmińsko-mazurskiego na lata 2007-2010 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2011-2014*.

3. Nowoczesne sieci

W ramach priorytetu *Nowoczesne sieci* określono cel strategiczny *Wzrost liczby i jakości powiązań sieciowych*, który osiągany jest przez 4 cele operacyjne. Działania podejmowane w ramach każdego z celów operacyjnych, które przedstawiono poniżej wpisują się w działania określone w dokumencie *Strategii*.

Cel 3.1. Zwiększenie zewnętrznej dostępności komunikacyjnej oraz wewnętrznej spójności

Wskaźniki celu operacyjnego

	Miara	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
km zbudowanych i zmodernizowanych linii kolejowych	km	0	0	0	0	0	0	0	0	0
km zbudowanych i zmodernizowanych dróg	km	274,6	256,9	347,1	509,2	336,7	746,9	1 258	1 229,0	1 086,3
liczba publicznych punktów dostępu do Internetu (dotyczy tylko bibliotek publicznych w województwie)	szt.	12	26	28	80	124	151	174	180	233
liczba lotnisk obsługujących ruch pasażerski	szt.	1	1	1	1	1	0	0	0	0
km zbudowanych i zmodernizowanych szlaków wodnych	km	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Istotne zmiany wartości wskaźników celu operacyjnego odnotowano w odniesieniu do ilości punktów dostępu do Internetu oraz długości zbudowanych i zmodernizowanych dróg, co jest wynikiem licznych podejmowanych działań zarówno w zakresie rozwoju sieci teleinformatycznej, jak i rozbudowy oraz modernizacji sieci dróg. Są to sprawy priorytetowe dla rozwoju całego regionu.

Infrastruktura sieci dróg nadal jednak nie jest dostosowana do rosnącego natężenia ruchu samochodów wysokotonażowych. Warunkuje ona dostępność komunikacyjną województwa, w tym do terenów inwestycyjnych i turystycznych. Sieć dróg publicznych o twardej nawierzchni w województwie w 2007 r. liczyła ogółem 12331 km, z czego sieć dróg krajowych - 1324 km, wojewódzkich - 1912 km, powiatowych 7021 km i gminnych 2074 km. Postępująca degradacja niektórych odcinków dróg wojewódzkich może sprawić, że przestaną być one klasyfikowane jako nawierzchnie twarde.

Natomiast w odniesieniu do pozostałych wskaźników dotyczących linii kolejowych, szlaków wodnych oraz lotnisk nie nastąpiły zmiany, z uwagi na fakt, że w 2007 r. realizowano prace związane z bieżącym utrzymaniem nawierzchni torowej i prace remontowe, mające na celu utrzymanie dotychczasowego ich stanu. Podkreślić jednak należy, że podejmowane było szereg działań związanych z komunikacją wodną, w tym dotyczących Zalewu Wiślanego, prac studialnych związanych z planowanym kanałem przez Mierzęję Wiślaną, projektu Pętla Żuławska. Efekty tych działań we wskaźnikach będą wymierne w latach przyszłych. Przewidziane jest również zaadaptowanie lotniska w Szymanach do potrzeb ruchu lotniczego, jednak w 2007 r. nie prowadzono prac z tym związanych.

Działania realizowane w 2007 roku

Podsumowanie wskaźników działań	Miara	Wartość
liczba projektów	szt.	66
liczba inicjatyw	szt.	15
liczba projektów i/lub inicjatyw na rzecz przedsiębiorców	szt.	66
liczba projektów i/lub inicjatyw na rzecz rozwoju turystyki	szt.	66
liczba wspartych organizacyjnie/finansowo projektów i/lub inicjatyw podjętych przez partnerów	szt.	47
liczba inwestycji	szt.	265
długość infrastruktury	km	1 091
liczba wspartych organizacyjnie/finansowo inwestycji podjętych przez partnerów	szt.	44
poniesione koszty	zł	768 756 865
liczba organizacji uczestniczących w projektach i/lub inicjatywach (poza organizacją realizującą działanie)	szt.	120

Działania celu operacyjnego **Zwiększenie zewnętrznej dostępności komunikacyjnej oraz wewnętrznej spójności** realizowane były poprzez 66 projektów infrastrukturalnych oraz 15 inicjatyw pozaprojektowych. Większość inicjatyw podejmowana była w ramach realizowanych projektów. W liczbie projektów drogowych uwzględnione zostały drogi wojewódzkie i krajowe. Praktycznie wszystkie projekty realizowane były na rzecz turystyki oraz przedsiębiorców. Uzyskane efekty to 1090 km infrastruktury komunikacyjnej, a koszty prawie 770 mln zł.

1. Rozwój sieci teleinformatycznej

W tym działaniu realizowano dwa duże przedsięwzięcia inwestycyjne samorządu województwa dofinansowane środkami EFRR w ramach działania 1.5 ZPORR. W 2007 r. poniesione koszty wyniosły 14,1 mln zł. Były to projekty:

- *Wrota Warmii i Mazur elektroniczna platforma funkcjonowania administracji publicznej i świadczenia usług publicznych* - przedmiotem projektu jest wyposażenie 112 jednostek administracji samorządowej na Warmii i Mazurach w niezbędne narzędzia informatyczne pozwalające uruchomić bezpieczne funkcjonowanie e-urzędu i stworzyć podstawy do stworzenia w przyszłości elektronicznej administracji. Funkcjonalność dostarczonych rozwiązań zapewni skuteczną i bezpieczną komunikację za pomocą narzędzi IT wewnątrz urzędu, pomiędzy urzędami oraz interesant-urząd. Faktyczna całkowita wartość projektu to ponad 20 mln zł, z czego dofinansowanie z EFRR to 15,1 mln zł. Poniesione koszty w 2007 r. to 12,2 mln zł. To pierwsza inicjatywa w Polsce dotycząca informatyzacji jednostek samorządu terytorialnego na tak wielką skalę, jeśli chodzi o ilość podmiotów w nim uczestniczących.
- *Kultura Informacja Sukces – Sieć PIAP w województwie warmińsko-mazurskim* - celem strategicznym projektu jest tworzenie warunków dla rozwoju społeczeństwa informacyjnego. Jego całkowita wartość to prawie 2 mln zł, przy dofinansowaniu z EFRR 1,5 mln zł.

Ponadto podkreślenia wymaga fakt, że na obszarze województwa w ramach działania 1.5 ZPORR beneficjentami 7 projektów były miasta, jednostki wojewódzkie sektora publicznego - policja, straż, szpital, Urząd Wojewódzki oraz Uniwersytet Warmińsko-Mazurski. Inne projekty związane z rozwojem społeczeństwa informacyjnego zostały przedstawione w opisie realizacji działań celu 1.8. *Tworzenie społeczeństwa informacyjnego* oraz 1.9 *Doskonalenie administracji*.

2. Rozbudowa dróg krajowych - w gestii Generalnej Dyrekcji Dróg Krajowych i Autostrad.

W tym działaniu zidentyfikowano 39 projektów na łączną wartość ponad 361 mln zł. Część projektów faktycznie zakończona została w 2006 r., a w 2007 r. nastąpiło jedynie ostateczne rozliczenie płatności. Z ogólnej liczby projektów:

- 9 to inwestycje polegające na budownictwie na kwotę 237 mln zł, z tego 4 przy udziale środków unijnych z EFRR w ramach SPOT, w tym:
 - *Przebudowa drogi nr 7 Jazowa-Elbląg* – prace budowlane zakończone we wrześniu 2007 r., poniesione koszty 103,1 mln zł,
 - *Przebudowa skrzyżowania ulicy Suwalskiej z ulicą Łukasiewicza* w km 294+509 drogi krajowej nr 16 w m. Ełk (zakończono w 2006 r., rozliczenie w 2007 r.),
 - *Przebudowa skrzyżowania drogi krajowej nr 7 Gdańsk-Warszawa* z drogą wojewódzką nr 545 Działdowo-Jedwabno w Nidzicy (zakończono w 2006 r., rozliczenie w 2007 r.),
 - *Przebudowa skrzyżowania drogi krajowej nr 51 Granica Państwa - Olsztyn - Olsztyn* z drogą powiatową nr 1370N Tomaszkowo - Gietrzwałd i nr 1376N Bartąg – Tomaszkowo (zakończono w 2006 r., rozliczenie w 2007 r.),

Pozostałe projekty to inwestycje z wykorzystaniem środków budżetowych i Krajowego Funduszu Dotacji:

- Rozbudowa drogi nr 16 Gietrzwałd - Nagłady i Wójtowo-Barczewo (II etap)- zakończenie w 2008 r.,
- Rozbudowa drogi krajowej nr 51 na odcinku Barcikowo-Spręcowo wraz z budową obwodnicy Spręcowa - zakończenie w 2008 r.,
- Przebudowa drogi krajowej nr 59 na odcinku Wilkasy-Skop - rozliczenie finansowe w 2007 r.
- Przejście przez Pisz na drodze nr 63 - zakończenie w 2009 r.
- Przebudowa odcinka drogi krajowej nr 51 w Bartoszycach - zakończenie w 2008 r.
- 11 projektów to odnowy nawierzchni dróg ze środków krajowych i Krajowego Funduszu Dotacji na kwotę 28,5 mln zł (dotyczyły przebudowy dróg krajowych: nr 16 - 2 projekty, nr 15; nr 51 i nr 53 - po 1 projekcie, nr 57 - 3 projekty, nr 58 - 3 projekty),
- 19 projektów to odnowy nawierzchni dróg z udziałem pożyczki BŚ I EBI na kwotę ponad 95 mln zł (dotyczyły przebudowy dróg krajowych: nr 7, nr 22, nr 51, nr 53, nr 57, po 1 projekcie, nr 59 - 2 projekty, nr 16 - 6 projektów, nr 58 i nr 63 - po 3 projekty).

Projekty wpisują się w szereg działań strategicznych, jak przebudowa niebezpiecznych miejsc, uspokojenie ruchu na drogach, budowa obwodnic, przebudowa mostów i wiaduktów.

3. Lobbowanie na rzecz drogi krajowej nr 16

Sprawa przebudowy *szesnastki* – głównego szkieletu komunikacyjnego Warmii i Mazur jest priorytetowym problemem w dynamizowaniu rozwoju sieci drogowej od lat. Była też kluczową sprawą w programowaniu na okres 2007-2013. Ważnym, wymagającym podkreślenia działaniem było lobbowanie na rzecz przebudowy i modernizacji drogi krajowej nr 16 oraz starania Stowarzyszenia *Szesnastka* (powstałego w 2007 r.) by stała się ona drogą ekspresową. Stowarzyszenie *Szesnastka* utworzone zostało ono przez 17 samorządów gminnych i powiatowych, które leżą wzdłuż drogi krajowej nr 16 w województwach warmińsko-mazurskim, podlaskim i pomorskim. Powstałe stowarzyszenie lobbuje na rzecz drogi nr 16, a także drogi Via Baltica. Na prośbę Stowarzyszenia Uniwersytet Warmińsko-Mazurski otworzył nowy kierunek studiów w zakresie zarządzania i eksploatacji dróg. Założono, że z doksztalcania w zakresie problemów związanych z użytkowaniem dróg skorzystają m.in. osoby które w gminach będą zarządzać drogą krajową nr 16.

4. Rozbudowa dróg wojewódzkich

W tym działaniu zidentyfikowano 20 projektów na łączną wartość 88,2 mln zł, w tym 23,8 mln zł stanowiły prace związane z bieżącym utrzymaniem dróg (odnowy nawierzchni i budowy chodników). Przebudowano i zmodernizowano ogółem 24,022 km dróg, 1,040 km chodników, 4 szt. skrzyżowań i 9 szt. obiektów mostowych.

Z ogólnej liczby projektów 4 inwestycje to zadania samorządu województwa realizowane w ramach działania 1.1. ZPORR:

- Przywrócenie przejezdności drogi wojewódzkiej nr 655 na odcinku Kap - Mazuchówka (2004-2008) - w 2007 r. zakończono roboty.
- Przebudowa drogi wojewódzkiej nr 592 na odcinku Bartoszyce - Kętrzyn (2004- 2008) – zakończenie w 2008 r.
- Przebudowa drogi nr 593 na odcinku Miłakowo - Dobrze Miasto wraz z budową mostu (2004-2006) - roboty zakończono w 2006 r., w 2007 r. rozliczenia finansowe,
- Przebudowa drogi wojewódzkiej nr 650 na odcinku Boćwinka - Grabowo (2002-2007) - roboty zakończono w 2006 r., w 2007 r. rozliczenia finansowe.

Pozostałe to zadania własne Zarządu Dróg Wojewódzkich w Olsztynie wynikające z Wieloletnich Programów Inwestycyjnych:

- 530 Kalisty - przebudowa mostu (2001 - 2007),
- 594 Święta Lipka - zmiana organizacji ruchu (2001 - 2007),
- 513 Przebudowa mostu k/m. Olkowo (2005 - 2010),
- 593 Przebudowa estakady w Jezioranach, etap I - kładka dla pieszych (2005 - 2010),
- 541 Przebudowa wiaduktu w Lidzbarku (2005 - 2007),
- Przebudowa skrzyżowania dróg 527 i 530 w Łukcie (2005 - 2008),
- 610 Odnowa nawierzchni drogi na odcinku Gałkowo - Ukta (2007 - 2010),
- 593 Odnowa nawierzchni ulicy i chodników w Jezioranach, ul. Kopernika (2006 - 2007),
- 591 Odnowa nawierzchni ulicy i chodników w Kętrzynie, ul. Bydgoska (2006 - 2007),
- 507 Przebudowa drogi w Braniewie, ul. Kościuszki (2006 - 2007),
- 505 Przebudowa mostu na przepust w Błudowie (2006 - 2007),
- 505 Przebudowa mostu na przepust we Włóczyskach (2006 - 2007),
- 506 Przebudowa mostu na przepust w Starych Siedliskach (2006 - 2007),
- 505 i 513 modernizacja skrzyżowania w Paśleku (2007 - 2008),
- 507 Przebudowa drogi w m. Lubomino (2007 - 2009),
- 511 Przebudowa skrzyżowania i chodników w ciągu ulic Olsztyńskiej i Dąbrowskiego w Lidzbarku Warmińskim (2007 - 2009).

5. Rozbudowa dróg gminnych i powiatowych

Według danych z powiatów w 2007 r. wyremontowano i przebudowano 110,15 km dróg powiatowych na łączną kwotę 75,6 mln zł, w tym ze środków unijnych (ZPORR) na kwotę 16 mln. Wg. danych uzyskanych z gmin wyremontowano i przebudowano 657,63 km dróg gminnych (bez lokalnych miejskich) i wybudowano 0,66 km nowych dróg. Inwestycje na drogach gminnych wyniosły 24,4 mln zł, w tym ze środków unijnych (ZPORR) 9,1 mln zł.

6. Rozwój infrastruktury granicznej - Budowa drogi krajowej S22 na odcinku Elbląg-Grzechotki

W 2007 r. w trakcie realizacji był projekt *Przebudowa drogi krajowej S22 na odcinku Elbląg-Grzechotki* współfinansowany ze środków SPO Transport. Całkowita wartość projektu wynosi prawie 483 mln zł

(w tym 155,2 mln zł ze środków Unii Europejskiej). Poniesione koszty w 2007 r. to 202,3 mln zł. W ramach projektu wykonano m.in. budowę jedno- i dwujezdniowej drogi ekspresowej, wybudowano i wyremontowano kilka obiektów inżynierskich, wybudowano drogi dojazdowe oraz przebudowano łączniki i poprzeczne drogi krajowe, powiatowe oraz wojewódzkie. Wg. informacji uzyskanych z deklaracji partnerów z Kaliningradu, złożonych w ostatnim czasie wynika, iż inwestycje przejścia granicznego zostaną oddane do użytku do końca 2009 r.

7. Rozwój infrastruktury kolejowej

W 2007 r. nie podjęto działań w kierunku rozbudowy linii kolejowych, realizowano prace związane z modernizacją i bieżącym utrzymaniem nawierzchni torowej. W roku 2006 opracowano założenia koncepcji modernizacji linii 009 Warszawa - Gdańsk, w ramach przygotowań do ww. modernizacji. Termin rozpoczęcia robót przewidziano na kwiecień 2008 r., przy założeniu, że uzgodnione zostaną z władzami samorządowymi lokalizacje wiaduktów. W ramach SPO Transport zakupiony został autobus szynowy.

8. Rozwój komunikacji wodnej (Zalew Wiślany, Kanał przez Mierzeję, Pętla Żuławska)

W dniu 13 listopada 2007 r. Rada Ministrów podjęła uchwałę przyjmującą Program Wieloletni na lata 2008-2013 pod nazwą *Budowa drogi wodnej łączącej Zalew Wiślany z Zatoką Gdańską*. Dotychczas opracowano Studium Wykonalności dla tej inwestycji i wstępny raport środowiskowy.

Dla przygotowania i zrealizowania projektu *Budowa kanału żegludowego przez Mierzeję Wiślaną* 21 maja 2007 r. powołano Konsorcjum, którego członkami zostali: Urząd Morski w Gdyni, Wojewoda Pomorski, Wojewoda Warmińsko-Mazurski, Zarząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego, Gmina Miasto Elbląg, Zarząd Portu Morskiego Elbląg, Gmina Sztutowo i Komunalny Związek Gmin Nadzalewowych. Liderem Konsorcjum jest Urząd Morski w Gdyni. W 2007 r. zrealizowano Studium Wykonalności dla planowanej inwestycji. W Studium wskazano na Skowronki jako najlepsze miejsce dla kanału, określono parametry kanału wraz z służą oraz systemem dwóch mostów zapewniających niekonfliktową komunikację drogową oraz wytyczono przebieg toru wodnego. Studium zawiera też analizę ekonomiczną inwestycji i wstępną analizę skutków środowiskowych.

Drugi ważny projekt realizowany również we współdziałaniu z województwem pomorskim to *Pętla Żuławska - Międzynarodowa Droga Wodna E-70*. W dniu 8 marca 2007 r. pomiędzy województwem warmińsko-mazurskim a województwem pomorskim zostało zawarte porozumienie dotyczące realizacji zadania pn. *Opracowanie studialne projektu Pętla Żuławska - Międzynarodowa Droga Wodna E-70* na odcinku położonym na terenie województwa warmińsko-mazurskiego. Zakres rzeczowy porozumienia obejmował opracowanie:

- programu rozwoju dróg wodnych Deltę Wisły i Zalewu Wiślanego,
- koncepcji programowo-przestrzennej projektu,
- studium wykonalności projektu.

9. Rozwój zintegrowanego transportu publicznego w ośrodkach miejskich (Olsztyn, Elbląg, Ełk)

Działanie to realizowane było w ramach poddziałania 1.1.2 ZPORR, przy dofinansowaniu z EFRR. Dotyczy realizacji 3 projektów w dużych miastach tj. Olsztynie, Elblągu i Ełku. Jedynie te 3 miasta były podmiotami uprawnionymi, a ogółem poniesione koszty wyniosły w 2007 r. 2,7 mln zł. Największy projekt związany z rozbudową linii tramwajowej zrealizowało Miasto Elbląg - *Rozbudowa systemu transportu publicznego - trakcja tramwajowa w Elblągu*. Całkowity koszt przedsięwzięcia to 56,5 mln zł, w tym dofinansowanie z UE 39,3 mln. Natomiast projekty Miasta Olsztyn i Miasta Ełk dotyczą linii autobusowych.

Wciąż kluczową sprawą dla województwa jest konieczność usprawnienia transportu między najważniejszymi ośrodkami regionu, poprzez modernizację i rozbudowę sieci dróg. Najpoważniejszym problemem jest duża liczba obiektów nienormatywnych w ciągu dróg, brak obwodnic i zły stan dróg. Drogi te wciąż nie są dostosowane do rosnącego natężenia ruchu a co za tym idzie utrudniony jest transport towarów i osób. Na szczególną uwagę zasługują odcinki strategiczne dla rozwoju regionu i komunikacji z innymi regionami, czyli biegnące przez województwo odcinki dróg krajowych nr 16 i 51 oraz międzynarodowej E77, które wymagają pilnej modernizacji.

Cel 3.2. Dostosowana do potrzeb sieć nośników energii

Wskaźniki celu operacyjnego

	Miara	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
km zbudowanych i zmodernizowanych linii energetycznych	km	0,0	0,0	0,0	111,4	108,6	170,8	184,3	124,0	419,8
km zbudowanych i modernizowanych sieci gazowych	km	78,5	55,5	43,4	29,6	41,0	34,1	74,9	76,8	96,3

Wskaźniki celu operacyjnego zarówno w zakresie linii energetycznej jak i sieci gazowej wykazują tendencję wzrostową. Analiza wskaźnika syntetycznego dla celu strategicznego *Wzrost liczby i jakości powiązań sieciowych* wykazała jednak, że województwo wypada gorzej na tle średniej krajowej pod względem dostępu do sieci gazowej, szczególnie na wsi. Sieć gazowa w województwie wg stanu na koniec 2007 r. miała długość 2 534,3 km, czyli o 92,6 km więcej niż w roku poprzednim. Jednak warto zwrócić uwagę, że liczba odbiorców gazu nieco spadła w porównaniu do 2006 r., tj. o 21,4 tys. osób. Obniżyło się również zużycie gazu na jednego mieszkańca - w 2006 r. było to 69,1 m³ a w 2007 r. 63,1 m³. Analizy szczegółowe wykazują, że sieć gazowa powinna być systematycznie remontowana i modernizowana, by dostosować ją do wymagań stawianych przez Unię Europejską.

Zużycie energii elektrycznej na terenie województwa rośnie. Liczba odbiorców energii elektrycznej w 2007 r. wyniosła 474,9 tys. osób tj. o 4,1 tys. więcej niż w 2006 r. Tym samym wzrosło zużycie energii na jednego mieszkańca z 656,4 kW-h do 662,2 kW-h. W 2007 r. wybudowano i zmodernizowano łącznie 419,8 km sieci elektroenergetycznych oraz wybudowano 141 stacji transformatorowych.

Działania realizowane w 2007 roku

Podsumowanie wskaźników działań	Miara	Wartość
liczba projektów	szt.	183
liczba inicjatyw	szt.	0
liczba wspartych organizacyjnie/finansowo projektów i/lub inicjatyw podjętych przez partnerów	szt.	183
liczba inwestycji	szt.	183
długość infrastruktury	km	516,1
liczba wspartych organizacyjnie/finansowo inwestycji podjętych przez partnerów	szt.	183
poniesione koszty	zł	1 208 597
liczba organizacji uczestniczących w projektach i/lub inicjatywach (poza organizacją realizującą działanie)	szt.	4
liczba projektów i/lub inicjatyw na rzecz wzrostu produkcji i wykorzystania energii odnawialnej	szt.	0

Działania celu operacyjnego **Dostosowana do potrzeb sieć nośników energii** realizowane były poprzez 183 projekty. Uzyskane efekty to 516 km infrastruktury sieci nośników energii.

1. Rozbudowa i modernizacja sieci energetycznych

Zasięg terytorialny działania obejmuje obszar całego województwa, finansowany jest ze środków krajowych i realizowany jest przez podmioty zewnętrzne, tj. ENERGA S.A. Oddziały w Olsztynie i w Elblągu oraz PGE Dystrybucja Białystok. Realizacja projektów w obrębie sieci elektrycznych obejmuje budowę elektroenergetycznych sieci (SN-15kV, nn 0,4kV) kablowych i napowietrznych a także przyłączy. Budowane są również stacje transformatorowe słupowe i wnetrzowe. Do tego typu działań zaliczamy też prace modernizacyjne, czyli zwiększenie możliwości przesyłu energii na liniach i przyłączach. Uzyskane efekty w ramach tego działania to 141 stacji transformatorowych i około 420 km sieci elektroenergetycznych. Podsumowanie wskaźników działań nie zawiera danych o nakładach finansowych związanych z rozbudową i modernizacją sieci elektrycznej w naszym województwie, gdyż podmiot zewnętrzny nie udostępnił danych w tym zakresie.

2. Rozbudowa i modernizacja sieci gazowej

Zasięg terytorialny działania obejmuje obszar całego województwa, finansowany jest ze środków krajowych i realizowany jest przez podmioty zewnętrzne. Rozbudowa sieci gazowej obejmuje budowę gazociągów oraz przyłączy gazowych, a także przebudowę istniejących. Uzyskane efekty to ponad 96

km infrastruktury. W tej grupie działań zidentyfikowano 42 projekty na łączną wartość 1,2 mln zł. Na terenie województwa takimi działaniami w tym zakresie zajmuje się Pomorska Spółka Gazownictwa (Oddział Zakład Gazowniczy w Gdańsku, Oddział Zakład Gazowniczy w Olsztynie) oraz Mazowiecka Spółka Gazownictwa Oddział Zakład Gazowniczy Białystok. Podsumowanie wskaźników działań nie zawiera pełnych danych finansowych, gdyż jeden z podmiotów zewnętrznych nie udostępnił danych w tym zakresie.

3. Wspieranie wzrostu produkcji i wykorzystania energii odnawialnej, w tym geotermalnej

Podmioty zewnętrzne realizujące zadania w zakresie rozbudowy i modernizacji sieci energetycznych oraz gazowych nie wykazały projektów oraz inicjatyw na rzecz wzrostu produkcji i wykorzystania energii odnawialnej. Problem wspierania produkcji i wykorzystania energii odnawialnej został przedstawiony w celu 2.9 Poprawa ochrony środowiska.

W województwie podejmowane były cenne inicjatywy na rzecz rozwoju energetyki, w tym działania dla utworzenia Warmińsko-Mazurskiej Agencji Energetycznej. Z inicjatywy Samorządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego i Pomorskiego w dniu 26 czerwca 2007 r. podpisana została umowa Konsorcjum Bałtycki Klaster Energetyczny.

Cel 3.3. Intensyfikacja współpracy międzyregionalnej w celu poprawy konkurencyjności regionu

Wskaźniki celu operacyjnego

	Miara	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
liczba projektów samorządu województwa z partnerami spoza regionu	szt.	4	4	7	18	27	23	30	40	127

Znaczący wzrost wskaźnika celu operacyjnego mierzonego liczbą projektów samorządu województwa z partnerami spoza regionu w 2007 r. może być potwierdzeniem zwiększenia zakresu współpracy międzyregionalnej, na co miał wpływ początek nowego okresu finansowego w Unii Europejskiej (2007-2013), który zwiększył dostępność środków na różnego rodzaju działania międzynarodowe oraz rozliczenia końcowego etapu programowania na lata 2004-2006 a także położenia przez Zarząd Województwa większego nacisku na skuteczną współpracę międzyregionalną i transgraniczną. Częściowo jednak też wynika to ze zmienionej metodologii liczenia tego wskaźnika, zastosowanej po wprowadzeniu nowego narzędzia badawczego, uwzględniającego projekty o charakterze miękkim i inwestycyjnym we wszystkich podejmowanych działaniach.

Działania realizowane w 2007 roku

Podsumowanie wskaźników działań	Miara	Wartość
liczba projektów	szt.	127
liczba inicjatyw	szt.	250
liczba projektów i/lub inicjatyw na rzecz przedsiębiorców	szt.	55
liczba projektów i/lub inicjatyw na rzecz rozwoju turystyki	szt.	69
liczba wspartych organizacyjnie/finansowo projektów i/lub inicjatyw podjętych przez partnerów	szt.	93
liczba inwestycji	szt.	46
liczba wspartych organizacyjnie/finansowo inwestycji podjętych przez partnerów	szt.	46
poniesione koszty	zł	3 038 268
liczba nowych organizacji	szt.	1
liczba organizacji uczestniczących w projektach i/lub inicjatywach (poza organizacją realizującą działanie)	szt.	1 456
liczba osób uczestniczących w projektach i/lub inicjatywach	os.	187 211

Działania celu operacyjnego **Intensyfikacja współpracy międzyregionalnej w celu poprawy konkurencyjności regionu** realizowane były poprzez 127 projektów zarówno inwestycyjnych jak i *miękkich* oraz 250 inicjatyw.

1. Współpraca z regionami bałtyckimi

W tej grupie działań zidentyfikowano 6 projektów i 4 inicjatywy na łączną wartość 203,6 tys. zł. W tym punkcie na szczególną uwagę zasługują działania prowadzone w ramach Euroregionu Bałtyk (liczne konferencje, np. *Młodzież Euroregionu Bałtyk*) oraz projekty SEBco, Baltic Gateway+ w ramach Programu Region Morza Bałtyckiego (INTERREG III B) oraz Regionalny Punkt Kontaktowy Programu

Litwa-Polska-Obwód Kaliningradzki. W ramach tworzenia warunków dla rozwoju usług portowych i przyportowych wymieniłem należy projekt *Promocja współpracy międzyregionalnej między portami w ramach współpracy sieciowej*, realizowana przez port w Elblągu w ramach inicjatywy INTERREG III C. Wśród podejmowanych inicjatyw warto wspomnieć też udział w spotkaniach, konferencjach dotyczących tematyki bałtyckiej, w posiedzeniach Związku Miast i Gmin Morskich, Euroregionu Bałtyk.

2. Realizacja we współpracy z administracją Obwodu Kaliningradzkiego przedsięwzięć kulturalnych oraz działań w strefie przygranicznej z zakresu infrastruktury technicznej i społecznej

W tym działaniu zidentyfikowano 23 projekty i 88 inicjatyw na łączną wartość poniesionych kosztów 806,8 tys. zł. Jako przykłady działań można tu wymienić prowadzony przez WBP Internetowy Festiwal Literacki *Euroczytanie 2007*, liczne projekty kulturalne inicjowane przez CKiWM Światowid w Elblągu (np. *Ziarno współpracy sposobem na pobudzenie transgranicznej aktywności kulturalnej oraz Pomosty - Europejskie Spotkania Młodzieży Artystycznie Uzdolnionej*), a także szeroką i urozmaiconą współpracę teatrów, muzeów i filharmonii.

3. Wsparcie inicjatyw proeksploatacyjnych ze szczególnym uwzględnieniem Obwodu Kaliningradzkiego; wspieranie inicjatyw służących wykorzystaniu funduszy europejskich przeznaczonych na współpracę z sąsiadami UE

W tym działaniu zidentyfikowano 7 projektów i 18 inicjatyw na łączną wartość poniesionych kosztów 159,2 tys. zł. W ten punkt wpisuje się współpraca z administracją Obwodu prowadzona przez WUP (np. projekt *Wymiana doświadczeń z zakresu rynku pracy*) oraz szeroka współpraca w dziedzinie ochrony zdrowia współfinansowana z programów INTERREG IIIA/TACIS. Duże znaczenie dla regionalnego rynku ma promocja walorów turystycznych (m. in. przez udział w targach takich jak Międzynarodowe Targi Turystyczne Jantur 2007 w Kaliningradzie), która skutecznie zwiększa zainteresowanie wypoczynkiem na Warmii i Mazurach wśród mieszkańców Obwodu Kaliningradzkiego.

4. Intensyfikacja współpracy z innymi zagranicznymi partnerami samorządów województwa oraz nawiązywanie nowych kontaktów w celu rozszerzenia więzi gospodarczych

W tym działaniu zidentyfikowano 26 projektów i 19 inicjatyw na łączną wartość poniesionych kosztów 701,0 tys. zł. Przykładem może być polsko-ukraińsko-duński projekt *Realizujemy prawo do informacji* prowadzony przez WBP, czy polsko-niemiecki projekt *Nauczanie do zawodu - nauczanie do życia* realizowany przez WMODN. Ponadto w ramach tego działania odbywają się liczne spotkania robocze, konferencje, seminaria czy wizyty studyjne w różnych obszarach i na różnych szczeblach. W obszar ten wpisuje się też wiele działań Biura Regionalnego WWM w Brukseli (w tym prace w ramach sieci NEEBOR) oraz wsparcie udzielane organizacjom pożytku publicznego na ich działania związane ze współpracą międzynarodową.

5. Wspieranie inicjatyw wykorzystujących różnorodność kulturową i złożoność historii Warmii i Mazur w celu budowania trwałych więzi gospodarczych oraz zwiększania popytu na ofertę turystyczno-kulturową regionu

To działanie zaowocowało największą liczbą projektów i inicjatyw w 2007 r. Zidentyfikowano 59 projektów i 119 inicjatyw na łączną wartość poniesionych kosztów 1131 tys. zł. Trudno wymienić nawet te najważniejsze, ale ich różnorodność oddać można wspominając np. wystawy organizowane w Niemczech i Francji przez Muzeum Warmii i Mazur, Międzynarodowy Festiwal Tańca Baltic CUP współorganizowany przez CKiWM Światowid, program *Poprawa jakości usług gastronomicznych i hotelarskich w regionie Warmii i Mazur* oraz udział w Międzynarodowym Stowarzyszeniu Miast Cittaslow (oba działania koordynowane przez Biuro Jakości i Znaków Regionalnych UM), prezentację oferty Warmii i Mazur na targach turystycznych w kraju i za granicą, wystawy sztuki Warmii i Mazur organizowane we francuskim Côtes d'Armor przez Centrum Polsko-Francuskie, wymiany młodzieży i festiwale sztuki prowadzone przez CEiIK, działalność Biura Regionalnego WWM w Brukseli (m. in. wystawy, udział w prezentacjach w instytucjach unijnych, Open Days i Open Doors, różne działania promocyjne).

6. Wspieranie inicjatyw międzynarodowych samorządów lokalnych i powiatowych

W tym działaniu zidentyfikowano 6 projektów na wartość poniesionych kosztów 36,5 tys. zł. Realizacja tego działania polega przede wszystkim na pomocy finansowej w formie dotacji celowej na wsparcie przedsięwzięć realizowanych przez jednostki samorządu terytorialnego. Odbywa się to na wniosek zainteresowanych jednostek.

7. Współpraca z pozostałymi regionami sąsiadującymi z Warmią i Mazurami

Tutaj na wymienienie zasługuje powstanie konsorcjum Bałtycki Klaster Ekoenergetyczny obejmujący poza Samorządami Województwa Pomorskiego i Warmińsko-Mazurskiego także instytucje samorządowe, uczelnie wyższe, instytucje badawcze i przedsiębiorstwa. Ponadto stosownie do zapisów *Strategii* zawartych w tym działaniu - został opracowany i przyjęty przez Komisję Europejską 11 października 2007 r. - pierwszy międzyregionalny unijny program dla 5 województw pn. *PO Rozwój Polski Wschodniej*, obejmujący lubelskie, podkarpackie, podlaskie, świętokrzyskie i warmińsko-mazurskie zaliczane do najbiedniejszych regionów w UE. Program stwarza podstawy do stopniowego niwelowania dysproporcji rozwojowych w odniesieniu do regionów unijnych a także krajowych. Obok możliwości realizacji projektów składanych w trybie konkursowym, realizowane będą również projekty, które zostały umieszczone na liście projektów indywidualnych.

Poszczególne departamenty Urzędu Marszałkowskiego współpracują z innymi województwami w wielu dziedzinach gospodarki, w tym zwłaszcza w zakresie współpracy bałtyckiej, polityki regionalnej, geodezji, Żuław, Zielonych Płuc Polski.

Ogółem we wszystkich projektach i inicjatywach realizujących ten cel operacyjny uczestniczyła relatywnie duża ilość osób tj. 187 tys. osób.

Cel 3.4. Monitoring środowiska

Wskaźniki celu operacyjnego

	Miara	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
liczba badań monitoringowych z podziałem na komponenty	km	2 822	3 079	2 805	5 303	7 478	8 736	16 458	20 486	27 070

Wskaźnik celu operacyjnego *liczba badań monitoringowych z podziałem na komponenty* obejmuje liczbę pobranych próbek do badań następujących komponentów środowiska, prowadzonych przez WIOŚ: powietrze, woda, gleby, odpady, hałas oraz promieniowanie elektromagnetyczne. Tendencja wzrostowa tego wskaźnika potwierdza istotną rolę monitoringu środowiska w województwie. Dotychczasowy dobry stan środowiska predysponuje region Warmii i Mazur, jako priorytetowy obszar w kraju, do rozwoju zrównoważonego. Sprawnie działający monitoring środowiska w województwie stanowi cenne źródło kompleksowych informacji o środowisku. Dla poprawy oraz utrzymania dobrego działania monitoringu niezbędne jest ciągłe uzupełnienie wyposażenia instytucji monitorujących w profesjonalny sprzęt oraz podnoszenie kwalifikacji ich pracowników.

Monitoring obejmujący wszelkie aspekty stanu środowiska wpływa na trafność podejmowanych decyzji, daje możliwość przeciwdziałania negatywnym skutkom dla środowiska (w tym na etapie planowania i realizacji przedsięwzięć), nakładania odpowiedzialności za skutki zanieczyszczenia i stwarzanie zagrożeń dla środowiska oraz realizacji przedsięwzięć ochronnych poprzez odpowiednie środki prawne. Ze względu na duży obszar województwa objęty różnymi formami ochrony przyrody wskazane jest poszerzenie monitoringu także o elementy przyrody oraz obiekty służące jej ochronie. Istotną kwestią jest również utworzenie ogólnodostępnej bazy danych o środowisku, zawierającej informacje pochodzące ze wszystkich instytucji monitorujących stan środowiska w województwie.

Działania realizowane w 2007 roku

Podsumowanie wskaźników działań	Miara	Wartość
liczba projektów	szt.	32
liczba inicjatyw	szt.	0
liczba wspartych organizacyjnie/finansowo projektów i/lub inicjatyw podjętych przez partnerów	szt.	31
liczba inwestycji	szt.	25
liczba wspartych organizacyjnie/finansowo inwestycji podjętych przez partnerów	szt.	25
poniesione koszty	zł	3 077 308
liczba organizacji uczestniczących w projektach i/lub inicjatywach (poza organizacją realizującą działanie)	szt.	31

Działania celu operacyjnego **Monitoring środowiska** realizowane były poprzez zidentyfikowane 32 projekty. Podstawowe działania to:

1. Prowadzenie pomiarów, ocen i prognoz stanu środowiska oraz kontroli przestrzegania przepisów o ochronie środowiska i racjonalnym użytkowaniu zasobów przyrody

Monitoring wszystkich komponentów środowiska oraz działań wpływających na środowisko prowadzony był na bieżąco w ramach działalności wynikającej z przepisów prawa m.in. przez Inspekcję Ochrony Środowiska, Wojewódzką Stację Sanitarno-Epidemiologiczną, Stację Chemiczno-Rolniczą, Instytut Meteorologii i Gospodarki Wodnej oraz w zakresie wywiązywania się podmiotów z obowiązku rozliczania się z opłat za korzystanie ze środowiska przez Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego. Corocznie Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Olsztynie przygotowuje Raport o stanie środowiska województwa warmińsko-mazurskiego. Publikacja zawiera kompleksową ocenę jakości środowiska województwa warmińsko-mazurskiego dokonaną w oparciu o badania przeprowadzone przez WIOŚ w Olsztynie oraz instytucje współpracujące w realizacji zadań Państwowego Monitoringu Środowiska.

W 2007 r. ze środków Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Olsztynie dofinansowano następujące projekty, które wpisują się w zapisane w *Strategii* działanie *Rozbudowa systemu monitoringu na wszystkie komponenty środowiska naturalnego i wszystkie uciążliwe obiekty i zjawiska*:

- Konserwacja i wzorcowanie urządzeń w automatycznych stacjach monitoringu powietrza, realizowane przez WIOŚ w Olsztynie,
- Utrzymanie systemu akredytacji Laboratorium Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska w Olsztynie, realizowane przez WIOŚ w Olsztynie,
- Badanie wód powierzchniowych w województwie warmińsko-mazurskim w 2007 r., realizowane przez WIOŚ w Olsztynie,
- Doposażenie w sprzęt pomiarowy do monitoringu wody, realizowane przez Wojewódzką Stację Sanitarno-Epidemiologiczną w Olsztynie,
- Usprawnienie systemu monitorowania opłat, realizowane przez Samorząd Województwa.

Poniesione koszty wyniosły około 445 tys. zł.

W ramach Programu INTERREG IIIIA Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Elblągu realizowała projekt *Monitoring jakości wód Zalewu Wiślanego w oparciu o teledetekcję sanitarną*. Ogólnym celem projektu było opracowanie zasad monitoringu jakości wód wspólnego akwenu Zalewu Wiślanego, należącego do Polski i Federacji Rosyjskiej.

2. Tworzenie bazy danych o środowisku w województwie warmińsko-mazurskim

Zgodnie z ustawą z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska wojewódzkie bazy danych (dotyczące m.in. PCB, azbestu, odpadów, stanu środowiska i przyrody) prowadzone były w kilku instytucjach: urzędzie marszałkowskim, urzędzie wojewódzkim oraz w wojewódzkim inspektoracie ochrony środowiska. Ponadto w 2007 r. ze środków WFOŚiGW w Olsztynie dofinansowano następujące zadania, które wpisują się częściowo w zapisane w *Strategii* działanie *Utworzenie bazy informacji o środowisku*:

- Informator Turystyczno-Przyrodniczy - internetowa baza danych województwa warmińsko-mazurskiego, realizowane przez Polskie Towarzystwo Turystyczno-Krajoznawcze, Oddział Warmińsko-Mazurski w Olsztynie,
- Ochrona przyrody na obszarze Zielonych Płuc Polski - zintegrowany serwis informacyjno-edukacyjny, realizowane przez Fundację Zielone Płuca Polski.

3. Wspieranie systemu ostrzegania i ratownictwa przed nadzwyczajnymi zagrożeniami środowiska

Na wypadek wystąpienia zdarzenia o znamionach poważnej awarii w Wojewódzkim Inspektoracie Ochrony Środowiska w Olsztynie prowadzone są całodobowe dyżury. W przypadku wystąpienia poważnej awarii inspektorzy WIOŚ uczestniczą w akcji zwalczania skutków awarii współpracując z przedstawicielami Państwowej Straży Pożarnej oraz przedstawicielami władz terytorialnych w zależności od charakteru i zasięgu zagrożenia. Rejestr zdarzeń mających znamiona poważnej awarii prowadzony jest w formie elektronicznej za pomocą programu EKOAWARIE. Wpisy są aktualizowane na bieżąco i w formie raportu kwartalnego przekazywane do Departamentu Przeciwdziałania Poważnym Awariom Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska z/s w Gdańsku.

W wyniku dofinansowania zadań z WFOŚiGW w Olsztynie zakupiono m.in. sprzęt ratownictwa techniczno-ekologicznego dla 11 jednostek Ochotniczych Straży Pożarnych (samochody przeznaczone do ratownictwa), dla Komendy Miejskiej PSP w Olsztynie (ciężki specjalistyczny samochód oraz sześć sztuk ubrań gazoszczelnych, chemoodpornych) oraz przy udziale Samorządu Województwa dla Komendy Miejskiej Policji w Olsztynie (poduszki wraz z przyczepą do przewozu). W sumie w tym działaniu zrealizowano 25 projektów na kwotę 2,6 mln zł.

V. Podsumowanie i wnioski

Ogólna analiza uwarunkowań zewnętrznych i wewnętrznych, sytuacji makroekonomicznej województwa wykazała, że w roku 2007 utrwaliło się szereg korzystnych tendencji, notowanych w roku poprzednim, zwłaszcza takich jak tempo wzrostu PKB, wzrost zatrudnienia, obniżenie stopy bezrobocia. 2007 był to rok przełomowy, gdyż kończył realizację projektów z poprzedniego okresu programowania 2004-2006, a jeszcze praktycznie nie zdążyła rozpocząć się realizacja projektów nowego okresu programowania 2007-2013. Nastąpiła duża zmienność w uwarunkowaniach prawno-regulacyjnych na poziomie wspólnotowym, jak i krajowym, co znalazło bezpośrednie odzwierciedlenie również na poziomie regionalnym. Zmiana okresów programowania unijnego spowodowała, że był to rok obfity w różne wydarzenia na poziomie unijnym, krajowym a także wojewódzkim. Wiele wysiłku skoncentrowano na należytych przygotowaniach Regionalnego Programu Operacyjnego *Warmia i Mazury* na lata 2007-2013, po raz pierwszy samodzielnie negocjowanego z Komisją Europejską i zarządzanego przez Zarząd Województwa.

Przedłożony Raport stanowi wynik podjętych dotychczas działań interdyscyplinarnych, zmierzających do usprawnienia procesu monitoringu *Strategii*. **Jest pierwszą próbą skwantyfikowania działań** zapisanych w *Strategii* za pomocą **wskaźników produktu**, takich jak liczba projektów, inicjatyw, poniesione koszty i inne. Koncentrując uwagę na wskaźnikach założono, że możliwie skwantyfikowane informacje mogą lepiej służyć porównaniom, co ułatwia odbiór dokumentu. Po raz pierwszy dokonano też selekcji najważniejszych wydarzeń i działań 2007 r. oraz analizy wskaźnikowej realizacji *Strategii* w kontekście celu głównego i celów strategicznych, wykorzystując wskaźniki syntetyczne dla priorytetu 2 i 3.

W toku prac nad Raportem łącznie **wyselekcjonowano 131 działań** realizujących poszczególne cele operacyjne i odnoszących się do działań zapisanych w *Strategii*, z tego odpowiednio :

- w priorytecie 1 - 49 działań,
- w priorytecie 2 - 60 działań,
- w priorytecie 3 - 22 działania,

Liczba działań jest zróżnicowana w poszczególnych priorytetach. Relatywnie mniejsza liczba działań w priorytecie 3 wynika częściowo z niższej liczby realizowanych celów operacyjnych - 4, podczas gdy w pozostałych priorytetach realizowano po 9 celów, przede wszystkim jednak jest skutkiem odmiennej specyfiki tego celu, wynikającej głównie z dominacji infrastrukturalnego charakteru działań. Również w pozostałych priorytetach podejmowane były działania infrastrukturalne, jednak dużą liczbę stanowiły działania *miękkie*.

Największą liczbę działań zidentyfikowano w celu 1.5 *Wzrost potencjału turystycznego* – 20 działań. Cel ten obejmuje zakresem zarówno turystykę, jak i kulturę, stąd jednostka monitorująca ten cel wyodrębniła więcej szczegółowych działań, w tym wiele o charakterze imprez promocyjnych. Częściowo znaczne zróżnicowanie liczby działań w poszczególnych celach operacyjnych wynika z zaobserwowanej dużej rozpiętości stopnia szczegółowości działań na etapie ich selekcjonowania.

W ramach 131 działań **zidentyfikowano blisko 2,5 tys. projektów** oraz ponad **8,4 tys. inicjatyw**, związanych z realizacją zapisów *Strategii* z tego odpowiednio:

- w priorytecie 1 - 615 projektów i 5,8 tys. inicjatyw w 49 działaniach,
- w priorytecie 2 - 1456 projektów i 2,4 tys. inicjatyw w 60 działaniach,
- w priorytecie 3 - 408 projektów i 265 inicjatyw w 22 działaniach.

Największa liczba projektów w priorytecie 2 wynika ze zidentyfikowanej najwyższej liczby spośród trzech priorytetów zarówno projektów *miękkich* – 768, jak i inwestycyjnych - 688. Wśród nich były zarówno większe projekty, zwłaszcza z zakresu ochrony środowiska, melioracji, mieszkań społecznych i komunalnych, sportu jak też duża ilość projektów o stosunkowo wąskim zakresie, np. stypendia doktoranckie, staże dla absolwentów, szkolenia. Natomiast w priorytecie 3, zwłaszcza w celu 3.1. *Zwiększenie zewnętrznej dostępności komunikacyjnej oraz wewnętrznej spójności* dominowały inwestycje infrastrukturalne, w tym zadania duże – np. *Budowa drogi krajowej S 22 na odcinku Elbląg-Grzechotki, Przebudowa drogi nr 7 Elbląg-Jazowa*.

Największa ilość 445 projektów została zidentyfikowana w celu 2.6 *Zapewnienie bezpieczeństwa socjalnego sprzyjającego integracji oraz zapobieganiu wykluczeniu społecznemu*. W decydującym stopniu dotyczą one monitoringu rodzinnej opieki zastępczej oraz dofinansowania zadań organizacji pozarządowych w zakresie przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu oraz opieki społecznej. Projekty w zakresie reintegracji społecznej i zawodowej osób szczególnego ryzyka, w tym zagrożonych uzależnieniem od alkoholu i innych substancji psychotropowych stanowią kontynuację

aktywnie podejmowanych działań Samorządu Województwa, od początku powstania województwa. Natomiast w celu 1.3. *Skuteczny system pozyskiwania inwestorów zewnętrznych* wykazano inicjatywy, a nie zidentyfikowano projektów.

Zróżnicowana sytuacja dotyczyła również liczby inicjatyw. Najwięcej inicjatyw zidentyfikowano w priorytecie 1 w celu 1.5. *Wzrost potencjału turystycznego*. W priorytecie 3 większość inicjatyw podejmowana była w ramach realizowanych projektów.

Zasięg terytorialny większości działań dotyczył obszaru całego województwa, tj. trzech jego podregionów. Natomiast 12 działań obejmowało zasięgiem dwa lub jeden podregion, w tym 4 dotyczyły olsztyńskiego i elbląskiego (w celach 1.5,1.7,2.1,3.4), 6 tylko olsztyńskiego (w celach 1.5,1.8,2.1, 2.2,2.7,2.8) i 2 elbląskiego (w celu 3.1).

Działania, a w ramach nich projekty i inicjatywy były **realizowane** zgodnie z kompetencjami przez **Samorząd Województwa** i jego jednostki organizacyjne, **samorządy gmin i powiatów** a także przez **podmioty zewnętrzne** (w tym administrację rządową, uczelnie wyższe, organizacje pozarządowe, Centrum Kształcenia Ustawicznego, Centrum Kształcenia Praktycznego, agencje rozwoju regionalnego, fundacje, Warmińsko-Mazurskie Kuratorium Oświaty, Generalną Dyрекcję Dróg Krajowych i Autostrad, ENERGA S.A Oddziały w Olsztynie i Elblągu, Pomorską Spółkę Gazowniczą Oddział Zakład Gazowniczy w Olsztynie i Gdańsku, Mazowiecką Spółkę Gazowniczą Oddział Zakład Gazowniczy Białystok, Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Gdańsku).

Ogólna **wartość poniesionych kosztów** na realizację zidentyfikowanych działań oszacowana została na poziomie około **1,7 mld zł**:

- w priorytecie 1 – 0,4 mld zł,
- w priorytecie 2 – 0,5 mld zł,
- w priorytecie 3 – 0,8 mld zł,

Koszty te traktowane winny być jako orientacyjne, gdyż z przyczyn obiektywnych na pewno nie zidentyfikowano wszystkich kosztów. Należy zauważyć, że w poszczególnych priorytetach i celach mogły być w niektórych przypadkach koszty zdublowane, z uwagi na fakt, że niektóre projekty i inicjatywy realizowały więcej niż jeden cel operacyjny. Najwyższe koszty zidentyfikowano w celu 3.1. *Zwiększenie zewnętrznej dostępności komunikacyjnej oraz wewnętrznej spójności* - 768 mln zł, co wiąże się z typowo infrastrukturalnym charakterem tego celu i realizowanymi dużymi inwestycjami. Natomiast najniższe koszty zidentyfikowano w celu 1.7. *Wzrost potencjału instytucji otoczenia biznesu* - 177 tys. zł. Wśród działań najwyższe koszty zidentyfikowano w działaniu *Rozbudowa dróg krajowych* - 361 mln zł. Są działania gdzie kwoty są bardzo niskie, bądź nie udało się ich zidentyfikować. Jest to potwierdzeniem występującej dużej rozpiętości na poziomie szczegółowości działań i ich zróżnicowanego znaczenia.

Źródłem finansowania poszczególnych celów i działań *Strategii* były zarówno środki publiczne zagraniczne (głównie Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, Europejski Fundusz Społeczny, Fundusz Spójności, Bank Światowy, Europejski Bank Inwestycyjny), środki publiczne krajowe (budżet państwa, środki Samorządu Województwa, samorządów gmin i powiatów, Wojewoda Warmińsko-Mazurski, Fundusz Pracy, Narodowy Funduszu Zdrowia, Krajowy Fundusz Dotacji, Fundusz Rozwoju Kultury Fizycznej, Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad, środki Komendy Wojewódzkiej Policji, Komendy Powiatowej Policji, Państwowej Straży Pożarnej) jak i środki prywatne (m.in. ENERGA S.A., Pomorska Spółka Gazownicza, Mazowiecka Spółka Gazownicza, inne przedsiębiorstwa z Warmii i Mazur).

W ramach realizowanych projektów **liczba inwestycji** została zidentyfikowana na poziomie **1352**, w tym:

- w priorytecie 1 - 345,
- w priorytecie 2 - 688,
- w priorytecie 3 - 519.

Z ogólnej liczby inwestycji wyeliminowano inwestycje dublujące się, realizujące dwa cele i zidentyfikowane w dwóch priorytetach, stąd suma inwestycji w priorytetach przewyższa podaną liczbę inwestycji ogółem. Uwzględniając aspekt wartościowy i ilościowy - najczęściej inwestycji dotyczyło celu 3.1. *Zwiększenie zewnętrznej dostępności komunikacyjnej oraz wewnętrznej spójności*.

Liczba projektów i inicjatyw realizowanych **na rzecz przedsiębiorców** wyniosła **528**, w tym 407 w ramach priorytetu 1 i 121 w priorytecie 3. Najwyższy wskaźnik zidentyfikowano w celu 1.1 *Wzrost konkurencyjności firm* – 334, a na poziomie działania był to *Wzrost konkurencyjności poprzez wsparcie dostępu małych i średnich przedsiębiorstw do kapitału w ramach wdrażania Działania 3.4. ZPORR dofinansowanego z EFRR* – 201.

Liczba projektów i inicjatyw na rzecz turystyki wyniosła **820**, w tym 683 w ramach priorytetu 1 i 135 w priorytecie 3. Najwyższy wskaźnik zidentyfikowano w celu 1.5 *Wzrost potencjału turystycznego* - 682 i działaniu *Poszerzenie programów i repertuaru instytucji kultury* - 340.

Liczba przedsiębiorców objętych projektami i inicjatywami wyniosła **1129** w ramach celu 1.1. *Wzrost konkurencyjności firm*, najwięcej w działaniu *Wzrost konkurencyjności poprzez wsparcie dostępu małych i średnich przedsiębiorstw do kapitału, szkoleń, informacji i innowacji technologicznych w ramach inicjatyw i projektów nie finansowanych ze środków ZPORR*.

Długość infrastruktury, objętej projektami głównie komunikacyjnej, kanalizacyjnej, wodociągowej, energetycznej, gazowej została zidentyfikowana na poziomie **2716 km**, w tym ramach:

- priorytetu 1 - 270 km,
- priorytetu 2 - 839 km,
- priorytetu 3 – 1607 km.

Największe efekty wykazane zostały w celu 3.1. *Zwiększenie zewnętrznej dostępności komunikacyjnej oraz wewnętrznej spójności* - 1091 km oraz w celu 2.9 *Poprawa jakości i ochrona środowiska*: 737 km.

Wielkość powierzchni zadanej objętej projektami wyniosła **32,7 tys. m²**, w tym w ramach priorytetu 2 - 21,8 tys.m² i 10,9 tys.m² w priorytecie 1. Wykazane efekty dotyczyły celu 2.8 *Wzrost atrakcyjności bazy sportowo-rekreacyjnej* i celu 1.5 *Wzrost potencjału turystycznego*. Natomiast wśród działań najwyższy wskaźnik dotyczy *Wdrażania Programu Rozwoju Bazy Sportowej w województwie* - 12,2 tys.m². Wzrost powierzchni zadanej dotyczył głównie sal gimnastycznych, hal sportowych, hali widowiskowo-sportowej instytucji kultury.

Wielkość powierzchni niezadanej objętej projektami wyniosła **30,9 tys.m²**, w tym w ramach priorytetu 2 o 24,5 tys.m² i 6,4 tys.m² w priorytecie 1. Najwyższe efekty wykazane zostały w celu 2.8. *Wzrost atrakcyjności bazy sportowo-rekreacyjnej* - o 24,5 tys.m² oraz działaniu *Budowa nowych i zagospodarowanie istniejących ośrodków oraz centrów sportu i rekreacji* - 23 tys.m² Dotyczyło to głównie boisk, stadionów, ośrodków centrów i rekreacji.

Liczba wspartych organizacyjnie/finansowo projektów i inicjatyw **podjętych przez partnerów** została zidentyfikowana w ilości **2706**, w tym:

- w priorytecie 1 – 562,
- w priorytecie 2 – 1790,
- w priorytecie 3 – 354.

Liczba osób uczestniczących w projektach i inicjatywach została oszacowana na poziomie **1,3 mln osób**, przy dominującym udziale działań priorytetu 2 – 1,1 mln osób. Najwyższy wskaźnik dotyczy celu 2.3 *Rozwój społeczeństwa obywatelskiego*.

Szacuje się, że w projektach i inicjatywach **uczestniczyło** około **6 tys. organizacji**, w tym 2,9 tys. w priorytecie 2, 1,6 tys. w priorytecie 3 i 1,5 tys. w priorytecie 1. Najwyższy wskaźnik dotyczy celu 2.5. *Zapewnienie bezpieczeństwa publicznego* – 1,7 tys.

Liczba bezrobotnych objętych projektami i inicjatywami wyniosła **32,3 tys. osób** - została zidentyfikowana w ramach celu 1.2. *Wzrost liczby miejsc pracy*.

Liczba osób przeszkolonych w wyniku realizowanych projektów wyniosła **14,4 tys. osób**, w tym w ramach priorytetu 1 -12,5 tys. osób i 1,9 tys. w ramach priorytetu 2.

Liczba **nauczycieli przeszkolonych** w ośrodkach doskonalenia nauczycieli wyniosła **2,5 tys. osób**.

Przedstawione w sposób syntetyczny zagregowane informacje liczbowe dotyczące realizacji *Strategii* są wynikiem podjętej próby skwantyfikowania uzyskanych efektów – realizacji celów. Za pomocą wprowadzonych wskaźników działań możliwe było bardziej precyzyjne określenie uzyskanych efektów na poziomie *Strategii*, jak też dokonanie niektórych porównań na poziomie priorytetów, celów a nawet działań. Dokonane porównania, obok pokazanego wymiaru ilościowego, wymagają jednak równoczesnego uwzględnienia specyfiki poszczególnych priorytetów, celów a nawet działań.

Dotychczasowe doświadczenia przebiegu prac nad przygotowaniem Raportu w nowym kształcie wskazują, że nadal nie uniknięto pewnych trudności na różnych etapach tych prac. Wystąpiły one już na etapie pozyskiwania informacji, gdyż nowe podejście do opracowania Raportu wymagało zebrania informacji w układzie dotychczas niestosowanym, tj. w postaci określonych w narzędziu badawczym konkretnych wskaźników działań. Nie wszystkie wskaźniki na poziomie działań były dostępne. Podkreślenia wymaga fakt, że informacje o realizacji poszczególnych celów operacyjnych przygotowywane były przez stosunkowo liczny zespół osób zatrudnionych w różnych jednostkach, które mimo szczegółowych wytycznych często subiektywnie interpretowały zarówno działania, jak i wskaźniki. Problemem okazało się odróżnianie projektów i inicjatyw, realizujących działania. Na osobach wprowadzających informacje do narzędzia *SMS dla Warmii i Mazur* spoczywał największy ciężar w pozyskiwaniu danych do Raportu. Pozyskanie rzetelnych danych wymagało często szczegółowych uzgodnień, weryfikacji i korekt.

Zapisy Strategii realizowane są we wszystkich trzech priorytetach i celach strategicznych oraz 22 celach operacyjnych.

Podjęte działania, jak i realizowane w ramach nich projekty i inicjatywy na rzecz osiągania poszczególnych celów operacyjnych **wpisują się w działania strategiczne, określone w Strategii województwa**. Jednocześnie, często wpisywały się one w realizację programów krajowych, w tym zwłaszcza ZPORR, Sektorowych Programów Operacyjnych w tym SPO RZL, SPO WKP, SPO Transport, SPO Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich a także Inicjatyw Wspólnotowych INTERREG.

Realizacja działań zapisanych w *Strategii przewidziana jest do 2020 roku, stąd działania zidentyfikowane w 2007 r. nie odnoszą się do wszystkich wyszczególnionych w *Strategii*, ponieważ w danym roku nie wszystkie działania w ramach celów operacyjnych musiały być realizowane. Niektóre z działań zostały zakończone, innych realizacja może nastąpić w okresie późniejszym, tym bardziej, że w niektórych celach np. 1.9 *Doskonalenie administracji* i 3.4 *Monitoring środowiska* realizacja określona została na okres 2007-2020.*

Jednostki monitorujące poszczególne cele operacyjne wskazały na potrzebę wzmocnienia realizowanych działań w ramach poszczególnych celów operacyjnych, bądź określiły najważniejsze działania do realizacji, a mianowicie:

- **Cel 1.1. Wzrost konkurencyjności firm** - Biuro Przedsiębiorczości w Departamencie Polityki Regionalnej we współpracy z Warmińsko-Mazurską Agencją Rozwoju Regionalnego S.A.

W przyszłości działania w zakresie *wzrostu konkurencyjności poprzez wsparcie dostępu małych i średnich przedsiębiorstw do kapitału, innowacji technologicznych, szkoleń, informacji* – skierowane będą m.in. na ułatwienia w dostępie do kapitału przez system dotacji, priorytetowe traktowanie projektów B+R, nowatorskie projekty w zakresie ochrony środowiska, podnoszące efektywność przedsiębiorstw.

Szybkie zwiększenie konkurencyjności regionu winno odbywać się głównie w ramach pełnego wykorzystania możliwości wynikających z działań określonych w osi priorytetowej RPO *Warmia i Mazury 2007-2013 – Przedsiębiorczość oraz PO Rozwój Polski Wschodniej*.

- **Cel 1.5 Wzrost potencjału turystycznego** – Departament Turystyki

Dla utrzymania korzystnej sytuacji na regionalnym rynku turystycznym należy wzmocnić przyjęte w 2007 r. priorytety takie jak zakrojona na szeroką skalę kampania promocyjna, wsparcie dla turystyki aktywnej oraz inicjować rozwój nowych produktów turystycznych.

W przyszłości w celu wzmocnienia rozwoju turystyki na Warmii i Mazurach proponuje się podjęcie następujących działań:

- wykorzystanie środków unijnych do tworzenia pozytywnego wizerunku regionu na różnych płaszczyznach,
- rozszerzenie współpracy z regionalną branżą turystyczną w celu wspólnej promocji regionu i nowych produktów turystycznych,
- zwiększenie podróży studyjnych dla zagranicznych mediów i branży turystycznej,
- stworzenie turystycznego serwisu internetowego Warmii i Mazur w języku angielskim i niemieckim,
- kontynuowanie i rozwijanie współpracy z zagraniczną branżą turystyczną,
- zwiększenie środków finansowych na promocję regionu i rozwój nowych form turystyki.

- **Cel 1.6. Wzrost konkurencyjności usług dla starzejącego się społeczeństwa** - Biuro Przedsiębiorczości w Departamencie Polityki Regionalnej

W kolejnych latach realizacji *Strategii* należałoby zintensyfikować działania na rzecz wzrostu konkurencyjności usług dla starzejącego się społeczeństwa, zwłaszcza, że następuje stopniowe starzenie się społeczeństwa. Działania na rzecz osób w podeszłym wieku są w województwie pośrednio realizowane poprzez działania dotyczące ochrony zdrowia i polityki społecznej. Proponuje się, by w drugiej połowie okresu realizacji *Strategii* opracować koncepcję rozwoju tych usług, przy uprzednim dokonaniu analizy ich stanu i potencjału rozwojowego, a także popytu na nie.

- **Cel 2.1. Dostosowanie systemu edukacji do potrzeb rynku pracy** -Departament Kultury i Edukacji we współpracy z Wojewódzkim Urzędem Pracy

Działanie *Bezpośrednie powiązanie systemu edukacji z potrzebami rynku pracy* wymaga dalszego skoncentrowania uwagi na tworzeniu warunków dla kształcenia kadr niezbędnych dla gospodarki województwa, uwzględniając kierunki poszukiwane na rynku pracy. Przy istniejącym wysokim bezrobociu występuje wzrost zapotrzebowania na kadry z konkretnymi umiejętnościami zawodowymi. Docelowo ważne jest utworzenie banku informacji o potrzebach rynku pracy w powiązaniu z systemem edukacji, co wymaga zaangażowania wielu instytucji związanych z edukacją i pracodawcami. Z tym działaniem też wiąże się drugie ważne działanie *Wspieranie współpracy szkół zawodowych i uczelni wyższych z przedsiębiorcami*.

- **Cel 2.5. Zapewnienie bezpieczeństwa publicznego** - Biuro ds. Obronnych i Bezpieczeństwa Publicznego

Z analizy dokonanej w ramach działania *Pełna koordynacja służb zapewniających bezpieczeństwo mieszkańców (policji, straży pożarnej, pogotowia ratunkowego, wodnego ochotniczego pogotowia ratunkowego, straży leśnej, straży rybackiej, służb weterynaryjnych, służb sanitarnych)* wynika, że obecne systemy wykrywania, monitorowania i zabezpieczenia ludności wymagają doposażenia w specjalistyczny sprzęt ratowniczo- techniczny np. ratownictwa chemicznego, wodnego.

Analiza dokonana w ramach *działań dotyczących zabezpieczenia i osłony przeciwpowodziowej* wskazuje, że w województwie wzrasta długość wałów przeciwpowodziowych wymagających natychmiastowej modernizacji, a tym samym wzrasta stopień zagrożeń, które mogą spowodować lokalne podtopienia i zniszczenia. Potwierdza to potrzebę dalszego zwiększonego pozyskiwania środków na te cele.

- **Cel 2.6 Zapewnienie bezpieczeństwa socjalnego sprzyjającego integracji oraz zapobieganiu wykluczeniu społecznemu** - Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej

Analiza dokonana w ramach działania *Dofinansowanie robót budowlanych dotyczących obiektów służących rehabilitacji, ze środków PFRON* wskazała na wciąż niewystarczającą liczbę placówek w województwie służących rehabilitacji osób niepełnosprawnych. Niezbędna jest kontynuacja tych działań, co umożliwi szerszy dostęp mieszkańcom naszego województwa do usług rehabilitacyjnych w miejscu zamieszkania. Niezbędna jest również kontynuacja działań na rzecz *tworzenia Zakładów Aktywności Zawodowej* dla osób niepełnosprawnych, zwłaszcza w powiatach charakteryzujących się dużym odsetkiem bezrobotnych osób niepełnosprawnych. Kontynuowane będą zadania realizowane w ramach realizacji wojewódzkich programów profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz przeciwdziałania narkomanii.

Tworzenie rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka to działania wymagające wsparcia i kontynuacji, ponieważ ich funkcjonowanie zapobiega wykluczeniu społecznemu i marginalizacji dzieci z rodzin dysfunkcyjnych a także sprzyja ich integracji społecznej.

- **Cel 2.7. Wzrost dostępności mieszkań** - Warmińsko-Mazurskie Biuro Planowania Przestrzennego

Na realizację *ważnych* działań jak *budowa mieszkań w ramach budownictwa społecznego (TBS) i różnych form budownictwa socjalnego oraz realizacja infrastruktury na terenach przeznaczonych pod budownictwo mieszkaniowe* Samorząd Województwa ma niewielkie możliwości oddziaływania. Jednostkami odpowiedzialnymi z mocy prawa za realizację wymienionych form budownictwa są samorządy gminne, które mają ograniczone możliwości finansowe na te cele. Zaspokojenie wzrastających potrzeb mieszkaniowych ludności będącej w trudnej sytuacji materialnej wymaga wsparcia finansowego z budżetu państwa w ramach programów rządowych oraz zasilenia rządowych funduszy celowych: Funduszu Dopłat i Krajowego Funduszu Mieszkaniowego obsługiwanych przez Bank Gospodarstwa Krajowego. Realizacja działań w zakresie infrastruktury przez gminy wymaga wsparcia z różnych źródeł: EFRR, WFOŚ, budżetu państwa a także udziału właścicieli gruntów.

▪ **Cel 2.8. Wzrost atrakcyjności bazy sportowo – rekreacyjnej-** Departament Sportu

Celem zapewnienia realizacji działań celu *Wzrost atrakcyjności bazy sportowo – rekreacyjnej* jednostka monitorująca wskazała na potrzebę zintensyfikowania działań zmierzających do pozyskania większych limitów środków Funduszu Rozwoju Kultury Fizycznej poprzez kontakty z parlamentarzystami reprezentującymi region Warmii i Mazur.

▪ **Cel 2.9. Poprawa jakości i ochrona środowiska –** Departament Ochrony Środowiska

Jako najważniejsze działania jednostka monitorująca wskazała:

- uporządkowanie gospodarki odpadami poprzez wdrażanie proekologicznych i ekonomicznie efektywnych metod zagospodarowania odpadów komunalnych i niebezpiecznych, objęcie zorganizowanym systemem odbierania odpadów komunalnych 100% mieszkańców oraz rozwój selektywnej zbiórki odpadów.
- dalsze porządkowanie gospodarki ściekowej, zwłaszcza na obszarach wiejskich oraz w warunkach zabudowy rekreacyjnej - dla poprawy oraz utrzymania wysokiej jakości wód powierzchniowych i podziemnych.
- upowszechnianie dobrych przykładów oraz wiedzy nt. możliwości proekologicznego wykorzystania cennych przyrodniczo obszarów chronionych dla rozwoju regionu, uwzględniając duży obszar województwa objęty różnymi formami ochrony przyrody.

▪ **Cel 3.1. Zwiększenie zewnętrznej dostępności komunikacyjnej oraz wewnętrznej spójności –** Departament Infrastruktury i Geodezji.

Wzmocnienie sieci połączeń komunikacyjnych jest wciąż sprawą priorytetową. Najważniejsze działania to:

- dalsza *rozbudowa infrastruktury drogowej*. Wciąż kluczową sprawą jest konieczność usprawnienia transportu między najważniejszymi ośrodkami regionu. Szczególna uwaga musi być skoncentrowana na odcinkach najbardziej obciążonych i wymagających pilnej modernizacji, jednocześnie strategicznych dla rozwoju regionu i komunikacji z innymi regionami, czyli biegnących przez województwo odcinkach dróg krajowych nr 16 (relacji Grudziądz-Olsztyn-Augustów) i 51 (relacji Olsztynek-Olsztyn-Bezledy) oraz międzynarodowej E77 (relacji Gdańsk-Olsztynek-Nidzica-Warszawa-Kraków-Budapeszt). Konieczna jest stała rekomendacja rządowi udoskonalenia tych połączeń jako priorytetowych.
- *rozwój infrastruktury kolejowej* - problem w zakresie infrastruktury transportu kolejowego istnieje, podobnie jak w całym kraju, gdyż w ostatnim okresie nie podejmowane były działania w kierunku rozbudowy i modernizacji linii kolejowych. Zapisy *Strategii* przewidują rozbudowę infrastruktury kolejowej. Rozwój infrastruktury kolejowej w oparciu o zrestrukturyzowaną i zmodernizowaną sieć jest drugą szansą poprawy dostępności komunikacyjnej wewnątrz województwa, co jest również pożądane z punktu widzenia ochrony środowiska.
- *rozwój infrastruktury lotniczej* - sprawą szczególnie pilną pozostaje rozbudowa portu lotniczego w Szymanach k/Szczytna, gdyż jest on jednym z podstawowych warunków przełamania peryferyzacji transportowej i rozwoju gospodarczego województwa.
- *rozwój infrastruktury wodnej* - ważne znaczenie dla gospodarki i turystyki mają wewnętrzne szlaki żeglowne oraz obsługujące je porty. Projekty tego rodzaju będą mogły ubiegać się o wsparcie w ramach osi priorytetowej RPO *Warmia i Mazury - Infrastruktura transportowa i regionalna*. W roku bieżącym kontynuowane były prace dot. projektu *Budowa kanału żeglugowego przez Mierzeję Wiślaną*. Powołane w 2007 r. Konsorcjum przyjęło 17 kwietnia 2009 r. wstępny raport oddziaływania na środowisko. Raport wykonany został na etapie poprzedzającym wszczęcie postępowania w sprawie oceny oddziaływania na środowisko. Obecnie trwają przygotowania do zlecenia wykonania ostatecznego raportu oddziaływania na środowisko. Wykorzystanie możliwości wynikających z położenia nad Zalewem Wiślanym uzależnione jest też od ostatecznych decyzji Rosji w sprawie dostępności do Zalewu od strony granicy państwa jednostkom innych bander niż polska i rosyjska.

Wykaz ważniejszych użytych skrótów

BDR	Bank Danych Regionalnych
CIS	Centra Integracji Społecznej
CKP	Centrum Kształcenia Praktycznego
CKU	Centrum Kształcenia Ustawicznego
COI	Centrum Obsługi Inwestora
CPR	Centrum Powiadamiania Ratunkowego
DPS	Dom Pomocy Społecznej
EKD	Europejska Klasyfikacja Działalności
ERB	Euroregion Bałtyk
ESWIP	Elbląskie Stowarzyszenie Wspierania Inicjatyw Pozarządowych
FOS	Federacja Organizacji Socjalnych
FRKF	Fundusz Rozwoju Kultury Fizycznej
FWIPP na WiM	Fundacja Wspieranie i Promocja Przedsiębiorczości na Warmii i Mazurach
GDDKiA	Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad
GJ	gigadżul
GUS	Główny Urząd Statystyczny
ISO	International Organization for Standardization
JST	jednostka samorządu terytorialnego
KIS	Klub Integracji Społecznej
KSRG	Krajowy System Ratowniczo-Gaśniczy
KSU	Krajowy System Usług
Kuratorium Oświaty	Warmińsko-Mazurskie Kuratorium Oświaty w Olsztynie
KW PSP	Komenda Wojewódzka Państwowej Straży Pożarnej
MBL-PE	Muzeum Budownictwa Ludowego - Park Etnograficzny
MEN	Ministerstwo Edukacji Narodowej
MKiDN	Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego
MMK	Muzeum Mikołaja Kopernika
MSP	Małe i Średnie Przedsiębiorstwa
MSWiA	Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji
MZDMiZ	Miejski Zarząd Dróg Mostów i Zieleni
NFZ	Narodowy Fundusz Zdrowia
NSP	Narodowy Spis Powszechny
NTS	Nomenklatura Jednostek Terytorialnych
ODR	Ośrodek Doradztwa Rolniczego
OSP	Ochotnicza Straż Pożarna
PARP	Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości
PARPA	Państwowa Agencja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych
PCPR	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie
PFRON	Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych
PGE	Polska Grupa Energetyczna
PIAP	Publiczny punkt dostępu do Internetu
PIG	Państwowy Instytut Geologiczny
PKB	Produkt Krajowy Brutto
PKD	Polska Klasyfikacja Działalności
PKO BP	Powszechna Kasa Oszczędności Bank Polski Spółka Akcyjna
PKP	Polskie Koleje Państwowe
POT	Program operacyjny
POT	Polska Organizacja Turystyczna
PPS	Parytet Siły Nabywczej
PRBiRT UE	Program Ramowy Badań i Rozwoju Technicznego Unii Europejskiej
PRBS	Program Rozwoju Bazy Sportowej
PRM	Państwowe Ratownictwo Medyczne
PSP	Państwowa Straż Pożarna
PSR	Powszechny Spis Rolny
PTTK	Polskie Towarzystwo Turystyczno-Krajoznawcze
PUP	Powiatowy Urząd Pracy
RDLP	Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych

RDP	Rodzinny Dom Pomocy
RIS	Regionalna Strategia Innowacyjności
ROPS	Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej
ROSzEFS	Regionalny Ośrodek Szkoleniowy Europejskiego Funduszu Społecznego
ROT	Regionalna Organizacja Turystyczna
RS RP	Rocznik Statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej
RSW	Rocznik Statystyczny Województw
RSW W-M	Rocznik Statystyczny Województwa Warmińsko-Mazurskiego
RZGW	Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej
SKO	Samorządowe Kolegium Odwoławcze
SP	szkoła podstawowa
SPO	Sektorowy Program Operacyjny
SPO RZL	Sektorowy Program Operacyjny Rozwój Zasobów Ludzkich
SPO WKP	Sektorowy Program Operacyjny Wzrost Konkurencyjności Przedsiębiorstw
SSG	Spójność Społeczna i Gospodarcza
SSP	Społeczna Szkoła Podstawowa
strategia	Strategia Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Województwa Warmińsko-Mazurskiego
TBS	Towarzystwo Budownictwo Społeczne
TQM	Totalne Zarządzanie Jakością (Total Quality Management)
UE	Unia Europejska
US	Urząd Statystyczny
UWM	Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie
WFOŚiGW	Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej
WIOŚ	Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska
W-M ROT	Warmińsko-Mazurska Regionalna Organizacja Turystyczna
WMARR S.A.	Warmińsko-Mazurska Agencja Rozwoju Regionalnego Spółka Akcyjna
WODR	Wojewódzki Ośrodek Doradztwa Rolniczego
WOPR	Wodne Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe
WUP	Wojewódzki Urząd Pracy
ZDW	Zarząd Dróg Wojewódzkich
ZLP	Zarząd Lasów Państwowych
ZPORR	Zintegrowany Program Rozwoju Regionalnego
ŻZMIUW	Żułowski Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych

Spis wykresów i rycin

Wykres nr 1 PKB w województwie i jego udział w PKB kraju	7
Wykres nr 2 PKB per capita w województwie i jego udział w PKB per capita w kraju	7
Wykres nr 3 Udział w PKB per capita dla UE27 (w PPS)	7
Wykres nr 4 Udział podregionów w wytwarzaniu PKB województwa w %	8
Wykres nr 5 Przyrosty PKB	8
Wykres nr 6 Zróżnicowania wewnątrz województwa PKB per capita	8
Wykres nr 7 Aktywność zawodowa na 1000 mieszkańców w wieku 15 lat i więcej wg BAEL	8
Wykres nr 8 Bezrobotni na 1000 mieszkańców czynnych zawodowo wg bezrobocia rejestrowanego	9
Wykres nr 9 Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w gospodarce narodowej	9
Wykres nr 10 Wskaźnik syntetyczny dla celu Wzrost konkurencyjności gospodarki PKB na 1 pracującego (bez podmiotów o liczbie pracujących do 9 osób)	11
Wykres nr 11 PKB na pracującego w gospodarce narodowej	11
Wykres nr 12 Liczba pracujących w gospodarce narodowej na 1000 mieszkańców	12
Wykres nr 13 Liczba spółek z udziałem zagranicznym na 10 tys. mieszkańców	12
Wykres nr 14 Liczba turystów zagranicznych korzystających z noclegów na 1000 mieszkańców	12
Wykres nr 15 Wskaźnik syntetyczny dla celu strategicznego Wzrost aktywności społecznej	13
Wykres nr 16 Zmiana liczby ludności na 100 tys. mieszkańców	13
Wykres nr 17 Udział ludności do 25. roku życia w ogólnej ludności	14
Wykres nr 18 Liczba studentów na 10 tys. mieszkańców	14
Wykres nr 19 % gospodarstw domowych z komputerem z dostępem do Internetu	14
Wykres nr 20 Wskaźnik syntetyczny dla celu strategicznego Wzrost liczby i jakości powiązań sieciowych	15
Wykres nr 21 Drogi utwardzone na 100 km ²	15
Wykres nr 22 Linie kolejowe na 100 km ²	15
Wykres nr 23 % ludności korzystającej z kanalizacji	16
Wykres nr 24 % ludności korzystającej z sieci gazowej	16
Rycina nr 1 Dostępność transportowa regionów Unii Europejskiej w 2005 r.	10